T.C.
TRAKYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KAMU YÖNETİMİ ANA BİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

BÖLGE İDARE MAHKEMELERİ ARASINDAKİ KARAR AYKIRILIKLARININ GİDERİLMESİNE İLİŞKİN BAŞVURU YOLUNUN HUKUKİ BELİRLİLİK İLKESİNİN YAŞAMA GEÇİRİLMESİNDEKİ ROLÜ

GÜL MİNE YILMAZ

TEZ DANIŞMANI
DR. ÖĞR. ÜYESİ HAKAN SABRİ ÇELİKYAY

EDİRNE-2025

Tezin Adı: Bölge İdare Mahkemeleri Arasındaki Karar Aykırılıklarının Giderilmesine İlişkin Başvuru Yolunun Hukuki Belirlilik İlkesinin Yaşama Geçirilmesindeki Rolü
Hazırlayan: Gül Mine YILMAZ

ÖZET

İdari yargılama usulünde üç dereceli yargılama usulüne geçilmesiyle birlikte istinaf kanun yolu hukuk sistemimize dahil edilmiştir. Ancak istinaf kanun yolunun uygulanmaya başlanmasıyla birlikte, bölge idare mahkemeleri kararları arasında içtihat farklılıklarını ortaya çıkmıştır. Aynı konu ile ilgili birbiri ile çelişen kararlar verilmesi hukuki belirlilik ilkesine aykırılık oluşturmaktadır. Bu husus göz önünde bulundurularak 2576 sayılı Bölge İdare Mahkemeleri, İdare Mahkemeleri ve Vergi Mahkemelerinin Kuruluşu ve Görevleri Hakkında Kanunun m.3/C/4-(c) hükmünde aykırılığın giderilmesi yolu düzenlenmiştir. Ancak bölge idare mahkemeleri arasında aykırılığın giderilmesine ilişkin başvuru yolunun etkinliği tartışma konusudur. Ayrıca Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi ve Anayasa Mahkemesi de konu ile ilgili vermiş olduğu kararlarda içtihat aykırılığına müdahale edilmesi için içtihat aykırılıklarının giderilmesine yönelik mekanizmanın var olup olmadığını ve mevcut mekanizmanın etkin olup olmadığını sorguladığı göz önüne alındığında içtihat aykırılıklarının giderilmesinin iç hukukta giderilmesi gereken bir husus olduğu görülmektedir. Bu durumda mevcut başvuru yolunun etkin olmamasının hak ihlallerini ve hukuki belirsizliği beraberinde getirdiği düşünülmektedir. Çalışmada bölge idare mahkemeleri kararları arasındaki içtihat aykırılığının giderilmesine yönelik başvuru yolu hukuki belirlilik ilkesi kapsamında incelenecektir. Bu kapsamda çalışma iki bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde hukuki belirlilik ilkesi ve içtihat aykırılığı kavramlarına Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi ve Anayasa Mahkemesi'nin bakış açısı incelenecektir. İkinci bölümde ise içtihat aykırılığı kavramının tanımı yapılarak, bölge idare mahkemeleri arasında içtihat aykırılığının giderilmesine yönelik başvuru yolu Danıştay ilgili dava daireleri kurulu kapsamında incelenerek, başvuru yolunun eksikliklerine değinilecek ve çözüm önerisi sunulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Hukuki belirlilik, bölge idare mahkemesi, içtihat aykırılığı

Title of the Thesis: The Role of the Application Procedure for the Elimination of Decision Discrepancies between Regional Administrative Courts in the Realization of the Principle of Legal Certainty

Prepared by: Gül Mine YILMAZ

ABSTRACT

With the transition to a three-tier system in administrative jurisdiction, the appellate review (istinaf) has been introduced into the Turkish legal system. However, the use of this new appeal process has led to differences in case-law among regional administrative courts. Conflicting decisions on similar issues violate the principle of legal certainty. To address this problem, Article 3/C(4)(c) of Law No. 2576 on the Establishment and Duties of Regional Administrative Courts, Administrative Courts, and Tax Courts provides a procedure for resolving such inconsistencies. However, the effectiveness of this procedure is still debated. Moreover, the European Court of Human Rights and the Constitutional Court of Turkey, in their judgments, have questioned whether there is an effective mechanism to address these case-law inconsistencies. These concerns show that such inconsistencies must be resolved within the national legal system. If the current procedure is not effective, it may lead to rights violations and legal uncertainty. This study examines the appeal process for resolving conflicting decisions between regional administrative courts, within the scope of the principle of legal certainty. The study is divided into two parts. The first part discusses the concepts of legal certainty and case-law inconsistency from the perspectives of the European Court of Human Rights and the Constitutional Court. The second part defines case-law inconsistency and analyzes the appeal procedure within the relevant chambers of the Council of State, highlighting its shortcomings and offering possible solutions.

Keywords: Legal certainty, regional administrative court, conflict of jurisprudence

ÖN SÖZ

Farklı bölge idare mahkemelerinin aynı konu ile ilgili birbiri ile çelişen kararlar vermesi hukuki belirlilik ilkesine aykırılık teşkil etmektedir. Bu husus yargıya duyulan güveni azaltarak, hukuki istikrarsızlığa sebep olmaktadır. Tezde Danıştay ilgili dava daireleri kurulunun bölge idare mahkemelerinin karar aykırılıklarına ilişkin vermiş olduğu kararlar nezdinde inceleme yapılarak çözüm önerisi sunulacaktır.

Hayatımın her anında manevi olarak yanımda olan, beni akademik çalışmalara teşvik eden aileme teşekkür ederim. Yüksek lisans tezimin tamamlanmasında ve akademik olarak gelişmemde katkı sağlayan, söz konusu araştırmanın her aşamasında bilgi ve tecrübelerinden faydalandığım tez danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Hakan Sabri Çelikyay'a teşekkürlerimi sunarım. Ayrıca çalışmanın tamamlanmasında desteğini esirgemeyen Hatay 1. İdare Mahkemesi Üyesi Sn. Erhan Pektaş ve Sn. Mehmet Can Aşcı'ya şükranlarımı sunarım.

Gül Mine YILMAZ

Hatay

2025

İÇİNDEKİLER

ÖZET ..... **i**

ABSTRACT ..... **ii**

ÖN SÖZ ..... **iii**

İÇİNDEKİLER ..... **iv**

KISALTMALAR LİSTESİ ..... **vii**

GİRİŞ **1**

BİRİNCİ BÖLÜM **4**

HUKUKİ BELİRLİLİK İLKESİ **4**

1.1. Hukuki Belirlilik İlkesinin Tanımı 4

1.2. Hukuki Belirlilik İlkesinin Amacı ve Kapsamı 9

1.3. Hukuki Belirlilik İlkesinin Unsurları 11

1.3.1. Kanunların Erişilebilirliği 12

1.3.2. Mahkeme Kararlarına Erişim 13

1.3.3. Kanunların Öngörülebilirliği 14

1.3.4. Hukukun İstikrarlı ve Tutarlı Olması 15

1.3.5. Meşru Beklenti 16

1.3.6. Geriye Yürümezlik İlkesi 18

1.3.7. Kanunsuz Suç ve Ceza Olmaz İlkesi 19

1.3.8. Kesin Hüküm (Res Judicata) 21

1.4. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi ve Anayasa Mahkemesi Kararlarında Hukuki Belirlilik İlkesi 23

1.4.1. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararlarında Hukuki Belirlilik İlkesi 23

1.4.2. Anayasa Mahkemesi Bireysel Başvuru Kararlarında Hukuki Belirlilik İlkesi 36

1.4.3. Anayasa Mahkemesi Norm Denetimi Kararlarında Hukuki Belirlilik İlkesi 56

İKİNCİ BÖLÜM 65

BÖLGE İDARE MAHKEMELERİ ARASINDAKİ KARAR AYKIRILIKLARININ GİDERİLMESİNE YÖNELİK BAŞVURU YOLUNUN HUKUKİ BELİRLİLİK İLKESİ AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ 65

2.1. İçtihat Aykırılığı Kavramı 68

2.2. İdari Yargıda İçtihat Aykırılığı Gidermeye Yönelik Başvuru Yolları 72

2.3. Bölge İdare Mahkemeleri Kararları Arasında Aykırılığı Gidermeye Yönelik Başvuru Yolu 744

2.3.1. Bölge İdare Mahkemesi Kararları Arasındaki Aykırılıkların Giderilmesi Yolunun Getiriliş Amacı 80

2.3.2. Bölge İdare Mahkemesi Kararları Arasındaki Aykırılığın Giderilmesine Karar Verilebilmesinin Şartları 82

2.3.2.1. Bölge İdare Mahkemesince Verilen Kesin Bir Karar Olması 82

2.3.2.2. Bölge İdare Mahkemesinin Farklı Dairelerince Verilen Kesin Nitelikteki Kararlar Arasında veya Farklı Bölge İdare Mahkemeleri Dairelerince Verilen Kesin Nitelikteki Kararlar Arasında Aykırılık Veya Uyuşmazlık Bulunması 87

2.3.2.3. Bölge İdare Mahkemeleri Daireleri Kararları Arasındaki Aykırılığın Süregelen Bir Aykırılık Oluşması İhtimali Bulunması 89

2.3.2.4. Uyuşmazlıkların Benzer Olaylardan Kaynaklanması 91

2.3.2.5. Uyuşmazlıklar Aynı Tarihte Yürürlükte Bulunan ve Aynı Mevzuattan Kaynaklanan Hükümlerle İlgili Olmalı 95

2.3.2.6. Uyuşmazlıklar Arasında Görev Yönünden Aykırılık Bulunmaması 98

2.3.2.7. Aynı Konu Hakkında Daha Önce İdare/Vergi Dava Daireleri Kurulunca Aykırılığın Giderilmesine İlişkin Kesin Olarak Karar Verilmemiş Olması 100

2.3.3. Aykırılığın Giderilmesi Kararlarının Sonuçları 101

2.4. Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulunun Hukuki Belirlilik İlkesi Kapsamında Bölge İdare Mahkemeleri Kararları Arasında Aykırılığı Gidermesi İstemi Hakkında Kararları 103

2.5. Bölge İdare Mahkemeleri Kararları Arasında Aykırılığı Gidermeye Yönelik Mevcut Başvuru Yolunun Hukuki Belirlilik İlkesi Kapsamında Değerlendirilmesi ve Çözüm Önerisi 108

SONUÇ 117

KAYNAKÇA 120

KISALTMALAR LİSTESİ

a.g.e. : adı geçen eser
a.g.m. : adı geçen makale
AİHM : Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi
AİHS : Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi
AYİM : Askeri Yüksek İdare Mahkemesi
AYM : Anayasa Mahkemesi
E : Esas
İDDK : İdari Dava Daireleri Kurulu
İYUK : İdari Yargılama Usul Kanunu
K : Karar
KHK : Kanun Hükmünde Kararname
OECD : Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü
R. G. : Resmî Gazete
s : Sayfa
SGK : Sosyal Güvenlik Kurumu
THY : Türk Hava Yolları
TOKİ : Toplu Konut İdaresi Başkanlığı
TSK : Türk Silahlı Kuvvetleri
UYAP : Ulusal Yargı Ağı Platformu
VDDK : Vergi Dava Daireleri Kurulu
YEKDEM : Yenilenebilir Enerji Kaynakları Destekleme Mekanizması
YÖK : Yükseköğretim Kurulu

GİRİŞ

Hukuki belirlilik ilkesi, hukuk devletinin temel taşlarından biri olarak kabul edilmekte olup [1], bireylerin hukuk normlarını açık ve öngörülebilir bir biçimde anlamalarını ve bu normlar çerçevesinde davranışlarını düzenleyebilmelerini mümkün kılmaktadır [2]; bu ilke yalnızca hukuk normlarını değil, aynı zamanda yargı kararları ile idari işlem ve eylemleri de kapsamaktadır. Dolayısıyla, hukuki uyuşmazlıklarda tarafların dava sürecine başvurmaları halinde mevcut uyuşmazlığın sonucunu makul ölçüde öngörebilmeleri gerekmekte; buna karşın, yargısal içtihatlar bağlayıcı hukuk normları niteliğinde olmamakla birlikte, hukuk düzeninin ikincil kaynakları arasında önemli bir yere sahip olmaktadır. Ancak aynı konuda bölge idare mahkemeleri arasında ortaya çıkan içtihat farklılıkları, hukuki belirlilik ilkesinin ihlali anlamına gelmekte ve bu durum hukuk sisteminde belirsizlik yaratmaktadır.

Bu belirsizliği çözümlemek için Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin aradığı anlamda ülkemiz mevzuatında iki mekanizma mevcuttur. İlki Danıştay daireleri ve dava daireleri kurulları arasındaki içtihat aykırılığının giderilmesine yönelik 2575 sayılı Danıştay Kanunun 39 ve 40. maddelerinde *"İçtihatları birleştirme kurulunun görevleri"* ve *"İçtihatların birleştirilmesini istemeye yetkili olanlar"* şeklinde düzenlenmiştir. İkinci mekanizma ise tezin konusunu oluşturan bölge idare mahkemelerinin kesin nitelikte kararları arasında çıkan içtihat aykırılıklarını gidermeye yönelik 2576 sayılı Kanunun 3/C maddesinde düzenlenen mekanizmadır[3]. Ülkemizde üç dereceli yargılamaya geçilmesiyle birlikte bölge idare mahkemeleri kararları arasında içtihat farklılıkları ortaya çıkmıştır. İçtihat farklılıklarının ortaya çıkmasında birçok sebep olmakla birlikte en önemlisi zannımızca hukuki yorum farklılıklarıdır. Hukuk normlarının farklı yorumlanması sonucunda ortaya çıkan bu aykırılıklar derin ve süregelen bir hâl alması halinde adaletsizliğe sebep olmakta ve

---

[1] Sibel İnceoğlu- Nilay Arat- Erkan Duymaz*, İdari Yargıda Adil Yargılama İlişkin Emsal Kararlar,* Ankara, 2022, s.462-463.

[2] Hülya, Egeli, *Türk Anayasa Hukukunda Hukuki Belirlilik İlkesi, (*Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Hukuku Anabilim Dalı, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara 2024, s.9.

[3] Aydın, Gülan, "Türkiye'de İdari Yargının ve Danıştay'ın Yapısı, Danıştay'ın İçtihat Birliğinin Sağlanması ile İlgili Fonksiyonu", *154. Yıl Danıştay ve İdari Yargı Günü Sempozyumu*, Danıştay Başkanlığı, Ankara 2022, s. 159.

bireylerin beklediği hukuki belirliliğe ve istikrara zarar vermektedir. Ülkemizde hali hazırda bu konu ile ilgili mevcut başvuru yolu bulunmakta ise de başvuru yolunun etkinliği ciddi bir tartışma konusudur. Bunun en önemli sebebi Danıştayın aykırılığın giderilmesine ilişkin kararının geleceğe etkili olması, somut uyuşmazlıklara ilişkin verilen kararların kesin olma özelliğine etkisinin bulunmaması ve verilen kararın bağlayıcı olmamasıdır. Danıştay İçtihadı Birleştirme Kurulu kararlarının bağlayıcı olduğu 2575 sayılı Danıştay Kanunun 40. maddesinin 4. fıkrasında *"Bu kararlara, Danıştay daire ve kurulları ile idari mahkemeler ve idare uymak zorundadır.*"[4] şeklinde düzenlenmiş ise de 2576 sayılı Kanunun 3/C maddesinde düzenlenen bölge idare mahkemelerinin kesin nitelikte kararları arasında çıkan içtihat aykırılıklarını gidermeye yönelik verilen kararların bağlayıcılığına ilişkin bir düzenleme bulunmamaktadır. Bu noktada hukuki belirlilik kapsamında mevcut mekanizmanın incelenmesi gerekmektedir.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi ve Anayasa Mahkemesi kararları incelendiğinde içtihat aykırılığına ilişkin kararların hukuki belirlilik ilkesine aykırılık oluşturduğu değerlendirilmektedir. Söz konusu araştırmada özellikle anılan mahkeme kararları incelenerek hem hukuki belirlilik ilkesinin hem de içtihat aykırılığı kavramının somutlaştırılması daha sonra mevcut mekanizma kapsamında analiz edilmesi amaçlanmaktadır.

Bu kapsamda sunulan tezde hukuki belirlilik ilkesinin Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, Anayasa Mahkemesi ve Danıştay'ın bakış açısı ile tanımı yapılarak, içtihat aykırılığının hukuki belirlilik ilkesi açısından değerlendirmesi yapılacaktır. Bununla birlikte mevcut başvuru yolu incelenecektir. Danıştay kararlarına yer verilerek yüksek mahkemenin bakış açısı ile içtihat aykırılığının giderilmesine karar verilmesinin şartları ortaya konacak ve mevcut mekanizmanın işleyişi sorgulanarak,

[4] 2575 sayılı Danıştay Kanunu, Kabul Tarihi: 6/1/1982, Yayımlandığı R.Gazete: Tarih: 20/1/1982, Sayı:17580, Yayımlandığı Düstur: Tertip: 5, Cilt : 21, Sayfa : 119 (Erişim Tarihi: 05/02/2024).

içtihat aykırılıklarının giderilmesinde etkinliği ve hukuki belirlilik ilkesine uygunluğu tartışılarak çözüm önerisi sunulacaktır.

Bu amaçlara ulaşmak için çalışma iki bölüm olarak düzenlenmektedir. İlk bölüm "Hukuki Belirlilik İlkesi"dir. Bu bölümde ilk olarak hukuki belirlilik ilkesinin Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi ve Anayasa Mahkemesi'ne göre tanımı yapılarak amaç ve kapsamı açıklanacaktır. Devamında Avrupa Hukuk Yoluyla Demokrasi Komisyonu tarafından hukuki belirlilik ilkesinin unsurları olarak belirlenen kanunların erişilebilirliği, mahkeme kararlarına erişim, kanunların öngörülebilirliği, hukukun istikrarlı ve tutarlı olması, meşru beklenti, geriye yürümezlik, kanunsuz suç ve ceza olmaz, kesin hüküm ilkesine ilişkin açıklamalara yer verilecektir. Bu noktada Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi ve Anayasa Mahkemesi kararları incelenerek mahkemelerin konuya ilişkin bakış açıları ve hukuki belirlilik ilkesinin unsurlarını nasıl yorumladığı ortaya konulacaktır.

"Bölge İdare Mahkemeleri Arasındaki Karar Aykırılıklarının Giderilmesine Yönelik Başvuru Yolunun Hukuki Belirlilik İlkesi Açısından Değerlendirilmesi" başlıklı ikinci bölümde içtihat aykırılığı kavramı incelenerek idari yargıda içtihat aykırılığını gidermeye yönelik başvuru yollarına değinilecektir. Devamında bölge idare mahkemeleri kararları arasındaki aykırılıkların giderilmesi yolunun getiriş amacı açıklanarak Danıştay kararları nezdinde içtihat aykırılığının giderilmesine karar verilmesinin şartları ortaya konularak aykırılığın giderilmesine karar verilmesinin sonuçları açıklanacaktır. Ayrıca Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulunun hukuki belirlilik ilkesi kapsamında bölge idare mahkemeleri kararları arasındaki aykırılığın gidermesi istemi hakkında kararları incelenerek mevcut başvuru yolunun hukuki belirlilik ilkesi kapsamında değerlendirmesi yapılacak ve başvuru yolunun eksiklikleri ile ilgili çözüm önerisi sunulacaktır.

BİRİNCİ BÖLÜM
HUKUKİ BELİRLİLİK İLKESİ

Bu araştırmanın ilk bölümünde hukuki belirlilik ilkesinin mahkemeler nezdinde tanımı yapıldıktan sonra, Venedik Komisyonu tarafından hukuki belirlilik ilkesinin unsurları olarak belirlenen kanunların erişilebilirliği, mahkeme kararlarına erişim, kanunların öngörülebilirliği, hukukun istikrarlı ve tutarlı olması, meşru beklenti, geriye yürümezlik, kanunsuz suç ve ceza olmaz ilkesi ve kesin hüküm[5] ilkelerine değinilecek ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi ve Anayasa Mahkemesi kararlarında ilkenin mevcut olaylara uygulanması incelenerek, soyut olarak tanımlanan belirlilik ilkesinin somutlaştırılması sağlanacaktır.

1.1. Hukuki Belirlilik İlkesinin Tanımı

Modern devletlerin kurulmasıyla birlikte devletin işleyiş ve faaliyetlerinin hukuka tabi kılınması, birey/toplum/devlet ilişkilerinin kapsam ve sınırlarının hukuk kuralları tarafından çizilmesi, toplumsal düzenin kurulması ve kişi güvenliğinin sağlanmasının hukuk kurallarıyla düzenlemesi ihtiyacı ortaya çıkmıştır. Yönetenlere karşı yönetilenleri koruma yolunda alınan hukuki önlemler, hukuk devleti adı altında kavramlaştırılmış, bir takım kurumsal güvencelerle desteklenerek hukuk ilkesine dönüştürülmüştür [6]. Hukuk devleti, bireylerin temel hak ve özgürlüklerini güvence altına alan, kamu gücünün keyfi kullanımını engelleyen ve hukuki güvenliği sağlayan bir yönetim anlayışıdır [7]. Bu çerçevede bireylerin yasalara uyması ve hukuk kurallarına uygun şekilde yönetilmesi zorunlu kılınmaktadır [8]. Hukuk devletinde nesnel, genel,

---

[5] *Avrupa Hukuk Yoluyla Demokrasi Komisyonu (Venedik Komisyonu)* "Hukuk Devleti Kontrol Listesi", 106. Genel Kurul Toplantısı, 18/03/2016, Strazburg, s.1-3., Türkçe Çeviri: Av. Gizem Günaydın,https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD(2016)007-tur (Erişim Tarihi: 22/01/2024).

[6] Selda, Çağlar, "Hukuk Devleti Açısından Hukuki Belirlilik – Hukuk Güvenliği İlişkisi", Kamu Hukukçuları Plartformu Hukuk Güvenliği, *Türkiye Barolar Birliği Yayınları*, Şubat 2015, Ankara, s.26 .

[7] Eylem, Çakmaz, "Hukuk Devleti Çerçevesinde Hukuki Güvenlik İlkesi: Anayasa Mahkemesi Kararları Üzerine Bir İnceleme" *Süleyman Demirel Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi,* Cilt: 15, Sayı:1, Yıl: 2025, s.1.

[8] Ömer Keskinsoy -Semih Batur Kaya -Hande Seher Demir, "Anayasa Mahkemesi İçtihadında 'Kanunilik' Kriterinin Uygulanması Üzerine Bir İnceleme" *Amme İdaresi Dergisi*, Cilt 57, Sayı 4, Aralık 2024, s.3.

belirli, istikrarlı ve öngörülebilir nitelikteki hukuk kuralları kişiler arasındaki ilişkileri ve devletin faaliyetlerini düzenlemekte olup, hukuki belirlilik ilkesi kişilerin devlet kudretine olan güvenini artırmakta, hukuk kurallarına gönüllü uyumu teşvik etmekte ve bireysel özerkliği teminat altına almaktadır [9].

Bireylerin yasalara uyabilmesi ancak hukuk kurallarını anlayabilmesi ile mümkündür. Bu noktada karşımıza hukuki belirlilik ilkesi çıkmaktadır. Hukuki belirlilik ilkesi uyarınca kanuni düzenlemeler hem idare hem de kişiler yönünden açık, net ve anlaşılabilir olması gerekmektedir. Ayrıca belirlilik ilkesi idarenin keyfi uygulamalarından kişilerin zarar görmesini engelleme işlevine de sahiptir [10]. Hukuk devletinin temel amacı yöneticilerin hukuk kurallarına uymasını sağlayarak hukukun üstünlüğünü gerçekleştirmek olduğundan, bireyler de hukuk kuralları anlayabilmelidir. Hukuk kurallarının içeriğinin açık ve anlaşılır olması, birbirleriyle çelişmemesi, ilan edilmesi hukuk devletinin gerekliliğidir[11].

Belirlilik ilkesi hukuk devleti ilkesini somutlaştırarak ölçülülük ilkesiyle birlikte anayasal düzenin kuruluşunda etkin hale getirmektedir. Bu nedenle hukuk normlarının belirliliği hukukun üstünlüğünün ve hukuk devletinin ayrılmaz parçasıdır[12]. Hukuk devletinin temel özelliklerinden birisi de davanın taraflarının medeni şekilde savunacakları, adil yargılanma koşullarını sağlayacak mekanizmalara sahip bir hukuki belirliliktir. Doktrinde hukuki belirlilik ilkesinin geniş şekilde anlaşılması gerektiği, hukuk kurallarının belirli olması, hukuk aracılığıyla belirliliğin sağlanması, temel hak ve özgürlüklerin içeriklerinin belirli olması, yargı mercileri önünde belirliliğin sağlanması ve hukukun kendi içerisinde tutarlılığının sağlanması gerektiği vurgulanmaktadır. Hukuk düzeni ve hukukun meşruiyet iddiasının toplumu

[9] Ahmet Alptekin, Duru, "Hukuki Belirlilik İlkesi Çerçevesinde Mevzuat Yapım Tekniği ve Mevzuat Bilgi Sistemi", *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt: 74, Sayı:1, 2025, s.79.
[10] Ahmet, Bağrıaçık, "Belirlilik İlkesi, Mahkemeye Erişim ve Etkili Başvuru Hakları Bağlamında Bir Danıştay Kararının Değerlendirilmesi" *Akdeniz Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt: 12, Sayı:2, Aralık 2022, s.631.
[11] Hülya, Egeli, *a.g.e.*, s.9-10.
[12] Osman, Can, "Belirlilik İlkesine Anayasal Bakış", *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt:IX, Sayı: 1-2, 2005, s.92-93.

bütünleştirici fonksiyonunu yerine getirmesi için mahkeme kararlarının hem tutarlı olması hem de rasyonel kabul edilmesi gerekmektedir[13].

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) tarafından hukuki kesinlik, Anayasa Mahkemesi (AYM) tarafından hukuki belirlilik olarak adlandırılan ilke hukuk devletinin temel unsurlarından biri olarak kabul edilmektedir. AİHM'ye göre göre hukuki kesinlik ilkesi Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin bütün maddelerinde zımnen bulunmaktadır[14]. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesine ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi içtihatlarına göre belirlilik ilkesi, kuralın ve mahkeme hükmünün açık ve gereğinde hukukî yardım almak suretiyle anlaşılabilir olmasıdır. Bütün ayrıntıların düzenleme içinde yer alması zorunluluğu bulunmamakla birlikte, kanunî düzenlemedeki muhtemel belirsizliklerin içtihat yoluyla anlaşılmasına da imkân vermektedir. Hukuki belirlilik ilkesinin bir gereği olarak kurallar ve idari uygulamanın yanında mahkeme kararlarının da belirli olması gerekmektedir. Mahkeme kararları açısından belirlilik, kararın sistematiği, kararın çelişkilerden uzak olması, kararın gerekçeli, gerekçenin tatmin edici ve anlaşılır olmasını ifade etmektedir [15].

AİHM kararları incelendiğinde, hukuki belirlilik ilkesinin temel kaynağı olarak genellikle Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin *"Adil Yargılanma Hakkı"* başlıklı 6. maddesinin 1. fıkrası kabul edilmektedir. Anılan madde, herkesin davasının yasayla kurulmuş, bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından, adil, kamuya açık ve makul sürede görülmesini güvence altına almaktadır. Ayrıca, kararların alenî olması öngörülmekle birlikte, demokratik toplum düzeni, ahlak, kamu düzeni, ulusal güvenlik, küçüklerin korunması veya özel hayatın gizliliği gibi durumlarda duruşmaların basına ve halka kapatılması mümkün kılınmıştır [16].

---

[13] Abdülkadir, Gülçür, "AİHM ve Türk Anayasa Mahkemesi'nin Kararları Işığında Hukuki Kesinlik (Belirlilik) İlkesinin İncelenmesi", *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, Cilt 24, Sayı 1, Haziran 2018, s.151-152 , Aynı görüşte diğer makale için bakınız: Osman, Can, "Belirlilik İlkesine Anayasal Bakış", *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C: IX, Sayı: 1-2, 2005.

[14] Sibel İnceoğlu- Nilay Arat- Erkan Duymaz, *a.g.e.,* s.462-463.

[15] Bahattin, Aras, "Disiplin Soruşturmaları Bakımından Hukuki Güvenlik ve Belirlilik İlkeleri", *Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi,* Cilt: 16, Sayı:1, 2021, s.244.

[16] Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi, 4 Kasım 1950, Roma, https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/convention_tur (Erişim Tarihi: 29/01/2024).

Anayasa Mahkemesi'ne göre de belirlilik ilkesinin kaynağı Anayasa'nın 2. maddesinde bulunan hukuk devletidir [17]. Demokrasinin temel ölçütü olarak öngörülen hukuk devletinde, kuvvetler ayrılığı ilkesi, yargısal denetim, yargı bağımsızlığı ve hakimlik teminatı gibi hukuki müesseseler ile masumiyet karinesi, kazanılmış haklara saygı, eşitlik gibi temel hukuk ilkeleri vazgeçilmez kriterlerdir. Hukuk devleti kavramını belirleyen kriterler arasına son dönemde "Hukuk güvenliği" ve "Hukuki belirlilik" ilkeleri de girmiştir[18].

Hukuk devleti vatandaşlara hukuk güvenliği sağlayan devlet düzenini anlatır. Hukuk devletini polis devletinden farklı kılan özellik, idarenin eylem ve işlemlerinin belli hukuk kuralları içinde yürütülmesidir[19]. İdarenin mevzuatın izin verdiği ölçüde takdir yetkisine sahip olduğu alanlar mevcuttur. Bu alanlarda bile idare tam bir hareket serbestliğine sahip değildir. İdare takdir yetkisini kullanırken yönetmelik gibi genel kurallarla düzenler ve bu haliyle kurallara uymak zorundadır. Çünkü idari faaliyetlerin belirliliği ilkesi nedeniyle istikrar kazanmış uygulamalarından vazgeçmemesi gerekir[20]. Hukuk devleti ilkesinin anlam ifade edebilmesi ancak ülkede egemen olan hukukun hem devlet hem de vatandaşlar için hukuki güvenliği sağlaması ile mümkündür [21].

Anayasa Mahkemesi belirlilik ilkesini hukuk devletinin temel ilkelerinden biri olarak tanımlamakta ve belirlilik ilkesi ile hukuki güvenlik ilkesini bağlantılı olarak görmektedir [22]. AYM'ye göre *"Hukuki güvenlik ile belirlilik ilkeleri, hukuk devletinin önkoşullarındandır. Kişilerin hukuki güvenliğini sağlamayı amaçlayan hukuki güvenlik ilkesi, hukuk normlarının öngörülebilir olmasını, bireylerin tüm eylem ve işlemlerinde devlete güven duyabilmesini, devletin de yasal düzenlemelerinde bu*

---

[17] Haşim, Özpolat, "Anayasa Mahkemesi'nin Bireysel Başvuru Kararlarında Maddi Anlamda Kanun Kriteri" *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, Yıl:9, Sayı:33, Ocak 2018, s.613.

[18] Bahattin, Aras, *a.g.m*., s.239.

[19] Turgut, Tan, *İdare Hukuku*, 7.Baskı, Turhan Kitabevi, Ankara, Eylül 2018, s. 28.

[20] Kemal Gözler- Gürsel Kaplan, *İdare Hukukuna Giriş*, 27. Baskı, Ekin Basım Yayım Dağıtım Yayınevi, Bursa, Haziran 2021, s.26.

[21] Şeref Gözübüyük- Turgut Tan, *İdare Hukuku Genel Esaslar Cilt 1*, Sekizinci Baskı, Turhan Kitabevi, Ankara, 2011, s.32.

[22] Anayasa Mahkemesi Genel Kurul, 16/01/2025, E.2023/40, K.2025/14, R.G.Tarih-Sayı : 14/03/2025 - 3284 (Erişim Tarihi:30/03/2025).

güven duygusunu zedeleyici yöntemlerden kaçınmasını gerekli kılar. Belirlilik ilkesi ise yasal düzenlemelerin hem kişiler hem de idare yönünden herhangi bir duraksamaya ve kuşkuya yer vermeyecek şekilde açık, net, anlaşılır ve uygulanabilir olmasını, ayrıca kamu otoritelerinin keyfi uygulamalarına karşı koruyucu önlem içermesini ifade etmektedir. Bu bakımdan, kanunun metni, bireylerin, gerektiğinde hukuki yardım almak suretiyle, hangi somut eylem ve olguya hangi hukuksal yaptırımın veya sonucun bağlandığını belli bir açıklık ve kesinlikte öngörebilmelerine imkân verecek düzeyde kaleme alınmış olmalıdır. Dolayısıyla, uygulanması öncesinde kanunun, muhtemel etki ve sonuçlarının yeterli derecede öngörülebilir olması gereklidir" [23].

Anayasa Mahkemesi kararlarında, hukuki belirlilik ilkesini çoğunlukla T.C. Anayasası'nın "*Hak Arama Hürriyeti"* başlıklı 36. maddesi kapsamında değerlendirdiği görülmektedir. İlgili maddeye göre *"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir. Hiçbir mahkeme, görev ve yetkisi içindeki davaya bakmaktan kaçınamaz"*[24]. Adil yargılanma hakkı gereği, bireyler yaptıkları davranışların sonucunda ne ile karşılaşacaklarını bilebilecektir. Bu doğrultuda yasal düzenlemeler, davranışlarını düzenlemelerini sağlayacak düzeyde açık ve anlaşılabilir olmalıdır. Bireyler gerektiğinde hukuki destek almak suretiyle kanuni düzenlemenin sonuçlarını, gerçekleştireceği bir eylemin bu düzenleme çerçevesinde nasıl bir sonuç doğuracağını öngörebilmelidir [25].

Danıştay da vermiş olduğu kararlarda AYM ile aynı görüşte olup, hukuki belirlilik ilkesini hukuk devletinin önkoşulu olarak görmekte, ilgililer hakkında tesis edilen işlemlerin konusunun ve hukuki sonuçlarının tereddüde yer bırakmayacak şekilde açık ve anlaşılır olması gerektiğini belirtmektedir [26].

---

[23] Anayasa Mahkemesi Genel Kurul, 22/5/2013, E:2013/39, K:2013/65, R.G. Tarih-Sayı : 12.07.2013-28705 (Erişim Tarihi:26/02/2024).

[24] T.C. 1982 Anayasası, 18/10/1982, Yayımlandığı Resmî Gazete Tarih: 9/11/1982,Sayı: 17863 (Mükerrer) Yayımlandığı Düstur: Tertip: 5, Cilt: 22, Sayfa: 3 (Erişim Tarihi: 05/02/2024).

[25] Hülya, Egeli, *a.g.e.*, s.9.

[26] Danıştay Sekizinci Dairesi, 10/06/2022, E:2018/6155, K:2022/4003, https://karararama.danistay.gov.tr/getDokuman?id=817900100&arananKelime=8.%20Daire,2018/

1.2. Hukuki Belirlilik İlkesinin Amacı ve Kapsamı

Belirlilik ilkesinin temel amacı hukukun üstünlüğü, yargısal ve idari istikrarın kazanılması bireyin devlete ve yargı sistemine olan güvenini korumaktır. Hukuk kurallarının kişiler tarafından öngörülebilir olması ve kişilerin hukuk düzenine, dolayısıyla devlete olan güvenin korunması hukuk güvenliği bilinciyle mümkündür[27]. Herkes idari makamların hangi işlem ve eylemlerde bulanacağını bilerek kendi davranışlarını düzenleyebilmek için idari makamlara güvenebilmelidir. İdari makamlar karar verme sürecinde tutarlı olmalı ve keyfi bir işlem yapmamalı, bireyler idari işlemlere iyi niyet çerçevesinde güvenebilmelidir. İdari makamların kararları ve eylemleri daima ilgili durumu düzenleyen kanunlara dayalı olmalı, kanunlar net şekilde ifade edilmeli ve halkın bu kanunlara kolay erişimi sağlanmalıdır[28]. İdarenin olduğu kadar yargı kararlarının da istikrarlı olması gerekmektedir. Somut olaylarda aynı durumda bulunan davacı ya da davalı idarenin aynı hukuki sonuçla karşılaşması hukuki belirliliğin sağlanması açısından oldukça önemlidir. Bu noktada çalışmanın konusunu oluşturan içtihat ve karar aykırılığı önem kazanmaktadır. Farklı yargı çevresinde bulunan yargı organlarının aynı dava konusuyla ilgili birbiri ile çelişen karar vermesi yargıya duyulan güveni azaltacak ve hukuki belirlilik ilkesine aykırı olacaktır.

AYM kararlarında belirlilik ilkesinin yalnızca kanuni belirliliği değil, daha geniş anlamda hukuki belirliliği ifade etmekte olduğunu, hukuk kurallarının belirliliğinin sağlanmasının yalnızca kanuni düzenleme ile sınırlanmasının mümkün olmadığını belirtmektedir. Mahkeme'ye göre belirlilik normlara dayanarak erişilebilir, bilinebilir ve öngörülebilir nitelikte olması koşuluyla mahkeme içtihatları ile de hukuki belirlilik sağlanmalıdır [29]. Danıştay'a göre belirlilik ilkesi yasal düzenlemelerin kişiler ve idare bakımından hiçbir kuşkuya yer bırakmaksızın açık, net, anlaşılabilir

6155, Erişim Tarihi: (Erişim Tarihi:30/03/2025), Aynı yönde benzer kararlar için bakınız: Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu, 29/05/2025, E:2023/1518, K: 2025/1190, Danıştay Onuncu Dairesi, 28/05/2025, E:2021/7556, K:2025/2780, (Erişim Tarihi:21/07/2025), UYAP'tan edinilmiştir.

[27] Bahattin,Aras, *a.g.m.*, s.240.

[28] *İdare ve Siz El Kitabı*, Avrupa Konseyi Yayınları, 2. Baskı, 2018, s.22.

[29] Anayasa Mahkemesi Genel Kurulu, 07/04/2016, E.2015/94, K.2016/2, R.G. Tarih-Sayı: 03.05.2016-29701(Erişim Tarihi:26/02/2024).

olmasını ve kamu otoritelerinin keyfi uygulamalarına karşı koruyucu tedbirler içermesini gerektirmektedir [30].

Yargı organları dışında uluslararası örgütler de hukuki belirlilik ilkesinin önemini belirtmişlerdir. 30 Mayıs 2007 tarihli G8 Dışişleri Bakanları Toplantısı sonrası yapılan açıklamada *"Hukukun Üstünlüğü Bildirisi"*ne göre, *"küreselleşme sürecinin barışçıl, sürdürülebilir ve herkes için faydalı olabilmesi için, hukukun üstünlüğü, hukuk önünde eşitlik, hukuka hesap verilebilirlik, hukuki kesinlik, usulî ve yasal şeffaflık, statüsüne (cinsiyet, ırk, din, yaş, sınıf, mezhep vb.) bakılmaksızın herkes için adalete eşit ve açık erişim, yasaların keyfi şekilde uygulanmasından kaçınma ve yolsuzluğun ortadan kaldırılması ilkelerine bağlı kalmak zorunludur.*" Hukuki belirlilik ilkesi Avrupa ortak hukukunda, Avrupa Birliği Adalet Divanı ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararlarıyla her gün gelişmektedir. Her ne kadar hukuki belirlilik ilkesine ilişkin yasal bir düzenleme bulunmamakta ise de hukukun üstünlüğü kavramı altında ilke iç hukuklarda kullanılmakta ve Avrupa Mahkemelerinin yargı kararlarında belirleyici rol oynamaktadır [31].

Belirlilik ilkesi, bireylerin devletle olan ilişkileri bakımından önemli olduğu kadar, bireyler arası ilişkilerde de etkilidir. Bireyler arası ilişkilerde hangi davranışın ihtilaf yaratacağı ve ihtilaf halinde sorunun nasıl çözüleceğinin önceden bilinebilmesi belirlilik ilkesi ile mümkün olmaktadır[32]. Bireyler kendi aralarında veya idare ile yaşanmış olduğu hukuki problemlerin çözümü için yargı organlarına başvurmakta ve ihtilafın adil bir şekilde çözümlenmesini beklemektedir. Somut uyuşmazlığın benzer olaylardan kaynaklanması durumunda hukuki belirlilik ilkesi gereği uyuşmazlıkların aynı doğrultuda çözümlenmesi gerekmektedir. Benzer olaylardan kaynaklanan uyuşmazlıklarda karar aykırılıklarının ortaya çıkması hukuki belirlilik ilkesinin ihlali olarak değerlendirilebilir.

---

[30] Danıştay 3. Dava Dairesi, 17/02/2025, E:2024/1963, K:2025/680, UYAP'tan edinilmiştir. (Erişim Tarihi:29/05/2025).

[31] Abdülkadir, Gülçür, *a.g.m.*, s.151-152.

[32] Selda, Çağlar "Hukuk Devleti Açısından Hukuki Belirlilik – Hukuk Güvenliği İlişkisi",...*a.g.m,* s.53.

1.3. Hukuki Belirlilik İlkesinin Unsurları

Hukuki belirlilik ilkesi, Avrupa kıtasında yürürlükte bulunan tüm yasal düzenlemelerin bütün neticelerinin uygun seviyede öngörülebilmesini, fikir edinilebilecek netlikte olmasını, yasa ve diğer yasal düzenlemelerin kamuya duyurulurken ifadelerin açık ve anlaşılır olmasını ön plana koyar. Ayrıca haklı beklentilerin korunmasına, geçmişe yürümezlik ilkesinin uygulanmasına, tutarlı ve bütünlük arz etmesine önem verir. İlkeye göre kamusal kurumlar yetki ve faaliyetlerinde yasal düzenlemeler çerçevesinde hareket etmeli ve mahkeme kararları bağlayıcı olmalıdır [33].

Avrupa Konseyi'nin anayasal konularda danışma organı olan Avrupa Hukuk Yoluyla Demokrasi Komisyonu ya da bilinen adıyla Venedik Komisyonunun,[34] 106. Genel Kurul toplantısında kabul edilen ve 2017 yılında Avrupa Konseyi Parlamenter Meclisi tarafından onaylanan hukuk devleti kontrol listesinde, kanunilik, hukuki belirlilik, yetkinin kötüye kullanılmasının önlenmesi, adalete erişim, hukuk önünde eşitlik ve ayrımcılık yasağı hukuk devletinin kriterleri olarak belirlenmiştir. Komisyonun bu kriterlerden biri olan hukuki belirlilik ilkesini sekiz alt başlık altında incelediği görülmektedir. Tezin bu bölümünde incelenen kanunların erişilebilirliği, mahkeme kararlarına erişim, kanunların öngörülebilirliği, hukukun istikrarlı ve tutarlı olması, meşru beklenti, geriye yürümezlik, kanunsuz suç ve ceza olmaz ilkesi ve kesin hüküm Venedik Komisyonu tarafından hukuki belirlilik ilkesinin kriterleri olarak ortaya çıkarılmaktadır[35].

---

[33] Selda, Çağlar, *Hukuk Devletinin Hukuki Belirlilik İlkesi Üzerinden Değerlendirilmesi*, Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş., Nisan 2013, İstanbul, s.181-182.

[34] *TBMM Araştırma Merkezi,* "Venedik Komisyonu Türkiye'ye İlişkin Görüşleri Seçimler Yargı ve Referanduma İlişkin Karar ve Uygulama Kodları", Karar No:107, Sayı:26133, Resmî Gazete:08/04/2006, s.3. (Erişim Tarihi: 22/01/2024).

[35] *Avrupa Hukuk Yoluyla Demokrasi Komisyonu (Venedik Komisyonu)* "Hukuk Devleti Kontrol Listesi", 106. Genel Kurul Toplantısı, 18/03/2016, Strazburg, s.1-3., Türkçe Çeviri: Av. Gizem Günaydın,https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD(2016)007-tur (Erişim Tarihi: 22/01/2024).

1.3.1. Kanunların Erişilebilirliği

AİHM'ye göre kanunilik ilkesi, bireylerin davranışlarını yönlendirebilmeleri için iç hukukta yeterince erişilebilir, açık ve sonuçları öngörülebilir kuralların bulunması anlamına gelmektedir[36]. Venedik Komisyonu kanunların erişilebilirliğini iki koşula bağlamıştır. Komisyona göre bütün kanunlar yürürlüğe girmeden önce yayımlanmalı ve internet gibi ücretsiz veya resmi bülten yoluyla kolayca erişilebilir olmalıdır [37].

Hukuki belirlilik ilkesi ile mevzuata erişim arasında sıkı bir ilişki bulunmaktadır. Kurallar, ancak toplumun geniş kesimlerince erişilebilir olduğu ölçüde topluma rehberlik edebilir. Bu ilke, mevzuatın muhataplarının düzenlemelerin varlığından haberdar olmalarını, içerdiği emir ve yasakları doğru biçimde kavramalarını ve mevzuata kolayca ulaşabilmelerini zorunlu kılmaktadır [38]. Yasal düzenlemelere fiilen erişim, mevzuatın yayınlanması, ilgililere ulaştırılması ile mümkündür. Kanunların ilanı zorunludur ve istisnası yoktur [39].

Genel düzenleyici işlemlerin ve kanunların ilan edilmeden yürürlüğe girmemesi hukuki belirlilik ilkesinin önemli unsurlarındandır. Genel düzenleyici işlemler ve kanunlar herkese uygulanabilir nitelikte olmaları nedeniyle bireysel işlemlerde olduğu gibi muhataplarına doğrudan tebliğ edilmeleri mümkün değildir. Geçmiş yıllarda sadece ilgili kurum ve kuruluşlara gönderilmeleri sebebiyle vatandaşların kanunlara ulaşabilmesi zor iken, teknolojik gelişmelerle birlikte günümüzde kanunlar internet yoluyla kuruma ait sitede ve diğer resmi sayfalarda ilan edilmektedir [40]. İnternet erişiminin yaygınlaşması, kanunlara ulaşım sürecinde önemli bir dönüşüm yaratmıştır. Günümüzde kanunlar, Resmî Gazete'de yayınlanmasının

---

[36] Selami, Er, "Vergi Kanunlarının Geriye Yürümezliği İlkesi ve Türk Anayasa Mahkemesi Kararları ", *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı:43, Ocak 2015, s.134.

[37] *Avrupa Hukuk Yoluyla Demokrasi Komisyonu (Venedik Komisyonu),* "Hukuk Devleti Kontrol Listesi",https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD(2016)007-tur, s.14. (Erişim Tarihi: 22/01/2024).

[38] Ahmet Alptekin, Duru, *a.g.m.,* s.79.

[39] Selda, Çağlar, *Hukuk Devletinin Hukuki Belirlilik İlkesi Üzerinden Değerlendirilmesi*, …a.g.e., s.191.

[40] İsmail, Köküsarı, *Anayasa Hukukunda Hukuki Güvenlik İlkesi,* Adalet Yayınevi, Nisan 2015, Ankara, s.81-82.

yanı sıra, dijital platformlar aracılığıyla da erişilebilir hale gelmiştir. Bu da kişilere kanunlara kolay, hızlı, zahmetsiz ve ücretsiz erişebilme imkânı sağlamaktadır.

1.3.2. Mahkeme Kararlarına Erişim

Venedik Komisyonu'nun hukuki belirliliğin unsuru olarak belirlediği bir diğer kriter; mahkeme kararlarına kolay bir şekilde kamusal erişimin mevcut olması ve erişime getirilen istisnaların gerekçelendirmesidir [41]. Komisyona göre mahkeme kararları kanunu tespit eder ve ayrıntılarını düzenleyerek netleştirir. Bunun sonucunda komisyon tarafından kararlara erişim kanunun belirliliğinin bir parçası olarak görülür[42].

Kanunlara ve mahkeme kararlarına kolay, hızlı, ücretsiz olarak erişimin mümkün olması hukuk devletinin olmazsa olmaz koşullarından biridir. Bireylerin davranışlarını hukukun çizdiği sınırlar içinde yönlendirebilmesi ancak hukuk kurallarını bilmesi ve bu kuralları somut olaya uygulayan mahkemelerin kararlarına erişebilmesi ile mümkündür. Mahkeme kararlarının en önemli yönü, soyut ve genel nitelikteki hukuk kurallarının somut olaylara nasıl uygulandığını gösteren gerekçe bölümünde ortaya çıkar. Bu gerekçeler sayesinde, kanun hükümleri yalnızca bir normlar bütünü olarak kalmaz; aynı zamanda uygulamada ne şekilde yorumlandıkları ve hayata geçirildikleri anlaşılır hâle gelir [43].

Vatandaşların bu norm ve kararlara sadece ulaşması yeterli değildir. Erişebildiği kuralları anlayabilmesi de gerekmektedir. Bu durum bir sonraki "Kanunların Öngörülebilirliği" başlığında incelenecektir. Kanunların öngörülebilirliği başlığında değinileceği üzere, AİHM kanunların öngörülebilir olması için bireylerin gerektiğinde hukuki danışmanlık hizmetlerinden faydalanarak hangi eylemlerin cezai

---

[41] *Avrupa Hukuk Yoluyla Demokrasi Komisyonu (Venedik Komisyonu),* "Hukuk Devleti Kontrol Listesi",https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD(2016)007-tur, s.14. (Erişim Tarihi: 22/01/2024).

[42] *Avrupa Hukuk Yoluyla Demokrasi Komisyonu (Venedik Komisyonu),* "Hukuk Devleti Kontrol Listesi",https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD(2016)007-tur, s.14. (Erişim Tarihi: 22/01/2024).

[43] Servet, Yetim, "Yargı Kararlarına Erişim", *Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi,* Sayı:4, Yıl:2014, s.49.

sorumluluk doğuracağını öngörebilmesi gerektiği kanaatindedir[44]. Bu bağlamda hukuki danışmanlık hizmeti sunan avukatların, mahkeme kararlarına erişim sağlayabilmeleri, hukuki belirlilik açısından önem arz etmektedir.

1.3.3. Kanunların Öngörülebilirliği

Venedik Komisyonu kanunların öngörülebilir olmasını iki koşula bağlamaktadır. Komisyona göre kanunun öngörülebilir olması için anlaşılabilir bir dille yazılmalı ve yeni çıkartılan kanunun, önceki kanunun yürürlükten kaldırılıp kaldırılmadığını veya değiştirilip değiştirilmediğini, hangi hükümlerinin yürürlükten kaldırıldığını veya değiştirildiğini açıkça belirtmelidir. Bununla birlikte kanun değişiklikleri üzerinde uzlaşılarak, kamuya açık bir kanun versiyonunda birleştirilmelidir [45].

AİHM'ye göre öngörülebilirlik; kişilerin mahkemenin yorumlaması ve uygun hukuki danışmanlık yardımıyla ilgili kanunun lafzından hangi eylemlerin ya da eylemsizliklerin kendilerini cezai olarak sorumlu kılacağını ve işlenen eylem veya eylemsizlik sebebiyle meydana gelecek sonuçları öngörebilmesidir [46]. Açık olmayan, yoruma müsait, belirsizlik içeren yasal düzenlemeler öngörülebilirlik ilkesine aykırıdır. Anayasa Mahkemesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin kararlarına göre düzenlemeler açık, anlaşılır ve net olmalıdır. Düzenlemelere ilişkin metinler

---

[44] *Avrupa Konseyi/Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi,* "Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi 7. Madde Rehberi", 30/04/2020, s.12, Örnek Karar İçin Bakınız: T.C. Adalet Bakanlığı İnsan Hakları Daire Başkanlığı, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararları Bülteni Seçme Kararlar, Sayı:23, Nisan 2023, s.10-11, Brădean vd./Romanya Kararı, 21 Mart 2023, B.No: 21680/18, Karar için bakınız; https://hudoc.echr.coe.int/tur?i=001-205300 (Erişim Tarihi: 30/01/2025).

[45] *Avrupa Hukuk Yoluyla Demokrasi Komisyonu (Venedik Komisyonu),* "Hukuk Devleti Kontrol Listesi",https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD(2016)007-tur, s.14. (Erişim Tarihi: 22/01/2024).

[46] *Avrupa Konseyi/Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi,* "Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi 7. Madde Rehberi", 30/04/2020, s.12, Örnek Karar İçin Bakınız: T.C. Adalet Bakanlığı İnsan Hakları Daire Başkanlığı, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararları Bülteni Seçme Kararlar, Sayı:23, Nisan 2023, s.10-11, Brădean vd./Romanya Kararı, 21 Mart 2023, B.No: 21680/18, Karar için bakınız; https://hudoc.echr.coe.int/tur?i=001-205300 (Erişim Tarihi: 30/01/2025).

okunduğunda kolayca anlaşılıyor olmalı, belirsiz kavramlara yer verilmemelidir. Değişen kanunlarla ilgili olarak vatandaşlar sürekli bilgilendirilmelidir [47].

1.3.4. Hukukun İstikrarlı ve Tutarlı Olması

Hukuki istikrar ilkesine göre, hukuk kurallarının ancak zorunlu sebeplerle, ekonomik, teknolojik ve toplumsal gelişmelere uygun olarak değiştirilmesi gerekir. Bireyler, hukuki düzenlemelerin uygun bir süre varlıklarını sürdüreceklerine güvenebilmeli ve geleceklerini öngörerek planlayabilmelidir. Bu durum, daha çok ilkenin yasama organına yüklediği bir görevdir [48]. Hukukta ve uygulamasında istikrar; hukuk kurallarıyla birlikle uygulanmasını içermektedir. Hukuki istikrarın iki yönü bulunmaktadır. İlki hukukun sistem olarak devamlılığı, ikincisi kuralların ve uygulamasının istikrarlı olmasıdır [49].

İlke, ayrıca yapılan değişikliklerin geriye dönük olarak, geçmişte tamamlanmış eylemlerle kazanılmış haklara uygulanmasını da yasaklamaktadır. Yapılan değişikliklerin geçmişe dönük olarak uygulanması, hukuki belirlilik ve istikrarın yanı sıra hukuki güvenliğin de zedelenmesine sebep olmaktadır [50]. Yasama ve yürütme organlarının faaliyetlerinin istikrarlı ve tutarlı olması, bireylerin ilerideki faaliyetlerini planlayabilmesine imkân sağlar. Ancak, tutarlılık kendi başına yeterli değildir. Hukuk aynı zamanda değişikliklere uyum sağlayabilecek şekilde olmalıdır. Hukuk değişebilir. Ancak bu değişim bir sonraki "Meşru Beklenti" başlığında da ele alınacağı üzere, bireylerin meşru beklentileri olumsuz etkilememeli, toplumsal tartışma ve bilgilendirme yöntemleri kullanılarak yapılmalıdır [51].

---

47 Gülden, Şişman "Anayasa Mahkemesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararları Çerçevesinde Vergi Hukukunda Öngörülebilirlik", *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 65 (4), 2016, s.2442-2443.

48 Mehmet, Altundiş, "Hukuki Güvenlik İlkesi", *Yasama Dergisi*, Sayı: 10, Eylül-Ekim-Kasım-Aralık 2008, s.67-68.

49 İsmail, Köküsarı, *a.g.m.,* s.103.

50 Çolpan Mücahit, Küçük, "Kanunilik İlkesinin Memur Disiplin Hukukunda Uygulanabilirliği", *Yıldırım Beyazıt Hukuk Dergisi*, Yıl 6, Sayı 2021/2, s.160.

51 *Avrupa Hukuk Yoluyla Demokrasi Komisyonu (Venedik Komisyonu),*"Hukuk Devleti Kontrol Listesi",https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDLAD(2016)007tur,s.15. (Erişim Tarihi: 22/01/2024).

1.3.5. Meşru Beklenti

Anayasa Mahkemesi, meşru beklenti kavramını; *"Objektif temelden uzak bir beklenti olmayıp belirli bir kanun hükmüne veya başarılı olma ihtimalinin yüksek olduğunu gösteren yerleşik bir yargı içtihadına ya da ayni menfaatle ilgili hukuki bir işleme dayanan yeterli derecede somut nitelikteki bir beklenti"* şeklinde tanımlamaktadır [52]. Avrupa Birliği hukukunda, hukuki belirlilik ilkesinin parçası olan hukuki beklentiler prensibi, kamu kuruluşlarının sadece hukuka uymasını değil aynı zamanda hukukun öngördüğü meşru beklentilere de uygun şekilde davranmasını vurgular. İstisnai hallerde yeni durumların ortaya çıkması sonucunda yapılacak olan meşru beklentileri göz ardı edecek nitelikte kanun değişiklikleri yapılabilir. Bu doktrin hem kanunlar hem de kamu idareleri tarafından verilen bireysel kararlar için geçerlidir[53].

Meşru beklenti kavramını anlayabilmek için kazanılmış hak kavramının da incelenmesi gerekmektedir. Kazanılmış haklara saygı ilkesi yürürlükte bulunan hukuka göre kişiler lehine oluşan haklar olarak tanımlanır. Kazanılan hakkın, kanun veya idari işlemle ortadan kaldırılması mümkün değildir[54].

Anayasa Mahkemesi kazanılmış haklara saygı ilkesini şu şekilde tanımlamaktadır: *"Kazanılmış haklara saygı ilkesi, hukukun genel ilkelerinden biri olup hukuk güvenliği ilkesinin bir sonucudur. Kazanılmış bir haktan söz edilebilmesi için bu hakkın yeni kanundan önce yürürlükte olan kurallara göre bütün sonuçlarıyla fiilen elde edilmiş olması gerekir. Kazanılmış hak, kişinin bulunduğu statüden doğan, kendisi yönünden kesinleşmiş ve kişisel niteliğe dönüşmüş haktır"* [55].

---

[52] Anayasa Mahkemesi Birinci Bölüm, Selçuk Emiroğlu Başvurusu,20/3/2014, B. No: 2013/5660.R.G.Tarih-Sayı: 22/5/2014- 29007(Erişim Tarihi:30/03/2025).

[53] *Avrupa Hukuk Yoluyla Demokrasi Komisyonu (Venedik Komisyonu),* "Hukuk Devleti Kontrol Listesi",https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD(2016)007tur, s.16 (Erişim Tarihi: 22/01/2024).

[54] Ayşegül, Çoban Atik, "İdare Hukukunda Kazanılmış Hak İlkesi", *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt 21, Sayı 1, Yıl:2013, s.12.

[55] Anayasa Mahkemesi Genel Kurul, 25/12/2024, E:2024/86, K:2024/230, R.G.Tarih-Sayı: 13/03/2025- 32840 (Erişim Tarihi:30/03/2025).

Kazanılmış haklara saygı ve meşru beklenti ilkeleri bazı istisnalara tabidir. Nitekim Danıştay 13. Dairesi, 11/08/2022 tarihli ve 31920 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Elektrik Piyasasında Lisanssız Elektrik Üretim Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmeliğin 16. maddesi ile esas Yönetmeliğe eklenen 26. maddenin 16. fıkrası hakkında verilen bir kararda bu hususu açık biçimde ortaya koymuştur. Söz konusu kararda, 2024 yılı Mayıs döneminde YEKDEM'e bedelsiz olarak gelir kaydedilen enerji bedelinin ödenmesi ve bu düzenlemenin kişisel olarak uygulanmaması yönündeki başvurunun reddine ilişkin işlemin iptali ve yürütmenin durdurulması istemi değerlendirilmiştir. Danıştay, bu düzenlemenin kazanılmış hakkı ihlal etmediğine hükmetmiş; *"bir faaliyetin belirli koşullar altında ve çeşitli imkânlar tanınarak gerçekleştirilebilmesini öngören hukukî düzenlemelerin kalıcı nitelikte olduklarının kabul edilemeyeceğini"*, ayrıca *"değişen şartlar karşısında hukuki düzenlemelerin yeniden şekillendirilebileceğini"* vurgulamıştır. Bu bağlamda, dava konusu yönetmelik değişikliğinin yayımlandığı tarihten sonraki dönemlerde gerçekleşecek üretim faaliyetleri bakımından, ihtiyaç fazlası enerjinin tüketilen enerjinin bir katı ile sınırlandırılmasının davacı yönünden kazanılmış hak ihlali oluşturmadığı ifade edilmiştir [56].

Meşru beklenti ve kazanılmış haklara saygı ilkesi birbiriyle yakın ilişkilidir. Bir hukuki durumun kazanılmış hak konumuna gelmesi, bu hakkın, geri alma işlemine ya da yeni düzenlemenin yürürlüğe girmesine kadar, hukuka uygun bir kişisel işlemle tamamlanmış olmasına bağlıdır. Eğer hak kazanılmış hak konumuna henüz gelmemiş ise hakkın hukuken korunması meşru beklenti ile ilişkilidir [57]. Kazanılmış hak ve meşru beklenti kavramları, hukuki öngörülebilirlik, belirlilik ve istikrarı sağlamayı amaçlayan ancak farklı hukuki niteliklere sahip iki ayrı kurumdur. Kazanılmış hak, hukuka uygun olarak tamamlanmış bir işlemin kişi lehine doğurduğu ve sonradan çıkarılan kanun veya idari işlemlerle geri alınamayan kesin ve bağlayıcı bir hukuki durumdur. Buna karşılık meşru beklenti, henüz gerçekleşmemiş ancak makul şartlar altında doğması beklenen ve hukuken korunabilir bir güven duygusudur. Kazanılmış

---

[56] Danıştay 13. Dava Dairesi, 12/06/2025, E:2024/3198, UYAP'tan edinilmiştir. (Erişim Tarihi:21/06/2025).

[57] Yücel, Oğurlu, *"Kazanılmış Haklara Saygı ve Haklı Beklentiler Sorunu"*, Seçkin Kitabevi, Ankara, 2003, s.226-227.

hak, geçmişe etkili düzenlemelerin önüne geçerek hukuki belirliliğin maddi teminatını oluştururken; meşru beklenti, geleceğe yönelik ihtimale dayalı korumasıyla hukuki güvenliği tamamlayan daha esnek bir yapıdır. Hukuka uygun bireysel işlemlerin geri alınmasının mümkün olmaması nedeniyle, kazanılmış hakların korunması doktrinde daha kuvvetli argümanlara sahiptir. Ayrıca kazanılmış hakların korunmaması gerçek geriye yürüme anlamına gelirken, meşru beklentinin ihlali yalnızca görünürde geriye yürümeye yol açar. Bununla birlikte, kazanılmış hakların ihlalinin doğurduğu zarar, haklı beklentinin gerçekleşmemesine kıyasla daha ağırdır; zira önceden elde edilmiş somut bir hak ortadan kalktığında, kişinin yeni hukuki duruma uyum sağlaması güçleşmektedir [58].

1.3.6. Geriye Yürümezlik İlkesi

Yürürlüğe giren yeni kuralın, yürürlük tarihinden önceki dönemde hukuki sonuçlar doğurmasını yasakladığı ve kuralın ancak yürürlüğe girdiği tarihten sonraki olaylara uygulanmasını emreden hukukun genel prensibi olarak tanımlanan ilke *"Geriye yürümezlik ilkesi"*dir [59].

Venedik Komisyonu hukuk devleti kontrol listesinde geri yürümezlik ilkesine ilişkin olarak, ceza kanunları ve diğer kanunların geriye yürümesinin yasaklanmış olması ve bu konuda istisna öngörülmüş ise bunların hangi koşullar altında mevcut olduğunun açıkça ortaya konulması gerektiğini belirtmiştir [60].

Ceza kanunları açısından geriye yürümezlik, kanunların yürürlüğe girdikleri tarihten sonraki fiiller açısından uygulanabilmelerini, işlendiği zaman suç sayılmayan fiiller sonradan suç olarak kabul edilse de bu fiilleri önceden işleyenlere ceza verilemeyeceğini ifade etmektedir[61]. Bu durumun istisnası lehe olan kanunun

---

[58] Berna, Öztürk Yılmaz, "Sosyal Güvenlik Hukukunda "Haklı Beklentiler"in Korunması Sorunu", *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi,* Cilt: XXVIII, Sayı: 3, Yıl: 2024, s.89-90, Halil, Altındağ, *Yürürlükte Olan Yasalara ve İdari Düzenleyici İşlemlere Güvenden Kaynaklanan Haklı Beklenti Kavramı ve Korunması,* (İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Basılmamış Yüksek Lisans Tezi) İstanbul, 2010, s. 17-19.

[59] Mehmet, Altundiş, *a.g.m,* s.63.

[60] *Avrupa Hukuk Yoluyla Demokrasi Komisyonu (Venedik Komisyonu),* "Hukuk Devleti Kontrol Listesi",https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD(2016)007tur, s.15 (Erişim Tarihi: 22/01/2024).

[61] Çolpan Mücahit, Küçük, *a.g.m.,* s.159.

uygulanmasıdır. Suçun işlendiği zaman yürürlükte bulunan kanun ile sonradan yürürlüğe giren kanunların hükümleri farklı ise, failin lehine olan kanun uygulanır[62].

Geriye yürümezlik ilkesi, idare hukukunda idari işlemler yönünden kabul edilen bir ilkedir. İdari işlemlerin yürürlüğe girdiği andan sonra etkilerini doğurabileceği anlamına gelen ilkeye göre işlemin etkileri yürürlüğe girmeden önceki döneme ilişkin olmamalıdır. Zira idare sadece geleceği düzenleme yetkisine sahiptir. İdarenin hem bireysel hem de düzenleyici nitelikteki işlemleri, tesis edildikleri tarihten daha eski bir tarihe yönelik olarak hüküm ve sonuç doğuramaz [63]. Ceza hukukunda olduğu gibi, idare hukukunda da bu ilkenin bazı istisnaları bulunmaktadır. Bu istisnalar arasında, idari işlemin geri alınması ve yok hükmündeki işlemler sayılabilir [64].

1.3.7. Kanunsuz Suç ve Ceza Olmaz İlkesi

"Kanunsuz suç ve ceza olmaz ilkesi" bir normun ihlal edildiği iddia ediliyorsa ihlal edilen normun ne olduğunun gösterilmesidir [65]. İlke *"kişilerin kanunda açıkça suç olarak sayılmayan fiillerinin suç olarak kabul edilmemesini ve kanunun açıkça suç saydığı fiilleri nedeniyle ancak bu eylemlerinin karşılığı olarak kanunda öngörülen ceza dışında veya daha ağır bir cezaya mahkûm edilememelerini"* ifade eder. İlke vatandaşlar için idarenin her türlü keyfi eylem ve işlemine karşı bir teminat oluşturmaktadır. Mustafa Çağatay'a göre ilkenin ortaya çıkışının temelinde kişilerin, hangi tür eylemlerinin suç oluşturduğunu önceden bilmeleri ve böylece toplum içinde davranışlarını buna göre yönlendirme olanağına sahip olmaları gerektiği düşüncesi yatmaktadır[66].

Kanunsuz suç ve ceza olmaz ilkesi Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin *"Kanunsuz ceza olmaz"* başlıklı yedinci maddesinde "*Hiç kimse, işlendiği zaman*

---

62 Çolpan Mücahit, Küçük, *a.g.m.,* s.161.
63 Mehmet, Altundiş, *a.g.m,* s.68.
64 Elif, Yılmaz, "İdari İşlemlerin Geriye Yürümezliği", *International Journal of Social Sciences and Education Research,* 1 (4), 2015, s.1030.
65 Çınar Can, Evren "Kabahatlerde Kanunilik İlkesi", *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası,* Cilt:69, Sayı:1-2, 2011, s.975.
66 Mustafa, Çağatay, "Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararlarında Suç ve Cezada Kanunilik İlkesi", *Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi,* Cilt: 12, Sayı: 1, Ocak 2022, s.78.

ulusal veya uluslararası hukuka göre suç oluşturmayan bir eylem veya ihmalden dolayı suçlu bulunamaz. Aynı biçimde, suçun işlendiği sırada uygulanabilir olan cezadan daha ağır bir ceza verilemez. Bu madde, işlendiği zaman uygar uluslar tarafından tanınan genel hukuk ilkelerine göre suç sayılan bir eylem veya ihmalden suçlu bulunan bir kimsenin yargılanmasına ve cezalandırılmasına engel değildir."[67] şeklinde ifade edilmiştir. T.C. Anayasası'nın "*Suç ve cezalara ilişkin esaslar*" başlıklı 38. maddesinde *"Kimse, işlendiği zaman yürürlükte bulunan kanunun suç saymadığı bir fiilden dolayı cezalandırılamaz; kimseye suçu işlediği zaman kanunda o suç için konulmuş olan cezadan daha ağır bir ceza verilemez. Suç ve ceza zamanaşımı ile ceza mahkumiyetinin sonuçları konusunda da yukarıdaki fıkra uygulanır. Ceza ve ceza yerine geçen güvenlik tedbirleri ancak kanunla konulur."*[68] şeklinde düzenlendiği görülmektedir.

İdari yargılama usul hukukunda kanunsuz suç ve ceza olmaz ilkesinin disiplin hukukunda geniş yer aldığı görülmektedir. Disiplin hukuku, ceza hukuku ilkelerinden geniş ölçüde etkilenmiştir[69]. Suç ve cezaların yalnızca kanunla belirlenmesini ve bunların usulüne uygun şekilde ilan edilerek herkesin erişimine açık hâle getirilmesini öngören ilkeye kanunilik ilkesi denir. Bu ilke, ceza hukukunda "kanunsuz suç olmaz" (nullum crimen sine lege) ve "kanunsuz ceza olmaz" (nulla poena sine lege) şeklindeki iki temel yansımasıyla ifade edilmektedir[70]. Kemal Gözler ve Gürsel Kaplan'a göre disiplin cezaları konusunda kanunilik ilkesi geçerlidir. Kanunsuz ceza olmaz (nulla poena sine lege) ilkesi gereğince disiplin cezası vermeye yetkili makam yalnızca kanunda belirtilen disiplin cezalarından birini tayin edebilir, kanunda düzenlenmemiş bir cezayı vermesi mümkün değildir[71]. Kanunsuz suç ve ceza olmaz ilkesi gereği, önceden yasalar tarafından disiplin suçu olarak tanımlanmamış davranışlar, sonradan

---

[67] Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi, 4 Kasım 1950, Roma, https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/convention_tur. (Erişim Tarihi: 29/01/2024).

[68] T.C. 1982 Anayasası, 18/10/1982, Yayımlandığı Resmî Gazete Tarih : 9/11/1982 ,Sayı : 17863 (Mükerrer) Yayımlandığı Düstur : Tertip : 5, Cilt : 22, Sayfa : 3 (Erişim Tarihi: 05/02/2024).

[69] Ramazan, Yıldırım- Serkan, Çınarlı- Kerim, Azak, *Türk İdare Hukuku Dersleri*, 9. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, Yıl:2024, s.349.

[70] Murat, Ekinci, "Ceza Hukuku İlkeleri Açısından İdari Yaptırımlar", *Yıldırım Beyazıt Hukuk Dergisi,* Sayı:1, Yıl: 2017, s.25.

[71] Kemal, Gözler- Gürsel, Kaplan, *İdare Hukuku Dersleri*, 26. Baskı, Ekin Kitabevi Yayınları, Bursa, Yıl: Temmuz 2024, s.596.

disiplin suçu haline getirilemez[72]. Bu amaçla, 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu, 6413 sayılı Türk Silahlı Kuvvetleri Disiplin Kanunu ve 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu gibi kanunlarda hangi disiplin cezalarının verileceği açıkça düzenlenmiştir [73]. Danıştay da çeşitli kararlarında, disiplin hukukunda suç ve cezalar bakımından kanunilik ilkesinin geçerli olduğunu açıkça belirtmiştir[74].

Kanunsuz suç ve ceza olmaz ilkesi, belirlilik ilkesinin en önemli unsurlarından biridir. Bireyler hukuk normlarına uygun hareket ettikleri taktirde herhangi bir adli ya da idari yaptırımla karşılaşmaması ve hangi davranışlarının hangi netice ile sonuçlanacağını bilerek hareket etmeleri hem kamu yararının hem hukuk devletinin hem de toplumsal düzenin korunması açısından oldukça önemlidir. Bu da ancak suç ve cezaların mevzuatta açık, anlaşılır, net bir dille düzenlemesi ile mümkün olabilir. Devletin vatandaştan yapmasını ya da yapmamasını beklediği davranışları kanunla ortaya koyması bireylerin temel hak ve özgürlüklerinin korunması açısından güvence oluşturmaktadır.

1.3.8. Kesin Hüküm (Res Judicata)

Kesin hüküm (Res Judicata), bir yargı kararının yasalarda belirlenen usullere uygun olarak verildikten sonra itiraz ya da yasa yollarından geçerek veya bunlara ilişkin başvuru süreleri sona ererek kesinleşmesi üzerine değişmez bir nitelik kazanmasıdır. Karar veren mahkeme de dahil olmak üzere hiçbir merci kural olarak bu karara dokunamaz[75]. Kesin hükümden söz edilebilmesi için, her iki davada da tarafların, dava konusunun ve dava sebebinin aynı olması gerekir. Kesin hükmün varlığı hâkim tarafından re'sen dikkate alınır, zira kesin hüküm kamu düzenine ilişkin bir kurumdur[76].

---

[72] Ramazan, Yıldırım- Serkan, Çınarlı- Kerim, Azak, *a.g.e.,* s.349.
[73] Kemal, Gözler- Gürsel, Kaplan, *İdare Hukuku Dersleri,… a.g.e.,* s.596-597..
[74] Ramazan, Yıldırım- Serkan, Çınarlı- Kerim, Azak, *a.g.e.,* s.349.
[75] Oğuz, Sancakdar- Lale Burcu, Önüt*, İdari Yargılama Hukuku Genel Esasları*, 6. Baskı, Seçkin Yayınları, Ankara, Yıl:2024, s.439.
[76] Gürsel, Kaplan, *İdari Yargılama Hukuku*, 10. Baskı, Ekin Basım Yayım Dağıtım Yayınevi, Bursa, Yıl: Ekim 2024, s.449.

Kesin hüküm kavramı, öğretide şekli anlamda kesin hüküm ve maddi anlamda kesin hüküm olmak üzere iki ayrı başlık altında ele alınmaktadır. Şekli anlamda kesin hüküm; bir yargı kararına karşı, kanun yollarına başvuru imkânının kalmaması, bir başka ifadeyle kararın kesinleşmiş olması hâlini ifade eder. Bu yönüyle şekli anlamda kesin hüküm, kararın artık usul hukuku bakımından nihai nitelik kazanması anlamına gelir. Buna karşılık maddi anlamda kesin hüküm; yalnızca hükmün değiştirilemezliği değil, aynı zamanda aynı uyuşmazlığın yeniden dava konusu yapılamaması ve ileride açılacak davalarda bağlayıcı etkisinin bulunması anlamına gelir. Başka bir deyişle, bir uyuşmazlığın yargı mercilerince karara bağlanmasının ve bu kararın şekli anlamda kesinleşmesinin ardından, aynı taraflar arasında, aynı konu ve sebebe ilişkin olarak yeniden dava açılamaz ve bu karar diğer davalarda bağlayıcı etki doğurur[77].

Hâkimin verdiği hükmün değişmezliği olarak da adlandırılabilen kesin hüküm kavramı somut bir olayda hukukun belirliliğini sağlamaktadır[78]. Kesin hükmün hukuk devletine ve hukukun belirliliğine hizmet edebilmesi için nihai kararların gözden geçirilmesini sağlayacak kuvvetli gerekçeler mevcut olmadığı sürece, nihai yargı kararlarına saygı duyulmalıdır[79].

2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nda kesin hükmün şartları ve hukuksal sonuçları ile ilgili düzenleme bulunmadığı gibi, anılan Kanun'un 31. maddesinde kesin hüküm ile ilgili 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'na da atıf yapılmamıştır. Ancak Danıştay kararlarında Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun kesin hüküm koşulları ve sonuçlarına ilişkin kanuni düzenlemelerin kıyas yoluyla idari yargı mahkemelerince kabul edilmesi gerektiği düşünülmektedir[80].

---

[77] İsmail, Ercan, *Medeni Usul Hukuku,* 16. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, Yıl:2020, s.402-403.

[78] Faruk, Erem, "Ceza Usulünde Kesin Hüküm" *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt:20, Sayı:1-4, 1963, s.37.

[79] *Avrupa Hukuk Yoluyla Demokrasi Komisyonu (Venedik Komisyonu),* "Hukuk Devleti Kontrol Listesi",https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD(2016)007tur, s.16 (Erişim Tarihi: 22/01/2024).

[80] Gürsel, Kaplan, *a.g.e.*, s.449.

Kesin hükmün en önemli sonuçlarından biri "Non bis in idem" ilkesidir [81]. “Non bis in idem” ilkesi aynı suçtan dolayı birden fazla ceza verilmemesi anlamına gelmektedir. Disiplin hukukunda bir disiplin suçundan, sadece bir disiplin cezası verilmesi şeklinde karşımıza çıkmaktadır. Suçun tekerrürü halinde ilke geçerli değildir[82]. "Non bis in idem" ilkesi, genellikle yalnızca Ceza Hukukuna özgü bir kavram olduğu düşünülse de Ceza Hukukundan, disiplin cezalarına, Uluslararası Savaş Hukukundan, Devletler Hukukuna[83] ve Vergi Hukuku[84] yaptırımlarına kadar hukukun birçok alanında kullanılmaktadır[85]. İlke hukuki güvenlik, öngörülebilirlik, kişi özgürlüğü ve kamu düzeni bakımından toplumsal barışa ve hukuk kurallarına yönelik güveni sağlamak amacıyla geliştirilmiştir. Kişiler için ikinci bir yargılama veya cezaya karşı kalkan görevi görmektedir[86].

1.4. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi ve Anayasa Mahkemesi Kararlarında Hukuki Belirlilik İlkesi

Tezin bu bölümünde Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi ve Anayasa Mahkemesi’nin hukuki belirlilik ilkesi kapsamında vermiş oldukları kararlara yer verilmektedir. Bu çerçevede, söz konusu ilkenin her iki mahkemenin bakış açısından nasıl değerlendirildiği ele alınmakta, yargı kararları ışığında ilkenin anlamı ve kapsamı incelenmektedir.

1.4.1. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararlarında Hukuki Belirlilik İlkesi

“Hukuki Belirlilik İlkesinin Unsurları” bölümünde Venedik Komisyonu tarafından hukuki belirlilik ilkesinin unsurları olarak kanunların erişilebilirliği, mahkeme kararlarına erişim, kanunların öngörülebilirliği, hukukun istikrarlı ve tutarlı

---

81 Yücel, Oğurlu, "Ceza Mahkemesi Kararının Disiplin Cezalarına Etkisi", *Ankara Hukuk Fakültesi Dergisi,* Cilt:52, Sayı:2, 2003, s.103.

82 Kemal, Gözler- Gürsel, Kaplan, *İdare Hukuku Dersleri,... a.g.e.* s.597

83 Yücel, Oğurlu, *a.g.m.,* s.103.

84 İlayda, Oter, "Ne Bis İn İdem İlkesi ve Uygulanabilirlik Alanları ile İlgili Bir Sentez Çalışma", *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, Yıl 13, Sayı 50, Nisan 2022, s.149.

85 Yücel, Oğurlu, *a.g.m.,* s.103.

86 İlayda, Oter, *a.g.m.,* s.140.

olması, meşru beklenti, geriye yürümezlik, kanunsuz suç ve ceza olmaz ilkesi ve kesin hüküm[87] olarak belirtildiği açıklanmıştır. Çalışmanın bu bölümünde hukuki belirlilik ilkesi unsurlarının Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararlarında nasıl uygulandığı incelenmektedir.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin hukuki kesinlik ile ilgili kararlarından biri Oleksandr Volkov/Ukrayna başvurusudur. Somut olay Ukraynalı yargıcın 2003 ve 2006 yıllarında işlediği iddia edilen fiiller nedeniyle 2010 yılında başlatılan disiplin soruşturması neticesinde Parlamento kararıyla görevine son verilmesi ile ilgilidir[88].

Hukuki kesinlik ilkesi kapsamında AİHM, ulusal hukukta disiplin suçları için herhangi bir zaman aşımı süresinin öngörülmemiş olmasını ve Parlamento kararının Anayasa'ya ve kanunlara aykırı bir şekilde alınmış olmasını hukuki kesinlik ilkesine aykırı bulmuştur. Bunun sonucunda adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine hükmetmiştir. Mahkeme hukuki değerlendirmesinde, zaman aşımının hukuki belirliliğin gerçekleşmesine, çürütülmesi zor olabilecek eski iddialara karşı sanıkların korunarak, mahkemelerin zamanın geçmesi ile güvenilmez hale gelen kanıtlara dayanarak karar vermesinin istenmesinin adaletsizliğe yol açacağına değinmiştir. Bunun önlenmesinin Mahkemenin görevi olduğuna ve zamanaşımının, cezai suçlar, disiplin suçları ve diğer suçlar bakımından Sözleşmeci Devletler'in hukuk sisteminin ortak özelliği olduğuna karar vermiştir. AİHM somut olayda iç hukukun "yemin ihlali" dolayısıyla bir yargıcın azledilmesi işlemine herhangi bir zaman aşımı sınırı getirmemesini, disiplin davalarında böyle ucu açık bir yaklaşımın benimsenmesinin hukuki belirlilik ilkesine ciddi tehdit barındırdığını düşünmektedir. Ayrıca Parlamento üyelerinin çoğunluğunun yokluğunda, milletvekillerinin meslektaşları yerine çoklu oy kullanarak başvurucunun meslekten çıkarılmasına karar verildiği mahkeme tarafından

---

[87] *Avrupa Hukuk Yoluyla Demokrasi Komisyonu (Venedik Komisyonu)* "Hukuk Devleti Kontrol Listesi", 106. Genel Kurul Toplantısı, 18/03/2016, Strazburg, s.1-3., Türkçe Çeviri: Av. Gizem Günaydın,https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD(2016)007-tur (Erişim Tarihi: 22/01/2024).

[88] Sibel İnceoğlu- Nilay Arat- Erkan Duymaz, *a.g.e.* , s.516-517, OleksandrVolkov/Ukrayna Kararı, 09/01/2013, B.No:21722/11, Karar için bakınız; https://hudoc.echr.coe.int/tur?i=001-170294 (Erişim Tarihi: 30/01/2025).

tespit edilmiştir. AİHM bu durumun ulusal hukuka ve hukuki belirlilik ilkesine aykırı bularak AİHS 6. maddesinin 1. fıkrasının ihlal edildiğine karar vermiştir[89].

Hukuki belirlilik ilkesinin unsurlarından biri olan kanunların erişilebilirliği ve öngörülebilirliği kapsamında Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin önemli kararından biri de Brădeanvd. /Romanya başvurusudur. Uyuşmazlıkta başvuruculların haksız fiilden dolayı sorumluluk ile ilgili Medeni Kanun'un genel hükümlerine dayanarak ve bu tür eylemler için düzenlenen üç yıllık genel zaman aşımı süresi içinde açtıkları tazminat davaları, uyuşmazlığın çözümünde idare mahkemelerinin görevli olduğu sonucuna varılması ve davanın, bu davalar için öngörülen bir yıllık sürede açılmadığı gerekçesi ile süre aşımı nedeniyle reddedilmesi dolayısıyla Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca mahkemeye erişim haklarının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir [90].

AİHM yaptığı hukuki değerlendirmede: Mahkemelere erişim konusunda, yapılacak başvurulara zaman sınırlaması getirilmesinin mümkün olduğunu, somut olayda bir yıllık dava açma süresinin yargılamanın düzgün bir şekilde yürütülmesine hizmet etmek şeklinde meşru bir amacının olduğunun görüldüğü, ancak bu amaç ile ona ulaşmak için kullanılan araçlar arasında makul bir orantılılık olup olmadığının incelenmesi gerektiği vurgulanmıştır. Mahkeme davanın süre aşımı nedeniyle reddedilmesinin, ilgili mevzuat ve içtihatlar ile davanın özel koşulları dikkate alındığında, başvuranlar için öngörülebilir olup olmadığını ve buna göre, davanın süresinde açılmadığı sonucunun orantılılık ilkesini ihlal edip etmediğini incelediği görülmektedir. AİHM öncelikle, ilgili usul kurallarında bir açıklık bulunmamasının; yayınlanmış, erişilebilir ve başvuranın gerekirse hukuki danışmanlık alarak hangi adımları atması gerektiğini belirlemesini sağlayacak kesinlikte olan yerleşik içtihatlarla desteklenmesi durumunda, genel olarak bir sorun oluşturmadığını belirtmektedir. Uyuşmazlıkta, başvuranların açtıkları tazminat davasında, idare mahkemelerinin görevli olup olmadıklarına ilişkin yasal düzenlemeler, yaklaşık üç yıl

---

89 Sibel İnceoğlu- Nilay Arat- Erkan Duymaz, *a.g.e.,* s.516-517, OleksandrVolkov/Ukrayna Kararı, 09/01/2013, B.No:21722/11, Karar için bakınız; https://hudoc.echr.coe.int/tur?i=001-170294 (Erişim Tarihi: 30/01/2025).

90 *T.C. Adalet Bakanlığı İnsan Hakları Daire Başkanlığı,* Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararları Bülteni Seçme Kararlar, Sayı:23, Nisan 2023, s.10,Brădean vd./Romanya Kararı, 21 Mart 2023, B.No: 21680/18, Karar için bakınız; https://hudoc.echr.coe.int/tur?i=001-205300 (Erişim Tarihi: 30/01/2025).

boyunca beş farklı mahkeme nezdinde tartışılmıştır. Mahkemelerde farklı görüşler savunulmuştur. Bu durum göz önünde bulundurulduğunda hükûmetin başvuranların tazminat davalarını açmalarından önce uygulanacak kurallar açısından yerleşik bir içtihadının olmadığı ortaya çıkmaktadır. AİHM başvuranların bir uzmandan yardım alındığında dahi davalarında genel üç yıllık dava açma süresinin uygulanacağını beklemelerinin makul olduğunu belirtmiştir. Somut olayda dava açma süresinin uygulanmasına ilişkin mevzuatın, başvuranlar açısından yeterince açık ve öngörülebilir olmadığını, dolayısıyla ilgili kuralların hukuki belirlilik ilkesine uygun olmadığını belirterek mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine karar verilmiştir [91].

Kanunların öngörülebilirliği ile ilgili AİHM kararlarından biri Çela/Arnavutluk başvurusudur. Başvurucunun sahibi olduğu Çela Limited Şirketi ve kendisi aleyhinde, A.A. isimli üçüncü bir şahıs Tiran Bölge Mahkemesinde dava açarak başvuranın bazı binaları boşaltması ve uğramış olduğu zarar nedeniyle tazminat talebinde bulunmuştur. 6 Ekim 2014 tarihinde Tiran Bölge Mahkemesi A.A.'nın taleplerinin kabulüne karar vermiş, başvurucunun yaptığı istinaf başvurusu reddedilerek ilk derece mahkemesinin kararı onanmıştır. Başvurucunun Tiran İstinaf Mahkemesi kararına karşı yapmış olduğu temyiz talebi de reddedilerek, söz konusu hüküm kesinleşmiştir. Başvuran 2 Haziran 2017 tarihinde Arnavutluk Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunmuştur. 29 Haziran 2017 tarihinde Arnavutluk Anayasa Mahkemesi; söz konusu başvuruyu, Yüksek Mahkeme kararının 11 Kasım 2016 tarihinde tebliğ edildiği, başvurunun dört aylık süre sınırlamasından sonra yapıldığı gerekçesiyle kabul edilemez bulmuştur. Başvuran, Arnavutluk Anayasa Mahkemesi Kanunu'nda başvuru süresini iki yıldan dört aya indiren süre sınırlaması hakkındaki değişiklik nedeniyle başvurusunun kabul edilemez bulunmuş olmasının öngörülebilirlikten uzak olduğunu ileri sürerek AİHS'nin 6. maddesi kapsamında mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir [92].

---

[91] *T.C. Adalet Bakanlığı İnsan Hakları Daire Başkanlığı*, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararları Bülteni Seçme Kararlar, Sayı:23, Nisan 2023, s.10-11, Brădean vd./Romanya Kararı, 21 Mart 2023, B.No: 21680/18, Karar için bakınız; https://hudoc.echr.coe.int/tur?i=001-205300 (Erişim Tarihi: 30/01/2025).

[92] *T.C. Adalet Bakanlığı İnsan Hakları Daire Başkanlığı*, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararları Bülteni Seçme Kararlar, Sayı:18, Kasım 2022, s.20-21, Çela/Arnavutluk Kararı, 29 Kasım 2022,

AİHM hukuki değerlendirmede; Anayasa Mahkemesi Kanunu'nda 2016 yılında yapılan değişikliklerin 8 Kasım 2016 tarihinde yayımlandığını ve yeni süre sınırlamasının yürürlüğe girme tarihi olarak 1 Mart 2017 tarihinin belirlendiğini, söz konusu değişikliğe rağmen Arnavutluk Anayasa Mahkemesi'nin dört aylık süre sınırını 1 Mart 2017 tarihinden önce yapılan bireysel başvurularda da uyguladığını tespit etmektedir. Bununla birlikte AİHM, söz konusu kanun metninde yeni süre sınırlamasının 1 Mart 2017 tarihinden itibaren verilen kesin kararlar hakkındaki uygulanabilirliğinin belirsizlik taşıdığının altını çizmektedir. Son olarak AİHM, Anayasa Mahkemesi Kanunu'nda yapılan diğer değişikliklerin 8 Kasım 2016 tarihinde yürürlüğe girmesine rağmen, Anayasa Mahkemesi'ne bireysel başvuruda bulunma süresini düzenleyen hükmün 1 Mart 2017 tarihinde yürürlüğe gireceğini vurgulamaktadır. Bu tespitler çerçevesinde AİHM, başvuranın Anayasa Mahkemesi'ne bireysel başvuruda bulunmak için yeni getirilen dört aylık sürenin yalnızca 1 Mart 2017 tarihinden sonra verilen yüksek mahkeme kararlarına karşı yapılan başvurular için geçerli olduğunu beklemiş olmasının makul olduğunu belirtmiştir. Ayrıca Arnavutluk Anayasa Mahkemesi tarafından yeni usul sınırlamalarının uygulanmış olmasının başvuran açısından yeterince açık ve belirli olmadığının altını çizmiş ve bu durumun hukuki belirlilik ilkesine uygun olmadığına karar vererek AİHS'nin 6. maddesi kapsamında mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine hükmetmiştir [93].

AİHM hukuki belirlilik ilkesinin unsurları olan kesin hüküm- hukukun kesinliği- hukuki belirlilik- hukukun üstünlüğü arasındaki ilişkiyi Tryapyshko v. Ukrayna 'ya karşı açılan başvuruda ortaya koymuştur. Başvurucunun açmış olduğu davada 21 Nisan 2011 tarihinde Sverdlovsk Yerel Mahkemesi davanın kabulüne karar vermiş ve Sverdlovsk Kasabası Emeklilik Fonu Müdürlüğünce başvurucunun emekli aylığının 1 Ekim 2010 tarihinden itibaren 2009 yılı için belirlenen asgari aylık

B.No. 73274/17, Karar için bakınız; https://hudoc.echr.coe.int/tur?i=001-180965 (Erişim Tarihi: 30/01/2025).

[93] *T.C. Adalet Bakanlığı İnsan Hakları Daire Başkanlığı*, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararları Bülteni Seçme Kararlar, Sayı:18, Kasım 2022, s.21-22, Çela/Arnavutluk Kararı, 29 Kasım 2022, B.No. 73274/17, Karar için bakınız; https://hudoc.echr.coe.int/tur?i=001-180965 (Erişim Tarihi: 30/01/2025).

oranında yeniden hesaplanarak ödenmesine hükmetmiştir. Kanunla belirlenen on günlük itiraz süresi içinde itiraz edilmemesi üzerine 3 Mayıs 2011 tarihinde karar kesinleşerek, 2011 yılı Kasım ayında icra süreci başlatılmıştır. 17 Kasım 2011 tarihinde Emeklilik Fonu Donetsk Bölge İdare Mahkemesi nezdinde istinaf talebinde bulunmuştur. Ancak istinaf talebinde karara süresinde niçin itiraz edilmediğine dair herhangi bir açıklamaya yer verilmediği gibi sürenin eski hale getirilmesi talebi de bulunmamaktadır. 16 Aralık 2011 tarihinde İstinaf Mahkemesi başvurucunun itirazını kabul etmiş ve istinaf talebini usulü gerekliliklere uygun yapılmadığına karar vermiştir. 7 Haziran 2012 tarihinde İstinaf Mahkemesinin üç hakimli heyeti, 21 Nisan 2011 tarihli ilk derece mahkemesi kararını kaldırmış ilk derece mahkemesinin kanunu yanlış uyguladığını, başvuran yararına yeniden hesaplama yapılmasının mümkün olmadığı gerekçesiyle başvurucunun aleyhine karar vermiştir. Başvurucunun yaptığı temyiz başvurusu Ukrayna Yüksek İdare Mahkemesi tarafından 17 Temmuz 2012 tarihinde, İstinaf Mahkemesi'nin vardığı sonucun yerleşik uygulamasına uygun olduğu, başvurucunun diğer argümanlarının temelsiz olduğu ve davanın yeniden incelenmesini haklı göstermediği gerekçesi ile temyiz talebinin esastan incelenmesi istemini reddetmiştir [94].

AİHM yaptığı hukuki değerlendirmede; yerel mahkemenin ilk olarak başvuranın emekli maaşını artırdığını ve artan emekli aylığını alma hakkını onaylayan bu yargısal kararın nihai ve uygulanabilir hale geldiğini, icra takibinin de başladığını belirtmiştir. Mahkeme, Brumarescu/Romanya kararına atıfla hukukun üstünlüğü kavramının temel unsurlarından birinin de hukuki belirlilik ilkesi olduğunun altını çizmiştir. AİHM hukuki kesinlik ilkesinin, kesin hüküm ilkesine saygı duyulmasını gerektirdiğini, hiçbir tarafın yalnızca davanın yeniden görülmesi ve davanın yeniden belirlenmesi amacıyla nihai ve bağlayıcı bir kararın yeniden gözden geçirilmesini talep etme hakkına sahip olmadığını vurgulamaktadır. Yüksek mahkemelerin inceleme yetkisi, yargı hatalarını ve adaletsizlikleri düzeltmek için kullanılmalı, ancak salt yeni bir inceleme yapmak için kullanılmamalıdır. Mahkeme, Ryabakh/Rusya kararına atıfla

[94] *T.C. Adalet Bakanlığı İnsan Hakları Daire Başkanlığı*, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararları Bülteni Seçme Kararlar, Sayı:5, Haziran-Temmuz 2021, s.81-82, Tryapyshko v. Ukrayna,17 Haziran 2021, B.No: 59577/12, Karar için bakınız; https://hudoc.echr.coe.int/tur?i=001-210419 (Erişim Tarihi: 30/01/2025).

kesin hüküm ilkesinden ayrılmanın, ancak önemli ve zorlayıcı koşulların varlığının gösterilebilmesi halinde haklı görülebileceğini belirtmiştir. AİHM istinaf/temyiz süresinin arttırılmasına karar vermenin ulusal mahkemelerin takdir yetkisinde olmasına rağmen bu takdir yetkisinin sınırsız olmadığını, ulusal mahkemelerin bunu haklı kılan gerekçeler göstermesi gerektiği gibi her durumda istinaf/temyiz süresinin uzatılması gerekçelerinin kesin hüküm ilkesine müdahaleyi haklı kılıp kılmadığını da değerlendirmesi gerektiğini vurgulamıştır. Mahkeme olayda davalı idarenin istinaf süresi konusunda eski hale iade talebinde bulunmadığını, istinaf dilekçesinde sürenin neden kaçırıldığına dair bir açıklamaya yer vermediğini ve İstinaf Mahkemesinin dosyayı esastan incelerken talebin usulüne uygun kabul edilmesinin gerekçesinin açıklanmadığını belirtmiştir. Temyiz Mahkemesinin de başvurucunun ileri sürmesine rağmen bu konuda herhangi bir gerekçe ortaya koymadığının altını çizen AİHM, ulusal mahkemelerin, başvuranın davasının yeniden açılmasını haklı kılacak önemli ve zorlayıcı nitelikteki koşulların mevcut olduğunu gösterir herhangi bir gerekçe sunmadığını tespit etmiş ve AİHS'nin 6. maddesinin ihlal edildiğine karar vermiştir. AİHM StranGreekRafineries ve StratisAndreadis v. Yunanistan kararına atıfla icra edilebilir nitelikteki yargısal karara dayalı alacakların AİHS'ye Ek 1 No.lu Protokol'ün 1. maddesinde düzenlenen mülkiyet hakkının, amaçları kapsamında "mülk" kabul edildiğini yinelemiş ve nihai hale geldikten sonra böyle bir kararın bozulması, karar lehine olan kişinin mülkiyetten barışçıl şekilde yararlanma hakkına müdahale teşkil edeceğini vurgulamış ve Sözleşme'ye Ek 1 No.lu Protokol'ün 1. maddesinin ihlal edildiğine karar vermiştir [95].

Kesin hüküm ile ilgili Moldova aleyhine verilen yakın tarihli kararlardan biri 9 Kasım 2022 karar tarihli Balan /Moldova Cumhuriyeti kararıdır. Başvurucu, 1985 yılında çektiği bir fotoğrafın İçişleri Bakanlığı tarafından izinsiz kullanımı nedeniyle tazminat talebinde bulunmuş ve Kişinev Bölge Mahkemesi 6 Kasım 2001 yılında, başvurana maddi tazminat olarak 180.000 Moldova leyi (o sırada yaklaşık 15.650 Euro'ya eşdeğer) ve manevi tazminat olarak 3.600 MDL ödenmesine karar vermiştir

[95] *T.C. Adalet Bakanlığı İnsan Hakları Daire Başkanlığı*, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararları Bülteni Seçme Kararlar, Sayı:5, Haziran-Temmuz 2021, s.82-83,Tryapyshko v. Ukrayna,17 Haziran 2021, B.No: 59577/12, Karar için bakınız; https://hudoc.echr.coe.int/tur?i=001-210419(Erişim Tarihi: 30/01/2025).

(o sırada yaklaşık 313 Euro). 26 Mart 2002 tarihinde Kişinev Temyiz Mahkemesi başvurucunun iddialarını reddederek, bu kararı bozmuş ve 16 Ekim 2002'de Yüksek Adalet Divanı, temyiz mahkemesinin kararını onamıştır. Başvurucu konuyla ilgili olarak AİHM'ye yaptığı başvuru sonucunda, 29 Ocak 2008 tarihinde, Sözleşme'nin 6/1. maddesinin ve 1 No'lu Protokol'ün 1. maddesinin ihlal edildiğini tespit eden bir karar vermiştir. Hükûmetten alınan bilgilere göre, bu tazminat başvurana 2 Temmuz 2008 tarihinde ödenmiş, başvuran 15 Temmuz 2008'de Yüksek Adalet Divanı'ndan, esas kararın tanınması için yargılamanın yeniden başlatılmasını talep etmiştir. 12 Kasım 2008'de Divan bu talebi kabul etmiş ve Kişinev Temyiz Mahkemesinin 26 Mart 2002 tarihli kararını iptal etmiştir. Divan, aynı tarihte aldığı nihai bir kararla, tarafların itirazlarını temelsiz bularak reddetmiş ve Kişinev Bölge Mahkemesinin 6 Kasım 2001 tarihli kararını tamamen onamıştır. İlk davada davalı olan Bilgi Geliştirme Bakanlığı 1 Aralık 2009 tarihinde Divan'a başvurarak kararın icra şekline ilişkin açıklama istemiştir. Yüksek Adalet Divanı, 11 Mart 2010 tarihinde talebi kabul etmiş ve asıl kararın varlığı nedeniyle 12 Kasım 2008 tarihli kararın anılan esas kararın icra şeklini belirtmediğini teyit etmiştir. Bu nedenle, 12 Kasım 2008 tarihli kararla onaylanan 6 Kasım 2001 tarihli kararın, asıl kararda başvurana hükmedilen 5.000 Euro düşülerek icra edileceğini açıklamıştır. Başvurucu daha önce AİHM tarafından verilen nihai kararın yerel mahkemelerce açıklama adı altında değiştirilerek kendisi lehine hükmedilen miktarın azaltılmasının hukuki kesinlik ilkesini ve bu suretle Sözleşmenin 6. maddesinde düzenlenen adil yargılama hakkının ve Ek 1 No'lu Protokol'ün 1. maddesinde düzenlenen mülkiyet hakkının ihlal edildiğini iddia etmektedir [96].

AİHM yaptığı hukuki değerlendirmede; Yüksek Adalet Divanı'nın 12 Kasım 2008 tarihli karara ilişkin açıklamasında bir adli hatayı düzelttiğinden hiç bahsetmediğini, söz konusu açıklamanın başvurana hükmedilen meblağı önemli ölçüde etkilediğini, bu nedenle yerel mahkemelerce yapılan açıklamanın, olağan yorumun, yazı veya adli hataların düzeltilmesinin ötesine geçtiğini ve AİHS'nin 6. maddesinde güvence altına alınan hukuki kesinlik ilkesiyle bağdaşmayan bir etkiye

---

[96] *T.C. Adalet Bakanlığı İnsan Hakları Daire Başkanlığı,* Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararları Bülteni Seçme Kararlar, Sayı:18, Kasım 2022, s.19-20, Balan/Moldova Cumhuriyeti Kararı, 29 Kasım 2022,B.No: 49016/10, Karar için bakınız; https://hudoc.echr.coe.int/tur?i=001-221436 (Erişim Tarihi: 30/01/2025).

sahip olduğunu söylemiş ve başvuranın bağlayıcı bir yargı kararına güvenmesine engel olduğunu belirterek Sözleşme'nin 6. maddesinin 1. fıkrasının ihlal edildiğine karar vermiştir. AİHM, 12 Kasım 2008 tarihli nihai karara göre başvuranın Sözleşme'ye Ek 1 No'lu Protokol'ün 1. maddesinde düzenlenen mülkiyet hakkı kapsamında bir "mülk" sahibi olduğunu, söz konusu kararı uygulama şeklinin açıklanmasının ardından, bu mal varlığının 5,000 Euro'luk kısmını kaybettiğini, buna göre, mülkiyet hakkına bir müdahale olduğunu belirtmiştir. AİHM, hukuki belirliliğe ilişkin ilkelere atıfta bulunarak mevcut davada kılık değiştirmiş bir temyizin söz konusu olduğunu ve bu suretle başvuranın malını kaybetmesine neden olduğunu ve bu koşullar altında başvuranın mal varlığını barışçıl şekilde kullanma hakkına yönelik müdahalenin, Sözleşme'ye Ek 1 No.lu Protokol'ün 1. maddesi anlamında yasal olarak kabul edilemeyeceğini belirtmiş ve mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar vermiştir[97].

Kesin hüküm ve hukuki belirlilik ilkesi ile ilgili Türkiye aleyhine verilmiş ve Anayasa Mahkemesinin sıklıkla atıf yaptığı önemli kararlardan biri de Tığrak/Türkiye başvurusudur. Kamu bankalarında çalışarak emekli olan başvurucu tarafından, tarafına ek kıdem tazminatı ödenmesi talebiyle açtığı davada ilk derece mahkemesi ek kıdem tazminatının başvurucuya ödenmesine karar vermiş, Yargıtay bu kararı onamış ve başvuran alacağını icra aracılığıyla tahsil etmiştir. Daha sonra Ziraat Bankası, Yargıtay'ın, mülga 1475 sayılı Kanun'un 14(6) maddesinde öngörülen özel üst sınırı dikkate almadığını, bu hususun kamu düzeni ile ilgili olduğunu, başvuranın sözleşmeli memur olarak çalıştığı dönem için İş Kanunu'na tabi çalışmış gibi kıdem tazminatı hesaplandığını, durumunun yanlış değerlendirildiğini ileri sürmüş ve maddi hata nedeniyle Yargıtay'a üç farklı dilekçe vermiş ve yeniden inceleme yapılmasını talep etmiştir. Başvuran ise, iş davalarında karar düzeltme yolunun bulunmadığından bahisle yerel mahkeme kararının düzeltilmesi için başvurulmasının mümkün olmadığını ileri sürmüştür. Yargıtay inceleme sonucunda, maddi hata içeren 26 Aralık 2008 tarihli onama kararının ortadan kaldırılmasına karar vermiş ve ilk derece mahkemesinin nihai kararını, kıdem tazminatı tutarının hesaplanmasında özel üst

---

97 *T.C. Adalet Bakanlığı İnsan Hakları Daire Başkanlığı*, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararları Bülteni Seçme Kararlar, Sayı:18, Kasım 2022, s.19-20, Balan/Moldova Cumhuriyeti Kararı, 29 Kasım 2022,B.No: 49016/10, Karar için bakınız; https://hudoc.echr.coe.int/tur?i=001-221436 (Erişim Tarihi: 30/01/2025).

sınırın dikkate alınmadığı, bu hususun kamu düzenine ilişkin olduğu gerekçesiyle bozmuştur. İş Mahkemesi Yargıtay'ın bozma kararına uymuş ve başvuranın davasını reddetmiştir. Başvurucu lehine verilmiş olan kesin kararın, Yargıtay nezdinde maddi hatanın düzeltilmesi talebi üzerine gerçekleştirilen inceleme sonucunda bozulduğunu, maddi hatanın düzeltilmesi talebiyle gerçekleştirilen söz konusu incelemenin, esasında gizli temyiz niteliğinde olduğunu ve davanın diğer tarafının İş Mahkemeleri Kanunu ve Hukuk Muhakemeleri Kanunu hükümlerine aykırı şekilde davanın yeniden görülmesini sağladığını ileri sürerek AİHM'ye başvurmuştur [98].

AİHM somut olayda, emredici kanun hükümlerinin veya kamu düzenine ilişkin hükümlerin uygulanmasında bir hata olmasının hukuki kesinlik ilkesinden sapmak için yeterli bir gerekçe olmadığını, kamu düzenine ilişkin bir hükmün yanlış uygulanmasının, kesinleşmiş bir kararı bozmak için önemli ve zorlayıcı gerekçeler oluşturduğunun söylenemeyeceğini belirterek, AİHS'nin 6. maddesi 1. fıkrasının ihlal edildiğine karar vermiştir [99].

AİHM çelişkili ulusal mahkeme kararlarını hukuki belirlilik kapsamında incelediği başvurulardan biri Sine Tsaggarakis/Yunanistan başvurusudur. Başvuru Yunan Yüksek İdare Mahkemesi'nin 4. ve 5. Dairelerinin işletme izni ve işletme ruhsatı ile ilgili içtihatlarının çelişmesi ile ilgilidir. Sinema işletmecisi olan başvurucu şirket tarafından, komşu ilçedeki benzer bir işletmeye verilen işletme izni ve ruhsatının denetlenmesi talebiyle açtığı davada Yüksek İdare Mahkemesi 4. Daire tarafından meşru beklenti ilkesine göre, yetkili makamların, işletme ruhsatı verilmesi aşamasında inşaat izninin hukuka uygunluğunun incelenemeyeceğine karar vermiştir. Bu karar 5. Daire görüşüyle çelişmesi üzerine dairelerin içtihat farklılıklarına çözümlemeye yetkili Yüksek İdare Mahkemesi Genel Kuruluna konu taşınmış, genel kurul 5. Dairenin görüşünü benimsemiştir. 4. Daire bu karara rağmen başvurucu şirketin

---

98 *T.C. Adalet Bakanlığı İnsan Hakları Daire Başkanlığı*, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararları Bülteni Seçme Kararlar, Sayı:5, Haziran-Temmuz 2021, s.31-32, Tığrak v. Türkiye Kararı, 6 Temmuz 2021, B.No: 70306/10, Karar için bakınız; https://hudoc.echr.coe.int/tur?i=001-189939 (Erişim Tarihi: 30/01/2025).

99 *T.C. Adalet Bakanlığı İnsan Hakları Daire Başkanlığı*, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararları Bülteni Seçme Kararlar, Sayı:5, Haziran-Temmuz 2021, s.33, Tığrak v. Türkiye Kararı, 6 Temmuz 2021, B.No: 70306/10, Karar için bakınız; https://hudoc.echr.coe.int/tur?i=001-189939(Erişim Tarihi: 30/01/2025).

talebinin davanın şartlarının istisnai olduğu gerekçesiyle reddetmesi üzerine başvurucu çelişkili içtihatlardan şikayetçi olmuştur[100].

AİHM yaptığı hukuki değerlendirmede hukuki kesinlik şartlarının somut olayda karşılanmadığını tespit ederek ilkenin ihlal edildiğine karar vermiştir. Mahkeme kararın gerekçesinde, iki daire arasında derin ve süregelen farklılıkların bulunduğu, ulusal hukukta içtihat aykırılıklarının giderilmesine yönelik mekanizmanın bulunduğu, iç hukuktaki içtihat farklılıklarını gidermeye yönelik mekanizmanın müdahalesine rağmen hukuki belirsizliğin halen devam etmesinin, mekanizmanın etkili olmadığını gösterdiğini ifade etmiştir[101].

İç hukuktaki mahkemelerde açılan benzer davalarda çelişkili kararlar verilmesi nedeniyle hukuki belirlilik ilkesinin göz ardı edilmesi ve mülkiyet hakkının ihlali hakkında bir diğer karar Aliyeva ve Diğerleri/Azerbaycan başvurusudur. Bakü'de daire sahibi olan başvurucular, Bakü Şehir Yönetimi ile sözleşme imzalayarak metrekaresi 1500 Manat olmak üzere söz konusu evler üzerindeki haklarını devretmişler ve Bakü Şehir Yönetiminin 2011 tarihli kararı ile evlerinden tahliye edilmişler ve daha sonra evleri yıkılmıştır. Başvurucular bir süre sonra Bakü Şehir Yönetimine başvurarak evlerinin değerinin altında alındığı gerekçesi ile ek tazminat olarak %20, ayrıca %10 oranında da 'zorluk tazminatı' talep etmişlerdir. Başvurucular söz konusu talepleri kapsamında iç hukukta açtıkları davalarda, Azerbaycan Yüksek Mahkemesi'nin daha önce benzer davalarda ek tazminat taleplerinin kabulüne karar vermiş olmasına rağmen, söz konusu taşınmazların başvuranlar tarafından rızaları dâhilinde satılmış olmasını gerekçe göstererek davaların reddine karar vermiştir. Başvurucular Sözleşme'nin 14. maddesinde düzenlenen ayrımcılık yasağının ihlal edildiği ile Sözleşme'ye Ek 1 No.lu Protokolün 1. maddesinde düzenlenen mülkiyet haklarının ihlal edildiği iddiası ile kamulaştırılan

---

[100] Sibel İnceoğlu- Nilay Arat- Erkan Duymaz, *a.g.e.*, s.519-521, Sine Tsaggarakis/Yunanistan Kararı, 23 Mayıs 2019, B.No: 17257/13, Karar için bakınız; https://hudoc.echr.coe.int/tur?i=001-173341 (Erişim Tarihi: 30/01/2025).

[101] Sibel İnceoğlu- Nilay Arat- Erkan Duymaz, *a.g.e.*, s.519-521, Sine Tsaggarakis/Yunanistan Kararı, 23 Mayıs 2019, B.No: 17257/13, Karar için bakınız; https://hudoc.echr.coe.int/tur?i=001-173341(Erişim Tarihi: 30/01/2025).

mülkleri için yasal ek tazminat ödenmemesinden şikâyet ederek AİHM'ye başvurmuşlardır[102].

AİHM, bir yüksek mahkemenin rolünün tam olarak bu tür ihtilafları çözmek olduğunu söylemiştir. Mahkemeye göre, bir ülkedeki en yüksek yargı mercilerinden birinde çelişkili uygulamalar gelişirse, bu mahkemenin kendisinin bir yasal belirsizlik kaynağı haline geleceğini, hukuki kesinlik ilkesinin göz ardı edileceğini ve yargı sistemine olan kamu güveninin zayıflayacağını vurgulamıştır. Dolayısıyla Sözleşme'ye Ek 1 No'lu Protokol'ün 1. maddesinde düzenlenen mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ve başvuranlar için maddi ve manevi tazminat ödenmesine karar vermiştir[103].

AİHM Nejdet Şahin ve Perihan Şahin/Türkiye başvurusunda yukarıdaki davanın aksine hukuki kesinlik ilkesinin ihlal edilmediğine karar vermiştir. Söz konusu davada, başvurucular TSK'de pilot olan oğullarının birlikleri taşırken kullandığı uçağın kaza yapması sonucu oğullarının hayatını kaybetmesi neticesinde, Terörle Mücadele Kanunu kapsamında şehit yakını aylığı ödenmesi talebiyle idareye başvurmuşlardır. Başvurularının reddedilmesi üzerine genel yetkili idare mahkemesine dava açmışlar ancak mahkeme yetkisizlik kararı vermiştir. Bunun üzerine Uyuşmazlık Mahkemesi, Yüksek Askeri İdare Mahkemesinin yetkili olduğuna karar vermiştir. Başvuruculaların Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine başvuru nedenleri, genel yetkili idare mahkemesi ile askeri idare mahkemesi tarafından uçak kazasının koşullarının değerlendirmesindeki tutarsızlıktır. İdare mahkemesi kazayla terörle mücadele kanunu arasında nedensellik bağı kurarken, askeri mahkeme böyle bir bağ bulunmadığına karar vermiştir [104].

---

[102] *T.C. Adalet Bakanlığı İnsan Hakları Daire Başkanlığı*, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararları Bülteni Seçme Kararlar, Sayı:6, Ağustos-Eylül 2021, s.40-41, Aliyeva ve Diğerleri v./ Azerbaycan Kararı, / 21 Eylül 2021, B.No: 66249/16, Karar için bakınız; https://hudoc.echr.coe.int/tur?i=001-241722 (Erişim Tarihi: 30/01/2025).

[103] *T.C. Adalet Bakanlığı İnsan Hakları Daire Başkanlığı*, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararları Bülteni Seçme Kararlar, Sayı:6, Ağustos-Eylül 2021, s.40-41, Aliyeva ve Diğerleri v./ Azerbaycan Kararı, / 21 Eylül 2021, B.No: 66249/16, Karar için bakınız; https://hudoc.echr.coe.int/tur?i=001-241722 (Erişim Tarihi: 30/01/2025).

[104] Sibel İnceoğlu- Nilay Arat- Erkan Duymaz, *a.g.e.*, s.521-523,Nejdet Şahin ve Perihan Şahin/Türkiye Kararı, 20 Ekim 2011, B.No: 13279/05, Karar için bakınız; https://hudoc.echr.coe.int/tur?i=001-107155 (Erişim Tarihi: 30/01/2025).

AİHM Sözleşmenin 6/1 hükmü ile ilgili yaptığı değerlendirmede; tek başına çelişkili kararların sözleşmenin 6. maddesinin ihlali için yeterli olmayacağı, adil yargılama ve hukuki kesinlik (belirlilik) ilkesi kapsamında incelenmesi gerektiğini belirtmiştir. Askeri aylıklara ilişkin davalarda Uyuşmazlık Mahkemesinin, Askeri Yüksek İdare Mahkemesinin yargı yetkisinde olduğunu belirtmiştir. Buna rağmen genel yetkili idare mahkemelerinin başvurucularınkine benzer konularda karar vermeye devam etmiştir. Uyuşmazlık Mahkemesi kararlarının ilke kararlar olmadığı ayrıca görevinin içtihat farklılıklarını da çözmek olmadığını söylemiştir. Somut olayda olduğu gibi, ortak bir yargı hiyerarşisine tabi olmayan birden fazla yüksek mahkemenin bir arada bulunduğu sistemlerde içtihat tutarlılığının sağlanması zaman alabilir ve içtihat farklılıkları hukuki kesinliği zedelemedikçe tolere edilebilmektedir. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne göre, farklı yargı alanına sahip ve farklı davaları inceleyen iki mahkeme, benzer hukuki koşullardan kaynaklanan aynı hukuki mesele hakkında farklı ama rasyonel sonuçlara varabilmektedir. Mevcut davada Danıştay ve Askeri Yüksek İdare Mahkemesi ya aynı yaklaşımı benimseyerek ya da birbirlerinin yargı alanlarının sınırlarına saygı göstererek kendi başlarına uyuşmazlığı çözme fırsatına sahiptir. AİHM'nin çelişkili yargı kararları bulunduğu gerekçesiyle devreye giremeyeceğini, sözleşmenin 6. maddesine göre AİHM'nin rolünün kararların açıkça keyfi olması durumunda devreye girmek olduğu, somut olayda böyle bir durum bulunmadığını belirterek, kararların tutarlığı için sorumluluğun öncelikle ulusal mahkemelerde olduğunu söylemiştir. AİHM'nin müdahalesinin istisnai nitelikte olduğu, mevcut başvuruda koşulların böyle bir müdahaleyi gerektirmediğini belirterek, sözleşmenin 6. maddesine göre içtihat uyuşmazlığının çözümü için bireysel başvurunun inceleme mekanizması olarak kullanılamayacağını belirtmiştir[105]. AİHM içtihat farklılıklarının giderilmesinin iç hukukta oluşturulacak uygun bir mekanizma aracılığıyla sağlanması gerektiğini belirtmiştir. Mahkeme'ye göre, bu tür farklılıklara yönelik müdahale ancak kararın açıkça keyfi olması halinde söz konusu olabilir. Aynı

[105] Sibel İnceoğlu- Nilay Arat- Erkan Duymaz, *a.g.e.*, s.521-523, Nejdet Şahin ve Perihan Şahin/Türkiye Kararı, 20 Ekim 2011, B.No: 13279/05, Karar için bakınız; https://hudoc.echr.coe.int/tur?i=001-107155 (Erişim Tarihi: 30/01/2025).

hukuki mesele ile ilgili farklı kararlar verilmesi tek başına adil yargılama hakkını ve hukuki belirlilik ilkesini ihlal etmeyeceğine karar vermiştir.

AİHM kararları incelendiğinde, hukuki belirlilik ilkesinin AİHS'nin adil yargılanma hakkının ihlaliyle birleştiği durumlarda, mahkeme tarafından ihlal kararlarına doğrudan dayanak olarak alınabildiği gözlemlenmektedir[106]. Mahkeme ayrıca mülkiyet hakkı gibi sözleşme'de düzenlenen birçok hakkın ihlal edilip edilmediğini değerlendirirken de hukuki belirlilik ilkesini dikkate almaktadır. Tezde hukuki belirlilik ilkesinin unsurları olarak incelediğimiz kanunların erişilebilirliği, öngörülebilirliği, kesin hüküm gibi birçok ilkede Mahkeme kararlarında sıkça hukuki belirlilik ilkesinin hukuki değerlendirmesinde göz önünde bulundurulmuştur. Ayrıca Mahkeme Tsaggarakis/Yunanistan, Aliyeva ve Diğerleri/Azerbaycan başvurularında olduğu gibi aynı yargı kolunda verilmiş kararlar arasındaki içtihat farklılıklarını hukuki belirlilik ilkesine aykırılık olarak görmekte olup bunun istisnaları da mevcuttur. Yukarıda incelemiş olduğumuz Nejdet Şahin ve Perihan Şahin/Türkiye başvurusunda mahkeme farklı yargı kollarındaki kararlar arasındaki içtihat farklılığını adil yargılanma hakkının ihlali olarak görmemiş, kendisinin çelişkili yargı kararları bulunduğu gerekçesiyle devreye giremeyeceğini, rolünün kararların açıkça keyfi olması durumunda devreye girmek olduğu, içtihat farklılıklarının giderilmesinin iç hukuk yollarında düzenlenecek bir mekanizmayla halledilmesi gerektiğini vurgulamıştır.

1.4.2. Anayasa Mahkemesi Bireysel Başvuru Kararlarında Hukuki Belirlilik İlkesi

Araştırmanın bu bölümünde hukuki belirlilik ilkesi unsurlarının Anayasa Mahkemesi kararlarında nasıl uygulandığı incelenmektedir.

Hukuki belirlilik ilkesinin unsurlarından olan kanunların erişilebilirliği ve öngörülebilirliği ile ilgili Anayasa Mahkemesi kararlarından biri Atanur Ekin ve diğerleri başvurusudur. Uyuşmazlık riskli yapı olarak tespit edilen binanın yer aldığı

[106] Selda, Çağlar, *Hukuk Devletinin Hukuki Belirlilik İlkesi Üzerinden Değerlendirilmesi, …a.g.e.,* s.83.

ana taşınmazın bir bölümünün yola terk edilmesi işleminin, paydaşların tamamının oybirliği olmadan, 6306 sayılı Kanun ve 6306 Sayılı Kanun'un Uygulama Yönetmeliği hükümleri uyarınca 2/3 oranındaki çoğunluğun başvurusu ile kamuya (yol) terk edilme, tevhit ve ifraz gibi işlemlerin yapılıp yapılamayacağına ilişkindir. Başvurucular 2/3 çoğunluğa katılmayanların payları satılmadan yeni yapı yapılmasına ilişkin uygulamaya yönelik ifraz ve tevhit gibi işlemlerin yapılamayacağını vurgulayarak hak arama hürriyeti ile adil yargılanma ve mülkiyet haklarının ihlal edildiğini ileri sürerek bireysel başvuruda bulunmuşlardır [107].

Anayasa Mahkemesi yaptığı hukuki değerlendirmede; 6306 sayılı Kanun ile bu Kanun uyarınca çıkarılan Yönetmeliğin şekli anlamda varlığını inceledikten sonra, söz konusu düzenlemelerin Resmî Gazete'de yayımlandığını ve içeriklerine ulaşılabilirlik noktasında herhangi bir kuşku bulunmadığını belirtmiştir. Bu tespitin ardından Mahkeme, kanun hükümlerinin belirlilik ve öngörülebilirlik ölçütlerini sağlayıp sağlamadığı hususunu ele almıştır. Mahkeme, somut olayda Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın cevabına dayanarak, maliklerin üçte iki çoğunluğu ile alınan karara istinaden yeni yapı yapılabilmesi için, öncelikle üçte birlik kısımda kalan paydaşların hisselerinin satışının yapılması gerektiğinin ifade edildiğini, buna karşılık İzmir Valiliği'nin ilgili birimine danışılması üzerine alınan yanıtta, hisselerin satışına gerek kalmadan üçte iki çoğunluk ile yola terk işlemi yapılabileceğinin bildirildiğini vurgulamıştır. Yüksek Mahkeme, terk işleminin gerçekleştirildiği tarihte yürürlükte bulunan 6306 sayılı Kanun ve Yönetmelik hükümlerine baktığında; uygulama alanında cins değişikliği, tevhit ve ifraz işlemlerinin Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, TOKİ veya belediyeler tarafından resen yapılabileceği ya da yaptırılabileceği belirtilmiş olmakla birlikte, terk işlemlerine ilişkin açık bir hükmün yer almadığını tespit etmiştir. Mahkeme ayrıca, kanun koyucunun bu alandaki boşluğu gidermek amacıyla yargılama devam ederken 6306 sayılı Kanun'un 6. maddesinde değişikliğe gittiğine dikkat çekmiş, bu değişiklikle uygulama alanında terk işlemlerinin muvafakat aranmaksızın idare tarafından resen yapılabileceği ve riskli yapılarda, bu yapıların bulunduğu parsellerde yıkım öncesinde terk işlemlerinin paydaşların üçte iki

[107] Anayasa Mahkemesi Birinci Bölüm, Atanur Ekin ve Diğerleri Başvurusu, 30/6/2021, B.No: 2018/1406, https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/BB/2018/1406 (Erişim Tarihi:26/02/2024).

çoğunluğu ile yapılabileceğinin düzenlendiğini belirtmiştir. Sonuç olarak Anayasa Mahkemesi, terk işleminin yapıldığı tarihte başvurucuların rızası olmadan bu işlemin yapılmasını mümkün kılan açık bir kanun hükmü bulunmadığını, ayrıca somut olayda payları kamuya terk edilecek olan üçte birlik azınlığın hisselerinin satışının, terk işleminden önce mi yoksa sonra mı yapılacağına dair bir açıklık olmadığını ve terk işlemine ilişkin herhangi bir üst sınırın da öngörülmediğini vurgulamıştır. Tüm bu değerlendirmeler ışığında Mahkeme, 6306 sayılı Kanun'un 6. maddesinin ilgili hâlinin, hukuki güvenlik ilkesi kapsamında gerekli olan belirlilik ve öngörülebilirlik koşullarını taşımadığı sonucuna ulaşmış dolayısıyla Anayasa'nın 35. maddesi kapsamında güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar vermiştir[108].

Mustafa Altın başvurusunda Anayasa Mahkemesi hukuki belirlilik ilkesinin unsurlarından olan kesin hüküm ve hukuki belirlilik ilkesi arasındaki ilişkiyi ortaya koymuştur. Bir kamu bankasında 2008 ile 2013 yılları arasında hizmet akdine dayalı olarak çalışan başvurucu, hakları saklı kalmak üzere 10.000 TL ilave tediye alacağının 6772 sayılı Kanun uyarınca tarafına ödenmesine karar verilmesi istemiyle banka aleyhine dava açmış, yargılama sırasında dava değerini ıslah etmiştir. İlk Derece Mahkemesi'nin davanın kabulü yönünde verdiği hüküm Yargıtay 7. Hukuk Dairesinin kararıyla onanmıştır. Davalı banka maddi hata düzeltim dilekçesi vermiş, Yargıtay 7. Hukuk Dairesi maddi hata talepli dilekçenin başvurucuya tebliğ edilmesi ve sunulması hâlinde başvurucunun yazılı beyanlarının eklenip dosyanın Yargıtaya gönderilmesi gerektiğini belirterek geri çevirme kararı vermiştir. Yargıtay 7. Hukuk Dairesinin kapatılması üzerine dosyayı inceleyen Yargıtay 9. Hukuk Dairesi, davalı bankanın ikramiye ödemesinde bulunduğunu gözden kaçırılarak karar verildiğini açıklamak suretiyle onama kararını kaldırmış, İlk Derece Mahkemesi bozmaya uyarak davanın reddine karar vermiştir. Davacının temyiz talebi üzerine hüküm Yargıtay 9. Hukuk Dairesinin kararıyla onanarak kesinleşmiştir. Başvurucu; maddi hata dilekçesi üzerine esasa girilerek kesinleşen kararın hukuk düzeninde olmayan bir usulle bozulduğunu, kesinleşen karara duyulan güvenin zedelendiğini, yargılama süresinin uzamasına

[108] Anayasa Mahkemesi Birinci Bölüm, Atanur Ekin ve Diğerleri Başvurusu, 30/6/2021, B.No:2018/1406, https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/BB/2018/1406 (Erişim Tarihi:26/02/2024).

neden olunduğunu belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürerek bireysel başvuruda bulunmuştur [109].

AYM adil yargılama hakkı kapsamında yaptığı hukuki değerlendirmede; AİHM içtihatlarında, mahkeme kararının uygulanabilirliği sorununun hukuki kesinlik ilkesiyle bağlantılı gördüğünü, hukukun üstünlüğünün temel yönlerinden birinin hukuki kesinlik ilkesi olduğunu ve bunun kesin hükme saygı duyulması anlamına geldiğini, bu ilke gereği nihai ve bağlayıcı mahkeme kararlarının sorgulanmaması, yeniden gözden geçirilememesi gerektiğini ifade etmektedir. İş uyuşmazlığında maddi hata düzeltim yoluyla kesinleşmiş kararın kaldırılarak uyuşmazlığın esasının tekrar ele alınıp, yeni hüküm kurulmasını konu alan Tığrak/Türkiye başvurusunda Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin, hukuki belirlilik ilkesine aykırı olduğunu belirtmek suretiyle Sözleşme'nin 6. maddesinin ihlal edildiği sonucuna vardığını, hukukun üstünlüğünün bir parçası olan hukuki kesinlik ilkesinin kesin hükme saygı ilkesini de öngördüğünü, nihai kararların sorgulanmamasını temin ettiğini açıklamaktadır. Bununla birlikte kesin hükmün ancak önemli ve zorlayıcı bir sebep olması durumunda bozulabileceğini belirtmektedir. Anayasa Mahkemesi, kesinleşmiş bir mahkeme kararına müdahaleyi gerekli kılan önemli ve zorlayıcı koşulların varlığının somut gerekçelerle ortaya konulması hâlinde kesin hükme müdahale edilebileceğini, hukuki belirlilik ve öngörülebilirlik ilkelerinin bir gereği olarak kesin hükmün ortadan kaldırılmasının şartlarının ve usullerinin kanunda açıkça düzenlenmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Somut olayda Hukuk Muhakemeleri Kanunu'na göre İlk Derece Mahkemesi kararlarına karşı istinaf, temyiz ve karar düzeltme gibi olağan kanun yollarının, yargılamanın yenilenmesi ile kanun yararına temyiz gibi olağanüstü kanun yollarının düzenlendiğini, olay tarihinde yürürlükte bulunan 5521 sayılı mülga Kanun'da iş mahkemesi kararlarına karşı karar düzeltme kanun yolu ihdas edilmediği, dolayısıyla yürürlükteki mevzuata göre kesinleşmiş olan mahkeme kararının maddi hata denetimi adı altında yeniden delil değerlendirilmesi yapılarak hükmün esasını değiştirecek şekilde kanun yolu denetimine tabi kılınmasının mümkün olmadığını belirtmektedir. Mevzuata göre maddi hata düzeltim yoluyla ancak yazı ve hesap hataları ile diğer

[109] Anayasa Mahkemesi Genel Kurul, Mustafa Altın Başvurusu, 27/10/2021, B. No: 2018/10018, R.G. Tarih-Sayı: 24/12/2021-31699. (Erişim Tarihi:26/02/2024).

benzeri açık hatalar düzeltilebilecektir. AYM maddi hata yoluyla mahkeme kararının ortadan kaldırılması ve uyuşmazlığın esasını tekrar karara bağlayacak şekilde yeniden yargılama yapılmasının mümkün olmadığına değinmektedir. Şeklî anlamda kesinleşen ve maddi anlamda da kesin hüküm gücüne ulaşan kararla ilgili yeniden delil değerlendirmesi yapılmak suretiyle maddi hata denetimi adı altında davanın tekrar kanun yolu denetimine tabi tutulması ve bu suretle kesin hükmün ortadan kaldırılması halinde kanunda olmayan bir yasa yolu ihdas edilmiş olacaktır. Başvuru konusu dava sürecinde ve olağan kanun yolunda davalı taraf, başvurucuya ikramiye ödediği vakıasını ve buna ilişkin delillerini ileri sürmemiştir. Dairece bu kapsamda değerlendirme yapılarak onama kararı verilmiştir. Hükmün kesinleşmesinden bir süre sonra davalı banka yargılama sırasında ileri sürmesi ve mahkemece bu süreçte esastan değerlendirilmesi gereken bir iddiaya dayanarak maddi hata dilekçesi vermiştir. Yargıtay dosyayı yeniden ele almak suretiyle esastan inceleme yapmıştır. AYM kesin nitelikteki mahkeme hükmünün icra edilebilirliğinin yeni bir mahkeme kararıyla etkisiz hâle getirilmesi suretiyle başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmiştir [110].

Anayasa Mahkemesinin hukuki belirlilik ilkesi kapsamında sıklıkla atıf yaptığı, Yargıtay daireleri arasındaki içtihat aykırılıkları ile ilgili vermiş olduğu önemli kararlardan biri Türkan Bal başvurusudur. Türk Hava Yolları Anonim Ortaklığında işçi olarak çalışmakta olan başvurucuya, Hava-İş Sendikası hava iş kolunda grev yasağı öngören kanun değişikliği teklifinin Türkiye Büyük Millet Meclisinde görüşülecek olması nedeniyle, 29/05/2012 tarihinde 03.00 ile 24.00 saatleri arasında çalışma yapmamaları yönünde üyelerini kısa mesaj gönderdiği, bazı çalışanların 29/05/2012 tarihinde farklı gerekçelerle iş başı yapmadığı ve bu kişilerin bir kısmının Atatürk Havalimanında düzenlenen basın açıklamasına da katıldığı, başvurucunun belirtilen tarihte rahatsız olduğuna ilişkin sağlık raporu olmasına rağmen, iş bırakma eylemine katıldığı gerekçesiyle işten çıkartılmasına karşı açtığı davada, Bakırköy 7. İş Mahkemesi başvurucunun raporlu olduğu, raporun sahteliği iddiasında bulunmadığı gerekçesiyle feshin geçersizliğine ve başvurucunun işe iadesine hükmetmiş, temyiz

[110] Anayasa Mahkemesi Genel Kurul, Mustafa Altın Başvurusu, 27/10/2021, B. No: 2018/10018 R.G. Tarih-Sayı: 24/12/2021-31699 (Erişim Tarihi:26/02/2024).

incelemesinde Yargıtay 22. Hukuk Dairesi sendikanın, üyelerinin cep telefonlarına gönderdiği mesaj sonrası 279 işçinin aynı gün rapor aldığı, bu raporların hastalık sebebiyle değil, eyleme iştirak amacıyla alındığı sonucuna varıldığı, aksinin ispatının davacıda olduğu, eylem sonucu Türk Hava Yollarında seferlerin iptal edildiği gerekçesiyle feshin geçerli sebebe dayandığını değerlendirmiş ve İlk Derece Mahkemesi kararının bozularak kaldırılmasına, başvurucunun davasının kesin olarak reddine karar vermiştir. Başvurucu kendisi gibi dava açan 305 işçinin ilk derece mahkemelerince işe iadesine karar verildiğini, bu dosyalardan Yargıtay 7. Hukuk Dairesine tevzi edilen kararların onandığını, fakat kendi dosyasının 22. Hukuk Dairesi tarafından incelendiğini ve bozularak reddedildiğini belirterek Anayasa'nın 36. ve 10. maddelerinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkının ve kanun önünde eşitlik ilkesinin ihlal edildiği iddiasıyla bireysel başvuruda bulunmuştur [111].

Anayasa Mahkemesi yaptığı hukuki değerlendirmede; Yargıtay 7. Hukuk Dairesinin temyiz incelemesinde, ilk derece mahkemelerinin feshin haklı olduğunun ispat yükünü işverene yüklediği ve feshin haksız olduğu yönünde verilen kararlarını onadığı görüldüğünü, Yargıtay 22. Hukuk Dairesinin ise sağlık raporunun eyleme iştirak amacıyla alındığını belirterek, davalı THY'nin rapora ve iş bırakma eylemine ilişkin iddialarının aksini kanıtlama yükünü başvurucuya yönelttiğini, bu doğrultuda Yargıtay 22. Hukuk Dairesinin sağlık raporu ve ispat yükü hususlarındaki değerlendirmelerinin, başvurucunun açtığı davaya konu olayların farklılığından kaynaklanmadığı ve Yargıtay 7. Hukuk Dairesinin aynı konudaki önceki tarihli ilamlarıyla çelişki oluşturduğuna karar veren AYM, yargısal kararlardaki değişiklikler, hukukun dinamizmini ve mahkemelerin yaklaşımlarını yaşanan gelişmelere uyarlama kabiliyetlerini yansıtması yönüyle olumlu olduğunu ancak uygulamadaki birlikteliği sağlamaları beklenen yüksek mahkemeler içinde yer alan dairelerin benzer davalarda tatmin edici bir gerekçe göstermeksizin farklı sonuçlara ulaşmalarının, bir kararın belirli bir daireye düştüğü takdirde onanacağı, başka bir daire tarafından ele alındığı takdirde bozulacağı gibi ihtimale dayalı ve birbirine zıt sonuçları ortaya çıkartacağını, bunun hukuki belirlilik ve öngörülebilirlik ilkelerine

[111] Anayasa Mahkemesi Genel Kurul, Türkan Bal Başvurusu, 6/1/2015, B. No: 2013/6932, R.G. Tarih-Sayı: 9/5/2015-29350 (Erişim Tarihi:26/02/2024).

ters düşeceğini ve böyle bir algının toplumda yerleşmesi halinde, bireylerin yargı sistemine ve mahkeme kararlarına duymaları beklenen güvenin zarar görebileceğini belirtmiştir. AYM Yargıtay 7. Hukuk Dairesinin, benzer konularda vermiş olduğu kararları onaylamasının hukuki belirlilik ilkesi ışığında, başvurucuda kendi davasında verilecek karara ilişkin makul bir güven oluşturduğunu, Yargıtay 22. Hukuk Dairesini yeni bir hukuki delile dayanmadan daha önceki kararlardan farklı bir sonuca neden ulaşıldığının, başvurucu ve üçüncü kişiler tarafından objektif olarak anlaşılmasına imkân verecek yeterli gerekçeyi içermediğini değerlendirmiş ve Yargıtay dairelerinin ilamlarında yeterli gerekçeyle desteklenmeyen farklılıkların bulunmasının, başvurucunun açtığı davanın görülmesi bakımından hukuki belirsizliğe neden olduğu ve başvurucu açısından öngörülemez bulunduğu sonucuna vararak, Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar vermiştir [112].

Anayasa Mahkemesi'nin, Yargıtay Daireleri arasındaki içtihat farklılıkları ile ilgili yeni tarihli almış olduğu kararlardan biri de Kenan Kalkan başvurusudur. Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfında (Vakıf) hizmet akdine dayalı olarak 11 yıl 6 ay çalıştıktan sonra başvurucunun iş akdi 2017 tarihinde vakıf tarafından tek taraflı olarak feshedilmesi üzerine feshin geçersizliğinin tespitine ve işe iadesine karar verilmesi istemiyle açtığı davada İlk Derece Mahkemesi davanın reddine karar vermiş, bu karar Gaziantep Bölge Adliye Mahkemesi 9. Hukuk Dairesi tarafından eksik inceleme nedeniyle kaldırılmış ve Mahkeme bozma kararına uyarak yaptığı yargılama neticesinde davayı kabul etmiştir. Davalı işveren mahkeme kararına karşı istinaf yoluna başvurmuş ve iş sözleşmesinin haklı sebeple feshedildiğini ifade ederek, vakıfta çalışan sayısının otuz kişiden az olduğu, bu sebeple de işe iade şartlarının oluşmadığını belirtmiştir. Daire mahkeme kararını kaldırarak davayı kesin olarak reddetmiş, kararda Yargıtay İçtihadı Birleştirme Hukuk Genel Kurulunun kararı uyarınca 4857 sayılı Kanun'da düzenlenen iş güvencesi hükümlerinden yararlanmanın ön koşullarından olan işçi sayısı tespit edilirken her bir sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakfı yönünden sadece kendi işçi sayısının dikkate alınacağı belirtildikten

[112] Anayasa Mahkemesi Genel Kurul, Türkan Bal Başvurusu, 6/1/2015, B. No: 2013/6932, R.G. Tarih-Sayı: 9/5/2015-29350 (Erişim Tarihi:26/02/2024).

sonra davalı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfında çalışan işçilerin sayısının otuzdan az olması nedeniyle başvurucunun iş güvencesi hükümlerinden yararlanamayacağını ifade etmiştir. Başvurucu; davalı vakıfta çalışan işçi sayısı belirlenirken Türkiye'deki sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakfı çalışanlarının temel alınmasının icap ettiğini, bu belirleme uyarınca da davalı Vakıfta çalışan işçilerin sayısının otuzdan fazla olması nedeniyle 4857 sayılı Kanun'da düzenlenen iş güvencesi hükümlerinden yararlanması gerektiğini belirtmiştir. Başvurucu, söz konusu işçi sayısının tespiti konusunda Yargıtay daireleri arasında süregelen görüş ayrılığının giderilmemesi nedeniyle hakkaniyete uygun yargılanma hakkı ile özel hayata saygı hakkının ihlal edildiği iddialarıyla bireysel başvuruda bulunmuştur [113].

Anayasa Mahkemesi hakkaniyete uygun yargılanma hakkı yönünden yaptığı incelemede; Başvuruya konu davada temel meselenin, fesih tarihi itibarıyla davalı işverence otuz veya daha fazla işçi çalıştırılıp çalıştırılmadığının tespitine ilişkin olduğunu, sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakıflarında çalışan işçilerin sayısının nasıl belirleneceğinin Yargıtay 9. Hukuk Dairesinin kararlarında, tüm ülkedeki sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakıflarında çalışan işçilerin sayısı dikkate alınarak bu vakıflarda çalışan işçilerin iş güvencesinden yararlanması gerektiği görüşünde iken, 22. Hukuk Dairesi her bir vakfın özel hukuk tüzel kişiliğine sahip ve ayrı işyeri olan bağımsız işveren olduğundan hareketle her bir vakıftaki işçilerin sayısının ayrı ayrı tespit edilerek buna göre işçilerin iş güvencesi hükümlerinden yararlanıp yararlanamayacağının belirlenmesi gerektiği görüşünü savunduğunu, Yargıtay 22. Hukuk Dairesi 01/10/2020 tarihi itibarıyla kapatıldığını ve görevleri büyük oranda Yargıtay 9. Hukuk Dairesine devredildiğini vurgulamıştır. Aynı yargı koluna dahil mahkemeler arasındaki derin ve süregelen içtihat farklılıklarının ortadan kaldırabilecek nitelikteki mekanizmaların etkin bir şekilde işletilmesi gerektiğini vurgulamıştır. Somut olayda söz konusu farklılık Yargıtay İçtihadı Birleştirme Hukuk Genel Kuruluna intikal ettiğini ve Kurul kararıyla içtihadı *"iş güvencesi hükümlerinden yararlanmanın ön koşullarından olan işçi sayısı tespit edilirken her vakıf yönünden sadece kendi işçi sayısının dikkate alınması"* gerektiği yönünde

[113] Anayasa Mahkemesi Genel Kurul, Kenan Kalkan Başvurusu, 15/2/2023, B. No: 2018/36174, R.G. Tarih ve Sayı: 5/4/2023- 32154 (Erişim Tarihi:26/02/2024).

birleştirildiğini, içtihadın anılan yönde birleştirilmesinin ardından 3294 sayılı Kanun'un 7. maddesinde değişiklik yapıldığını ve bu yasal değişiklikle birlikte Yargıtay daireleri, anılan içtihadı birleştirme kararının yürürlükten kalktığını değerlendirmiştir. İçtihat farklılığının, ilgili hukuki mekanizma olan içtihadı birleştirme yoluyla giderildiği, ancak bu süreçte başvurucunun aleyhine olan yorumun benimsendiği, daha sonra yapılan yasal değişiklikle işçiler lehine bir düzenleme getirilmiş olsa da iş akdinin fesih tarihi dikkate alınarak başvurucunun bu düzenlemeden yararlandırılmadığı ifade edilmiştir. Bununla birlikte, yürürlük tarihine ilişkin yapılan aleyhe yorumun bariz takdir hatası veya keyfilik içermediği vurgulanmıştır. Öte yandan, Yargıtay 22. Hukuk Dairesi'nin kapatılmasının ardından içtihat farklılığının sürdüğüne ilişkin somut bir tespitin ortaya konulmadığı da dikkate alındığında, tüm bu hususlar birlikte değerlendirildiğinde, yargılamanın başvurucunun hakkaniyetini zedelemediği sonucuna oyçokluğuyla varmıştır [114].

Anayasa Mahkemesi'nin beş üyesi, çoğunluk görüşüne katılmayarak karşı oy kullanmıştır. Karşı oy gerekçesinde Yargıtay'ın iki farklı dairesi arasında görüş ayrılığının uzun süre devam ettiği, bu dairelerden birinin işçi sayısının hesaplanmasında mahalde bulunan işçi rakamını dikkate alırken, diğer dairenin ülke genelindeki sayıyı dikkate aldığı belirtilmiştir. Bu farklı yaklaşımların, işçilerin kanunda yer alan güvencelerden yararlanıp yararlanmayacaklarına ilişkin tamamen zıt sonuçlara yol açtığı, dolayısıyla hangi dairenin davaya baktığına bağlı olarak öngörülemez ve belirsiz bir uygulamanın ortaya çıktığı ifade edilmiştir. Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nun, işçi sayısının hesaplanmasında mahalli rakamların esas alınması gerektiği yönündeki görüşü benimsediği ve bu yaklaşımın işçiler aleyhine sonuç doğurduğu belirtilmiştir. Somut olayda başvurucunun iş akdinin 06/06/2017 tarihinde tek taraflı olarak feshedildiği, fesihten üç gün sonra 09/06/2017 tarihinde Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nun anılan kararı verdiği ve başvurucunun davasını 12/07/2017 günü açtığı ifade edilmiştir. Söz konusu sorunu kesin olarak çözüme kavuşturan kanuni düzenleme ise 25/05/2018 tarihinde yürürlüğe girmiştir. İşlemin yapıldığı tarihte iki farklı uygulamanın mevcut olduğu, kanunun yürürlüğe girdiği

[114] Anayasa Mahkemesi Genel Kurul, Kenan Kalkan Başvurusu, 15/2/2023, B. No: 2018/36174, R.G. Tarih ve Sayı: 5/4/2023- 32154 (Erişim Tarihi:26/02/2024).

tarihe kadar mevzuatın yorumlanmasında hem daireler arasında ve hem de daireler ile Hukuk Genel Kurulu arasındaki görüş farklılıklarının sürdüğü vurgulanmıştır. Ayrıca, Hukuk Genel Kurulu'nun konuya ilişkin kararlarının daireler üzerinde mutlak bağlayıcılığı bulunmadığı, buna karşılık Yargıtay Büyük Genel Kurulu tarafından verilen içtihadı birleştirme kararlarının hem Yargıtay genel kurulları hem de adli yargı mercileri açısından bağlayıcı nitelik taşıdığına dikkat çekilmiştir. İş uyuşmazlıklarında işçi lehine yorum prensibi kabul gören ve yerleşik bir uygulama olduğu, anılan yasa değişiminden önce konu ile ilgili kanuni düzenlemenin bulunmadığı, birbirine üstünlüğü bulunmayan farklı içtihatlardan işçi lehine olanın tercih edilmesi gerektiği belirtilmiş ve çoğunluk görüşünün uygulamada kanun öncesi ve sonrası farklı uygulamaları meşrulaştırarak aynı konumda bulunan kişilere kanuni dayanaktan yoksun olarak eşit muamele yapma yükümlülüğünü ortadan kaldırdığı gerekçesi ile ihlal olmadığı yönündeki görüşüne iştirak etmemişlerdir [115].

Danıştay daireleri arasındaki içtihat farklılıkları ile ilgili karar örneklerinden biri Muharrem Kılıç kararıdır. Başvurucu, Devlet Su İşleri 1. Bölge Müdürlüğünde mühendis olarak çalışırken 1/30 oranında aylıktan kesme cezası ile cezalandırılmasına ilişkin işlemin iptali talebiyle açtığı davada Bursa 3. İdare Mahkemesi davanın reddine karar vermiş, başvurucunun vekili tarafından 12/09/2008 tarihinde Bursa 3. İdare Mahkemesine temyiz dilekçesi verilmiştir. Danıştay 12. Dairesi 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun (İYUK) 8. maddesinin 3. bendinde belirtilen süreler geçirildikten sonra temyiz dilekçesinin verildiği gerekçesiyle temyiz isteminin süre aşımı yönünden reddine karar vermiştir. Başvurucunun karar düzeltme talebi aynı dairenin kararıyla reddedilmiştir. Başvurucu, temyiz talebinin 06/01/1982 tarih ve 2577 sayılı Kanun'un 61. maddesinde, (8/8/2011 tarih ve 650 sayılı KHK ile yapılan değişiklikten önce) 14/07/2004 tarih ve 5219 sayılı Kanun'la yapılan değişiklikle idare mahkemelerinin her yıl bir ağustostan beş eylüle kadar çalışmaya ara vereceklerinin düzenlendiğini, anılan düzenlemedeki "eylül'ün beşine kadar" ibaresini Danıştay dairelerinin farklı yorumladığını, kimi dairelerin adli tatilin son gününü 5 Eylül olarak kabul ederken kimi dairelerin 4 Eylül olarak kabul ettiğini, adli tatilin son gününün 4

[115] Anayasa Mahkemesi Genel Kurul, Kenan Kalkan Başvurusu, 15/2/2023, B. No: 2018/36174, R.G. Tarih ve Sayı: 5/4/2023- 32154 (Erişim Tarihi:26/02/2024).

Eylül kabul edilerek temyiz başvurusunun süre aşımı yönünden reddedildiğini belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürerek bireysel başvuruda bulunmuştur [116].

Anayasa Mahkemesi hukuki değerlendirmede; Başvurucunun iddialarının mahkemeye erişim hakkı çerçevesinde değerlendirmiştir. Adil yargılanma hakkının en temel unsurlarından biri olan mahkemeye erişim hakkının, bir uyuşmazlığı mahkeme önüne taşıyabilmek ve uyuşmazlığın etkili bir şekilde karara bağlanmasını isteyebilmek anlamına gelmekte olduğunu, kişinin mahkemeye başvurmasını engelleyen veya mahkeme kararını anlamsız hale getiren sınırlamaların mahkemeye erişim hakkını ihlal edebileceğini belirtmiştir. Dava açma ya da kanun yollarına başvuru için belli sürelerin öngörülmesinin, dava açmayı imkânsız kılacak ölçüde kısa olmadıkça hukuki belirlilik ilkesinin bir gereği olduğunu ve mahkemeye erişim hakkına aykırılık oluşturmayacağını söyleyen Anayasa Mahkemesi, öngörülen süre koşullarının açıkça hukuka aykırı olarak yanlış uygulanması ya da yanlış hesaplanması nedeniyle kişilerin dava açma ya da kanun yollarına başvuru hakkını kullanamamış olmasını mahkemeye erişim hakkının ihlali olarak görmektedir. Somut olayda Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu ve Danıştay daireleri, farklı tarihlerde verdiği kararlarında Beş Eylül'e kadar ibaresinden ne anlaşılması gerektiği yönünde bireyler açısından adli tatilin bittiği tarihi ve bu tarihe göre başvuru sürelerini belirleme imkânı verecek şekilde öngörülebilir bir yaklaşım ortaya koymadığı, Danıştay daireleri ve İDDK'nın Beş Eylül'ü de ara verme süresi içinde değerlendirileceği, sürenin yedi gün uzaması nedeniyle 12 Eylül tarihinde yapılan temyiz başvurusunun süresinde yapıldığının kabulü gerektiğine hükmettiği kararları bulunduğu gibi, ara vermenin son gününün Dört Eylül olarak belirlendiği, sürenin bitiminin çalışmaya ara verme zamanına rastladığı durumlarda sürenin, ara vermenin sona erdiği günü, yani Dört Eylül'ü izleyen tarihten itibaren 11 Eylül çalışma saati bitimine kadar uzadığı, 12 Eylül tarihinde yapılan karar düzeltme isteminde süre aşımı bulunduğu yönünde kararları da bulunmakta olduğunu, başvurucunun 12/09/2008 tarihinde verilen temyiz dilekçesinin Danıştay 12. Dairesince temyiz talebinin en geç 11 Eylülde yapılması gerektiği

[116] Anayasa Mahkemesi Birinci Bölüm, Muharrem Kılıç Başvurusu, 11/3/2015, B. No: 2012/1071, R.G. Tarih- Sayı:16/6/2015-29388(Erişim Tarihi:26/02/2024).

gerekçesiyle süre aşımı nedeniyle reddine karar verildiği, idari yargı kolunda adli tatilin sona erdiği tarihe ilişkin, başvurucunun davranışını ona göre düzenleyebileceği usul kurallarının önceden öngörülemeyecek şekilde yorumlanmasındaki belirsizliklerin yarattığı engel karşısında başvurucunun, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine karar vermiştir [117].

Danıştay daireleri arasındaki içtihat farklılığının hukuki belirlilik ve öngörülebilirlik kapsamında incelendiği önemli kararlardan biri de Ford Motor Company başvurusudur. Amerika Birleşik Devletleri'nde mukim olup Türkiye'de kurulan Ford Otomotiv Sanayi Anonim Şirketi'nin %41,04 oranında ortağı olan başvurucu şirket tarafından, Türkiye'de yapılan yatırımlar dolayısıyla yararlandığı yatırım indirimi tutarları üzerinden, uluslararası ikili çifte vergilendirmeyi önleme anlaşması uyarınca %15 oranını aşan tevkifat tutarının iadesi istemiyle düzeltme ve şikâyet başvurularında bulunmuştur. Ancak bu başvurular zımnen reddedilmiştir. Başvurucu zımni red işleminin iptali ile ortaklara dağıtılan kâr payının %15 oranında vergilendirilmesi gerektiğini ileri sürerek, bu oranı aşan miktarın iadesini talebiyle dava açmıştır. İlk derece mahkemesi ileri sürülen iddiaların düzeltme ve şikâyet yolu kapsamında incelenemeyeceği gerekçesiyle davayı reddetmiştir. Başvurucunun Mahkeme kararına yönelik temyiz istemi, Danıştay Dördüncü Dairesi kararıyla reddedilmiştir. Ancak Dördüncü Daire, Mahkeme kararından farklı olarak uyuşmazlığın esasını incelemiş ve temyiz istemini, stopajın hukuka uygun olduğu gerekçesine dayanarak reddetmiştir. Başvurucu; yararlandığı yatırım indirimi tutarı üzerinden yapılan stopajın temettü vergilemesi niteliğinde olduğunu vurgulamış ve açtığı davanın Dördüncü Dairenin önceki içtihatlarına aykırı olarak reddedildiği, ayrıca gerek Dördüncü Dairenin önceki içtihadında gerekse Üçüncü Dairenin süregelen içtihadında, yatırım indirimi tutarı üzerinden yapılan tevkifattın temettü vergilemesi niteliğinde görülmesi nedeniyle içtihat farklılığının oluştuğunu belirtmiş ve içtihatların birleştirilmesi için İçtihatları Birleştirme Kuruluna başvuru yapılmasına karşın, bu başvurunun sonucu beklenmeksizin karar düzeltme incelemesinin aleyhe

[117] Anayasa Mahkemesi Birinci Bölüm, Muharrem Kılıç Başvurusu, 11/3/2015, B. No: 2012/1071, R.G. Tarih- Sayı: 16/6/2015-29388 (Erişim Tarihi:26/02/2024).

sonuçlandırıldığından bahisle mülkiyet hakkının ve adil yargılanma hakkının ihlal edildiği şikayetiyle bireysel başvuruda bulunmuştur [118].

Anayasa Mahkemesi başvuruyu mülkiyet hakkı kapsamında incelemiştir. Mahkeme, somut olayda Danıştay Dördüncü Dairesinin, %19,8 oranındaki tevkifattın temettü vergilendirmesi niteliğinde olmadığına karar verdiğini, buna karşılık Danıştay Üçüncü Dairesinin yatırım indirimi istisnasından yararlanan kazançlar üzerinden yapılan %19,8 oranındaki stopajın temettü vergilendirmesi niteliğinde olduğunu kabul ettiğini belirtmiştir. Ayrıca Danıştay Dördüncü Dairesinin 2013 yılı öncesinde bu yönde bir görüş benimsemişken, 2013 yılı sonrasında görüş değişikliğine gittiği ifade edilmiştir. Mahkeme, hukuk kurallarının belirli olması gerektiğini ancak bu kuralın, yargı organlarının hukuki yorumlarını sonsuza dek değiştiremeyeceği anlamına gelmediğini; dolayısıyla Dördüncü Dairenin içtihat değişikliğine gitmesinin olağan karşılanması gerektiğini vurgulamıştır. Bununla birlikte, Danıştay'ın Üçüncü Dairesi ile Dördüncü Dairesi arasında, yatırım indirimi tutarları üzerinden yapılan kesintinin hukuki niteliğine ilişkin bir görüş ayrılığı bulunduğu ortaya konmuştur. Mahkeme hangi görüşün isabetli olduğu yönünde değerlendirme yapmanın kendi görevi kapsamında olmadığını ifade etmiş ancak bu tür yorum farklılıklarının hukuk sistemi üzerindeki etkilerini ve özellikle kanunun kalitesi üzerindeki yansımalarını göz ardı edemeyeceğini belirtmiştir. Anayasa Mahkemesi Danıştayın iki farklı dairesinin aynı kanun hükmüne ilişkin olarak benimsediği farklı yorumların, hukuk kuralının belirliliği ve öngörülebilirliğini etkileyip etkilemediğini incelemiştir. Mahkeme Danıştayın iki dairesi arasında yatırım indirimi istisnası kapsamında elde edilen kazanç üzerinden yapılan vergilendirmenin hukuki mahiyetine ilişkin ortaya çıkan görüş ayrılığının, ülke genelinde iki farklı stopaj oranının uygulanmasına yol açtığını tespit etmiştir. İlgili kanun hükmünün 2003 yılında yürürlüğe girdiği, Danıştay dairesinin karar verdiği tarihe kadar yaklaşık on yıllık bir uygulama süresinin bulunduğu, bu sürenin kanun hükmünün yorumuna ilişkin içtihadın yerleşmesi ve yeknesaklık kazanması bakımından yeterli uzunlukta olduğunu belirtmiştir. Anayasa Mahkemesi aynı kanun hükmüne ilişkin iki farklı yorumun eş zamanlı olarak

[118] Anayasa Mahkemesi İkinci Bölüm, Ford Motor Company Başvurusu, 26/10/2017, B. No: 2014/13518, R.G. Tarih ve Sayı: 13/12/2017- 30269 (Erişim Tarihi:26/02/2024).

yürürlükte bulunmasının ve bu yorumlardan birine geçerlilik kazandıracak şekilde içtihadın birleştirilememesinin, hukuk kurallarının muhataplarının davranışlarına yön verme kapasitesini ve dolayısıyla hukuki öngörülebilirliği zayıflattığını belirtmiştir. Uygulanacak stopaj oranı hususunda bir kesinlik ve belirliliğin bulunmaması, mükelleflerin hangi oranı esas alarak geleceğe dönük iş ve işlemlerini planlayacakları ve bu planlar çerçevesinde davranışlarını yönlendirecekleri hususunda belirsizliklere yol açmaktadır. Bu durumun hukuki belirlilik ve öngörülebilirlik ilkelerine ters düşeceği gibi bireylerin yargı sistemine ve mahkeme kararlarına güvenini de sarsacağını belirterek mülkiyet hakkına yapılan müdahalenin belirlilik ve öngörülebilirlik kriterlerini taşıyan bir kanuna dayanmadığı sonucuna ulaşmıştır. Oyçokluğu ile Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar vermiştir[119].

Anayasa Mahkemesi çelişkili yargı kararlarına ilişkin Elif Ceyda Özdamar başvurusunda, yukarıda incelenen kararlardan farklı olarak ihlal olmadığına karar vermiştir. Somut başvuruda, Özelleştirme Yüksek Kurulunun 02/04/2004 tarihli kararı uyarınca özelleştirme kapsamına alınan Türkiye Elektrik Dağıtım Anonim Şirketine (TEDAŞ) bağlı Çamlıbel Elektrik Dağıtım A.Ş.de 2007 tarihinde elektrik elektronik mühendisi olarak görev yapan başvurucunun iş sözleşmesi, özelleştirilen şirkette çalışmaya devam etmekteyken 2011 tarihinde feshedilmiştir. Bu nedenle başvurucu, diğer kamu kurum ve kuruluşlarına nakledilecek personel olarak isminin Devlet Personel Başkanlığına bildirilmesini talep etmiş, ancak bu talebin reddedilmesi üzerine Sivas İdare Mahkemesinde iptal davası açmıştır. İlk derece mahkemesi, 4046 sayılı Kanun'a 2005 yılında eklenen geçici 21. maddeye atıf yaparak, kapsam dışı personelin nakil haklarının saklı tutulabilmesi için iki koşul öngörüldüğünü belirtmiştir. Bu koşullar kapsam dışı personelin görev yaptığı kuruluşun 2005 yılında yapılan değişiklikten önce özelleştirme kapsamına alınmış olması ve personelin aynı kadro ve pozisyonda çalışmaya devam ediyor olmasıdır. Mahkeme somut olayda bu iki koşulunda gerçekleştiğini tespit etmiş ve başvurusunun reddine ilişkin işlemde hukuka uygunluk bulunmadığına hükmetmiştir. İç Denetim Koordinasyon Kurulunun

[119] Anayasa Mahkemesi İkinci Bölüm, Ford Motor Company Başvurusu, 26/10/2017, B. No: 2014/13518, R.G. Tarih ve Sayı: 13/12/2017- 30269 (Erişim Tarihi:26/02/2024).

kararının da aynı doğrultuda olduğunu belirterek dava konusu işlemin iptaline karar vermiştir. Davalı idarenin temyizi üzerine Danıştay Beşinci Dairesi, ilk derece mahkemesi kararını bozmuştur. Daire, başvurucunun 4046 sayılı Kanun'un geçici 21. maddesinde belirtilen şartları taşımadığını, zira kanun değişikliğinin yürürlüğe girdiği tarihten önce (21/07/2005) özelleştirme programında bulunan kuruluşlarda, kapsam dışı kadro ve pozisyonlarda görev yapmaya başlayan ve aynı pozisyonda çalışmaya devam eden kişiler için nakil hakkı tanındığını belirtmiştir. Başvurucunun ise 21/07/2005 yılından sonra, 03/04/2007 tarihinde TEDAŞ bünyesinde göreve başladığını ve başvuru tarihinde özel bir şirket olan Çamlı Enerji Dağıtım Perakende Satış Hizmetleri A.Ş. personeli olduğunu ifade ederek, ilk derece mahkemesi kararının bozulmasına hükmetmiştir. Bozma kararı sonrası yeniden yargılama yapan ilk derece mahkemesi, Danıştay'ın bozma kararına uyarak davayı reddetmiştir. Bunun üzerine başvurucu, kamu kurum ve kuruluşlarına nakledilecek personel statüsünün şartlarını taşıdığını, benzer bir olaya ilişkin olarak Danıştay İçtihatları Birleştirme Kurulu (İDDK) tarafından verilmiş karar bulunduğunu, ilk derece mahkemesince de bu karara uygun karar verildiğini, ancak Danıştay Dairesi'nin bozma kararının İDDK kararıyla çeliştiğini ileri sürmüştür. Başvurucu, temyiz incelemesinde kararın bozulmasının hakkaniyete aykırı olduğunu belirterek, Anayasa'nın 2., 5., 10. ve 49. maddelerinde güvence altına alınan haklarının ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesi'ne bireysel başvuruda bulunmuştur [120].

Anayasa Mahkemesi, somut başvurunun konusunu, benzer nitelikteki davalarda, yargısal anlamda aralarında hiyerarşi ilişkisi bulunan ve aynı yargı koluna dâhil mahkemelerin kararları arasındaki çelişki olarak değerlendirmiştir. Mahkeme, Danıştay Beşinci Dairesi'nin, özelleştirilen kuruluşun özelleştirme programına alındığı tarih itibarıyla iş kanununa tabi olarak nakil hakkı tanınan bir görevde çalışmakta olan kişiler açısından 4046 sayılı Kanun'un geçici 21. maddesinin uygulanacağı yönünde içtihat geliştirdiğini belirtmiştir. Buna karşılık, Danıştay İçtihatları Birleştirme Kurulu'nun, başvuruya konu olaya benzer bir davada, Beşinci Daire'nin içtihadından ayrılarak farklı bir sonuca ulaştığı ifade edilmiştir. Anayasa

[120] Anayasa Mahkemesi İkinci Bölüm, Elif Ceyda Özdamar Başvurusu, 19/12/2017, B. No: 2014/7838, https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/BB/2014/7838(Erişim Tarihi:26/02/2024).

Mahkemesi, Özel Daire'nin daha sonra benzer uyuşmazlıklarda, İDDK kararını da dikkate alarak içtihadını *"özelleştirilen kuruluşun, özelleştirme programına alındığı tarih itibarıyla iş kanununa tabi olarak 21/07/2005'ten önce çalışmakta olanlar yönünden uygulanabileceği"* şeklinde genişlettiğini vurgulamıştır. Bu bağlamda, başvuruya konu içtihat farklılığının, içtihadı birleştirme kararı gibi mekanizmalarla giderilebileceğini, dolayısıyla sistem içerisinde içtihat farklılıklarını ortadan kaldırabilecek yeterli hukuki araçların mevcut olduğunu belirtmiştir. Anayasa Mahkemesi'ne göre, bu çerçevede mahkemenin görevi, Anayasa'da öngörülen yargı sisteminin yerindeliğini tartışmak değil, bu sistemin doğal bir sonucu olarak ortaya çıkan içtihat farklılıklarının, Anayasa'da güvence altına alınan adil yargılanma hakkına etkisini somut olayın koşulları çerçevesinde değerlendirmektir. Somut olayda, başvurucu, Özel Daire kararının İDDK kararından farklı olduğunu ileri sürmüşse de Anayasa Mahkemesi bu durumun, İDDK'nın Özel Daire'nin kökleşmiş içtihadından ayrılarak yeni bir yaklaşım benimsemesinden kaynaklandığını belirtmiştir. Ayrıca Özel Daire'nin, sonraki uyuşmazlıklarda İDDK kararını dikkate alarak içtihadını genişlettiği ifade edilmiştir. Bu itibarla, başvurucunun aleyhine sonuçlanan kararın yeterli ve tatmin edici gerekçe içerdiği, kararlar arasındaki farklılığın hukuki güvenliği sarsacak nitelikte olmadığı ve bu farklılığı giderecek yeterli mekanizmaların bulunduğu dikkate alındığında, hukuki belirsizliğin varlığından söz edilemeyeceği sonucuna ulaşılmıştır. Sonuç olarak, davanın açıldığı tarihte yürürlükte bulunan içtihatlara uygun olarak Danıştay Beşinci Dairesi tarafından başvurucunun aleyhine verilen kararın öngörülemez nitelikte olmadığı ve bu nedenle başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında güvence altına alınan adil yargılanma hakkının ihlal edilmediğine karar verilmiştir [121].

Ertan Yılmaz başvurusunda Anayasa Mahkemesi, Bölge İdare Mahkemeleri arasında ortaya çıkan karar aykırılıklarını hukuki belirlilik ilkesi çerçevesinde değerlendirmiştir. Başvurucu, 1988 yılında Türk Silahlı Kuvvetleri (TSK) bünyesindeki Muhabere Elektronik Bilgi Sistemler Okulu'na (sınıf okulu) askerî öğrenci olarak katılmış, 1989 yılında sınıf okulunu tamamlayarak astsubay çavuş

[121] Anayasa Mahkemesi İkinci Bölüm, Elif Ceyda Özdamar Başvurusu, 19/12/2017, B. No: 2014/7838, https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/BB/2014/7838(Erişim Tarihi:26/02/2024).

rütbesiyle TSK'da görev yapmaya başlamıştır. Başvurucu, 2017 yılında Sosyal Güvenlik Kurumu'na (SGK) başvurarak, astsubay sınıf okulunda geçen on iki aylık öğrenim süresinin fiilî hizmet süresine eklenmesini ve buna göre hesaplanacak emekli ikramiyesi ile aylık farklarının ödenmesini talep etmiştir. Ancak bu talep idare tarafından reddedilmiştir. Bunun üzerine başvurucu, işlemin iptali talebiyle Ankara 7. İdare Mahkemesi nezdinde dava açmıştır. İdare Mahkemesi davanın kabulüne karar vermiş, davalı idare tarafından karara itiraz edilmiş, Ankara Bölge İdare Mahkemesi 11. Dava Dairesi ilk derece mahkemesi kararını kaldırarak davanın reddine kesin olarak karar vermiştir. Başvurucu Danıştayın ve bölge idare mahkemelerinin aynı konuda açılan davalarla ilgili olarak lehe olan çok sayıda kararı bulunmasına rağmen Ankara Bölge İdare Mahkemesi'nin gerekçe belirtmeksizin içtihat değişikliğine giderek davayı reddetmesi nedeniyle mülkiyet hakkının, hukuk devleti ilkesi, eşitlik ilkesi ve adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürerek bireysel başvuruda bulunmuştur. Ardından astsubay sınıf okulunda geçen on sekiz yaş altında öğreniminin fiili hizmet süresine dahil olup olmayacağına yönelik içtihat farklılığı, Danıştay İçtihadı Birleştirme Kuruluna intikal etmiştir. Kurul, içtihadı, astsubay sınıf okulunda geçen 18 yaş altındaki öğrenim süresinin fiili hizmet süresinden sayılamayacağı yönünde birleştirmiş ve karar Resmî Gazete'de yayımlanmıştır [122].

Anayasa Mahkemesi adil yargılama hakkı yönünden yaptığı değerlendirmede; somut başvurunun konusunu, Ankara Bölge İdare Mahkemesi kararının diğer bazı bölge idare mahkemeleri ile Danıştay On Birinci Dairesinin içtihadıyla çeliştiği iddiasının oluşturduğunu belirtmiştir. Bu başvuruda öncelikle derin ve süregelen bir içtihat farklılığının varlığı, içtihat farklılığı nedeniyle meydana gelen tutarsızlıkların üstesinden gelinmesi için bir mekanizmanın bulunup bulunmadığı, böyle bir mekanizma var ise bu mekanizmanın işletilip işletilmediği, işletildiyse ne ile sonuçlandığının incelenmesi gerektiğine değinmiştir. İçtihat farklılığından söz edilebilmesi için gerekli olan uyuşmazlıkların özü itibarıyla aynı mahiyette olması ön koşulunun somut başvuru yönünden gerçekleştiğini, Ankara Bölge İdare Mahkemesinin kararında, 18 yaş tamamlanmadan sınıf okulunda geçen

[122] Anayasa Mahkemesi Genel Kurul, Ertan Yılmaz Başvurusu, 12/12/2019, B. No: 2018/14445, R.G. Tarih ve Sayı: 21/1/2020-31015 (Erişim Tarihi:26/02/2024).

süreleri fiilî hizmetten sayan diğer içtihatlardan ayrıldığını açıklamıştır. Anayasa Mahkemesi'ne göre, "*bir hukuk sisteminde bölgesel veya görevsel yetki farklılıkları sebebiyle yargı içtihatlarında farklılıkların oluşabilmesi doğaldır. Esas itibarıyla hukuk kurallarını yorumlama ve uygulama yetkisine sahip olan derece mahkemelerinin içtihat değişikliğine gitmiş olması tek başına adil yargılanma hakkının ihlali olarak kabul edilemez. Ancak bu yargısal içtihat farklılıklarının hukuk güvenliği ve hukuki belirlilik ilkelerini zedelememesi için en önemli görev yüksek mahkemelere düşmektedir. Yüksek mahkemeler, yargı sistemine olan güveni sağlamak amacıyla aynı yargı koluna dâhil mahkemeler arasındaki derin ve süregelen içtihat farklılıklarını ortadan kaldırabilecek nitelikteki mekanizmaları çalıştırarak söz konusu içtihat farklılıklarını ortadan kaldırmalıdır. Bu bağlamda yargılamanın hakkaniyeti bağlamında hukuk devleti ile hukuk güvenliği ilkelerine uyulduğundan söz edilebilmesi için öncelikli olan, ilgili yargısal süreçte oluşabilecek içtihat farklılığının giderilmesidir.*" Anayasa Mahkemesi, mevcut başvuruda yaşanan içtihat farklılığını gidermek için içtihadı birleştirme yolunun işletildiğini, Danıştay İçtihadı Birleştirme Kurulu'nun hukuki durumları aynı olan uyuşmazlıklarda birbirine aykırı kararlar verildiğini tespit ederek, ilgili kanun hükümlerinin farklı yorumlanmasının önlenmesi, uygulamada yeknesaklığı ve kanun önünde eşitliğin sağlanması amacıyla kararlar arasındaki aykırılığın içtihatların birleştirilmesi yoluyla giderilmesine karar verdiğini belirtmiştir. Bu nedenle başvurucunun dava açtığı tarihte idari yargı kolunda yer alan derece mahkemeleri arasında aynı Kanun'un yorumuna ilişkin farklılıklar mevcut ise de bu farklılıkların Danıştay tarafından içtihadı birleştirme yoluyla giderildiğinin anlaşılmakta olduğunu, başvurucunun gerek idareden talepte bulunduğu gerekse de bu talebin reddi üzerine işlemin iptali isteğiyle dava açtığı tarihte iddiasına dayanak yaptığı kanun hükümlerine ilişkin olarak birbiriyle çelişen birden fazla yorum mevcut ise de uyuşmazlığı kesin olarak çözüme bağlayan Ankara Bölge İdare Mahkemesi'nin bu yorumlardan birine üstünlük tanıyarak uyuşmazlığı karara bağladığı görülmektedir. Anayasa Mahkemesi, Ankara Bölge İdare Mahkemesi'nin bu durumu gerekçesinde ayrıntılı şekilde açıkladığını ve sonrasında da Mahkeme tarafından üstün tutulan bu yorumun Danıştay İçtihadı Birleştirme Kurulu kararında da benimsenmiş olduğu nazara alındığında varılan sonucun yargılamanın hakkaniyetini zedelemediği

sonucuna vararak ve Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkının ihlal edilmediğine karar vermiştir [123].

Anayasa Mahkemesi farklı yargı kolları arasındaki çelişkili kararlarla ilgili vermiş olduğu Ahmet Saygılı ve Şefika Saygılı başvurusunda, oğullarının askerlik görevini yerine getirdiği sırada meydana gelen trafik kazasında yaşamını yitirmesi nedeniyle kendilerine nakdi tazminat ödenmesi talebiyle yaptıkları başvurunun idare tarafından reddine ilişkin işlemin iptali istemiyle Ankara 4. İdare Mahkemesinde açtıkları dava, Askeri Yüksek İdare Mahkemesinin (AYİM) görevli olduğu gerekçesiyle görev yönünden reddedilmiştir. Bunun üzerine, başvuruculların Askeri Yüksek İdare Mahkemesinde açtıkları davada, davanın reddine karar verilmiştir. Söz konusu kazada hayatını kaybeden bir başka askerin yakınlarının açtığı dava ise Ankara 8. İdare Mahkemesince görüşülmüş ve işlemin iptaline karar verilmiştir. Bu karar Danıştay 10. Dairesince onanarak kesinleşmiştir. Başvurucular aynı olaya ilişkin aynı istemle açılan davalarda farklı kararlar verilmesinin kamuya duyulan güveni zedelediğini, bu durumun Anayasa'nın 10. maddesinde tanımlanan "Kanun önünde eşitlik" ilkesini ihlal ettiğini ileri sürerek, dava konusu işlemin iptali ve tazminat talebiyle bireysel başvuruda bulunmuşlardır [124].

Anayasa Mahkemesi hukuki belirlilik ilkesi kapsamında yaptığı hukuki değerlendirmede; Başvuruculların iki ayrı yargı kolu olan, idari yargı ile askeri idari yargının meydana gelen trafik kazasının koşullarını aynı mevzuat kapsamında değerlendirmeleri aşamasında ortaya çıkan farklılıktan şikâyetçi olduklarını, kural olarak aynı derecedeki bağımsız yargı mercileri arasında, aynı hukuki metne ilişkin yorum ve içtihat farklılıklarının tek başına adil yargılanma hakkının ihlali niteliğinde kabul edilemeyeceğini, bu durumun farklı yargı kolları açısından da geçerli olduğunu belirtmiştir. Bununla beraber Yargıtay, Danıştay, Askeri Yüksek İdare Mahkemesi gibi çeşitli yüksek mahkemelerde farklı yönlerde kararlar verilmesi ihtimalinin, oluşan yargı sistemimizin kaçınılmaz bir özelliği olarak kabul edilmesi gerektiğini

[123] Anayasa Mahkemesi Genel Kurul, Ertan Yılmaz Başvurusu, 12/12/2019, B. No: 2018/14445, R.G. Tarih ve Sayı: 21/1/2020-31015 (Erişim Tarihi:26/02/2024).

[124] Anayasa Mahkemesi Birinci Bölüm, Ahmet Saygılı ve Şefika Saygılı Başvurusu, 21/1/2015, B. No: 2013/135, R.G. Tarih- Sayı: 3/6/2015-29375 (Erişim Tarihi:26/02/2024).

vurgulamıştır. Çalışmanın "Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararlarında Hukuki Belirlilik İlkesi" bölümünde yer verilen AİHM'in Nejdet Şahin ve Perihan Şahin/Türkiye kararına atıf yapan AYM, aynı duruma ilişkin farklı yargı kollarına bağlı mahkemelerde açılan davalarda, farklı hukuki sonuçlara ulaşıldığının açık olduğunu, uygulamada farklı yargı kolları arasındaki görev ve hüküm uyuşmazlığını giderecek, Uyuşmazlık Mahkemesi'ne başvuru sistemi gibi yolların bulunduğunu, ancak mekanizmanın yetersiz kaldığını ve etkili bir çözüm sunamadığını belirtmiştir. Mevcut yapısal mekanizmanın işletilmesindeki eksiklikle birlikte ele alındığında, aynı olaya ilişkin olarak farklı yargı kollarına ait mahkemelerce farklı kararlar verilmiş olmasının, başvurucuların açtığı davanın görülmesi bakımından hukuki belirsizliğe ve güvensizliğe neden olduğunu ve başvurucular açısından öngörülemez bulunduğu sonucuna ulaşarak, Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmiştir [125].

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin Nejdet Şahin ve Perihan Şahin/Türkiye kararı ile, Anayasa Mahkemesi'nin Ahmet Saygılı ve Şefika Saygılı başvurusu konu olarak birbiri ile aynıdır. AİHM yaptığı hukuki değerlendirmede hukuki belirlilik ilkesinin ihlal edilmediğine karar vermiş ve ulusal mahkemeler arasındaki içtihat farklılığının çözüm yolu olarak AİHM'ye başvuru yolunun kullanılamayacağını, bunun çözümünün iç hukukta geliştirilen mekanizmalarla çözülmesi gerektiğini vurgulamıştır. Anayasa Mahkemesi de anılan kararda Uyuşmazlık Mahkemesine başvuru gibi mekanizmaların bulunduğunu ancak etkin işlemediğini belirterek hukuki belirliliğin ihlal edildiğine hükmetmiştir. Kararlar incelendiğinde, iki mahkemenin de aynı kriterlerle somut olayı değerlendirdiği görülmekte olup, kararların sonucu itibariyle farklı olma nedeninin ise Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin çelişkili kararlarla ilgili çözüm yolu olarak kendisini yetkili görmemesi olduğu anlaşılmaktadır.

Netice itibariyle Anayasa Mahkemesi kararları bir bütün olarak incelendiğinde, mahkemelerin çelişkili kararlarıyla ilgili olarak hukuki belirlilik ilkesi kapsamında yaptığı değerlendirmelerde, içtihat farklılıklarını ortadan kaldırabilecek

[125] Anayasa Mahkemesi Birinci Bölüm, Ahmet Saygılı ve Şefika Saygılı Başvurusu, 21/1/2015, B. No: 2013/135, R.G. Tarih- Sayı: 3/6/2015-29375 (Erişim Tarihi:26/02/2024).

nitelikteki mekanizmanın bulunması, bu mekanizmanın etkin şekilde işlemesi durumunda ilkenin ihlal edilmediğine karar vermekte olduğu görülmektedir. Mahkeme yargı içtihatlarında farklılıkların oluşmasını hukuk sisteminin doğal bir sonucu olarak görmekte, tek başına farklı mahkemelerin aynı konuda farklı karar vermesini hak ihlali olarak değerlendirmemektedir. Anayasa Mahkemesi için önemli olan bu farklılığı ortadan kaldıracak, hukuki belirliliği sağlayacak etkin, işleyen bir mekanizmanın bulunmasıdır.

1.4.3. Anayasa Mahkemesi Norm Denetimi Kararlarında Hukuki Belirlilik İlkesi

Anayasa Mahkemesi'nin hukuki belirlilik ilkesi kapsamında somut norm denetimi yoluyla inceleyerek karar verdiği olayda, davacının yüz seksen gün sanat icrasından men cezasıyla cezalandırılmasına yönelik alınan kararın iptal edilmesi talebiyle açılan davada; *"25/1/1956 tarihli ve 6643 sayılı Türk Eczacıları Birliği Kanunu'nun 30. maddesinde"* disiplin uygulamalarıyla ilgili hiçbir ilkenin belirlenmediği, hangi disiplin fiillerine ne tür cezaların uygulanacağının ayrıntılı şekilde düzenlenmediği, öte yandan haysiyet divanlarının sıra gözetmeksizin bu cezaların verilmesinde takdir hakkı kullanabileceklerine yönelik düzenlemenin idareye belirtilen cezalar kapsamında sınırsız bir yetki tanıdığı, bu hükme göre aynı fiil nedeniyle en hafif ceza uygulanabileceği gibi en ağır cezanın da uygulanmasının mümkün olduğu, bu hâliyle disiplin suçları ve cezaları konusunda kanuni güvencenin sağlanmadığı, bireylerin hangi somut fiil ve olguya hangi hukuki yaptırımın veya sonucun bağlandığını belirli bir açıklık ve kesinlikte öngörebilmelerine yasal çerçevede imkân tanınmadığı, bu nedenle hukuki belirlilik ile suçta ve cezada kanunilik ilkelerinin ihlal edildiği belirtilerek kuralın Anayasa'nın 2., 38. ve 135. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptali için başvurmuştur [126].

---

[126] "*İPTALİ İSTENEN KANUN HÜKMÜ:*
25/1/1956 tarihli ve 6643 sayılı Türk Eczacıları Birliği Kanunu'nun 30. maddesi şöyledir: "Haysiyet Divanının vazife ve salahiyetleri: Madde 30- Haysiyet Divanı odaya girmiyen veya bu kanunun kendisine tahmil ettiği diğer vecibeleri yerine getirmiyenler ile evrakı kendisine tevdi edilen azanın meslek adap ve haysiyetine aykırı olan fiil ve hareketlerinin mahiyetine göre aşağıdaki inzıbati cezaları verir:

Anayasa Mahkemesi itiraz konusu kuralda, eczacılar hakkında uygulanabilecek disiplin cezalarının sayıldığını, maddenin birinci fıkrasının birinci cümlesinde sayılan eczacının meslek adap ve haysiyetine aykırı olan fiil ve hareketlerde bulunması hâlinin gerçekleşmesi durumunda hangi disiplin cezasının uygulanacağına ilişkin bir düzenleme bulunmadığını, haysiyet divanının kendisine intikal eden bir dosyada yer alan eylemin itiraz konusu kuralda sayılan üç hâlden birisinin kapsamına girdiği kanaatine varması durumunda yine maddenin birinci fıkrasında sayılan disiplin cezalarından herhangi birisine hükmedebileceğini, hangi fiile hangi cezayı uygulayacağı konusunda herhangi bir kayıt ve şartla bağlı olmaksızın tamamen serbest bırakıldığını, muhatapları açısından yeterli bir hukuki güvence sağlamadığını belirtmiştir. Anayasa Mahkemesi kanun maddesinin ikinci fıkrasının itiraz konusu birinci cümlesinde *"Haysiyet divanları bu cezaların verilmesinde sıra gözetmeksizin takdir hakkını kullanırlar."* denilmek suretiyle disiplin cezasının belirlenmesi konusunda haysiyet divanına sınırsız bir takdir yetkisi tanındığını ve disiplin cezalarından istediğini uygulayabilme yetkisi vermekte olduğunu, kurallarla haysiyet divanına tanınan yetkinin somut olayın özelliklerine, eylemin ağırlığına, oluşan zararın büyüklüğüne göre kamu yararı ve hizmet gereklerine uygun olarak kullanılmasını sağlamanın yanında işlenen disiplinsizlik eylemi ile tayin edilen disiplin cezası arasında adil bir dengenin gözetilmesini sağlayacak gerekli ve yeterli mekanizmaların kurulmadığını, bu nedenle kurallar kapsamında verilecek disiplin cezaları bakımından keyfî yorum ve uygulamalara karşı hukuki güvencenin sağlanmadığına kanaat getirmiştir. İtiraz konusu kurallarla, bireylerin hangi somut fiil ve olguya hangi hukuksal yaptırımın veya sonucun bağlandığını belirli bir açıklık ve

---

a) Yazılı ihtar,
b) (Değişik : 23/2/1995 - 4078/4 md.) Fiilin işlendiği tarihteki oda yıllık aidatının dört katından onbeş katına kadar para cezası,
c) (Değişik : 23/2/1995 - 4078/4 md.) Üç günden 180 güne kadar sanat icrasından men,
d) Bir bölgede üç defa sanat icrasından memnuiyet cezası almış olanları o mıntakada çalışmaktan menetmek.
Haysiyet divanları bu cezaların verilmesinde sıra gözetmeksizin takdir hakkını kullanırlar. Ancak (c) fıkrasına göre muvakkaten sanat icrasından menedilen azanın eski fiil ve hareketlerinin tekerrürü dolayısiyle yeniden sanat icrasından menedilmeleri icabettiği takdirde bu fıkrada yazılı cezanın azami haddi verilir.
*(Ek : 23/2/1995 - 4078/4 md.) Oda haysiyet divanları, kendilerine intikal eden dosyaları azami üç ay içerisinde karara bağlamak zorundadırlar.""*Karar için bakınız: Anayasa Mahkemesi Genel Kurul, 22/09/2021, E.2021/16, K.2021/62, R.G. Tarih-Sayısı: 21/10/2021-31635 (Erişim Tarihi:26/02/2024).

kesinlikte öngörebilmelerine yasal çerçevede imkân tanınmadığını belirten Anayasa Mahkemesi, kuralları Anayasa'nın 2. maddesinde düzenlenen hukuki belirlilik ilkesine aykırı bularak iptaline karar vermiştir [127].

Anayasa Mahkemesinin hukuki öngörülebilirlik ve belirlilik ilkeleri kapsamında vermiş olduğu yakın tarihli kararda somut olayda, daha önce verilen disiplin cezasının yargı kararı ile iptali üzerine yeniden tesis edilen disiplin cezasının iptali talebiyle açılan davada, *"2/1/2017 tarihli ve 682 sayılı Genel Kolluk Disiplin Hükümleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin 29. maddesinin (4) numaralı fıkrasında"* ve "*31/1/2018 tarihli ve 7068 sayılı Genel Kolluk Disiplin Hükümleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Kabul Edilmesine Dair Kanun'un 29. maddesinin (4) numaralı fıkrasında"*, fiilin hatalı olarak vasıflandırılması veya şekil eksikliği gerekçesine dayalı iptal kararı üzerine söz konusu eksikliklerin giderilmesi suretiyle yeniden disiplin cezası verilmesinin mümkün kılındığı ancak bu cezanın hangi süre içinde verilebileceği hususunun düzenlenmediği, idarenin yeniden bir disiplin cezası tesis etmesi yargı kararının yerine getirilmesi olarak değerlendirilemeyeceğinden bu cezanın zaman aşımına tabi olmadığının kabul edilemeyeceği zira iptal kararı üzerine idarenin asıl yükümlülüğünün yeni bir işlem tesis etmek değil iptal edilen idari işlemin hukuki sonuçlarını geçmişe yönelik olarak ortadan kaldırmak olduğu, zaman aşımının hak düşürücü sürelerden olması sebebiyle buna dair yasal düzenlemelerde zaman aşımının ne zaman başlayıp ne zaman biteceğinin açık ve net bir şekilde düzenlenmesi gerektiği, kuralla belli durumlarda zamanaşımı sürelerinin bir sınır olmaksızın ortadan kaldırıldığı, bu itibarla kuralın hukuk devleti ilkesi ile bağdaşmadığı belirtilerek Anayasa'nın 2. maddesine aykırı olduğu kanısına varan Mahkeme, iptali için başvurmuştur [128].

---

[127] Anayasa Mahkemesi Genel Kurul, 22/09/2021, E.2021/16, K.2021/62, R.G. Tarih-Sayısı : 21/10/2021-31635 (Erişim Tarihi:26/02/2024).

[128] "*İPTALİ İSTENEN KANUN HÜKMÜ İLE KANUN HÜKMÜNDE KARARNAME KURALI:*
A. Kanun'un itiraz konusu kuralın da yer aldığı 29. maddesi şöyledir: "Zamanaşımı MADDE 29- (1) Bu Kanunda sayılan fiilleri işleyenler hakkında bu fiillerin işlendiğinin disiplin amiri tarafından öğrenildiği tarihten itibaren;
a) Uyarma, kınama, aylıktan kesme ve kısa ve uzun süreli durdurma cezalarında bir ay içinde,
b) Meslekten çıkarma cezası ve Devlet memurluğundan çıkarma cezasında altı ay içinde, disiplin soruşturmasına başlanmadığı takdirde disiplin cezası verme yetkisi zamanaşımına uğrar.

Anayasa Mahkemesi, hukuk devletinin temel unsurlarından birinin hukuki belirlilik ilkesi olduğunu, bu ilke gereğince kanuni düzenlemelerin hem kişiler hem de idare yönünden herhangi bir duraksamaya ve kuşkuya yer vermeyecek şekilde açık, net, anlaşılır, uygulanabilir ve nesnel olması, ayrıca kamu otoritelerinin keyfî uygulamalarına karşı koruyucu önlem içermesi gerektiğini belirtmiştir. İdari yargı mercilerince verilen iptal kararlarının, davaya konu işlemin hukuk âleminde hiç tesis edilmemiş olması sonucunu doğuracağını, aynı koşullar devam ettiği sürece ya da eylemin sübut bulmadığı, zaman aşımı süresi geçtikten sonra tesis edildiği gibi gerekçelerle iptal edilmesi üzerine bu konuda yeniden işlem tesis edilemeyeceğini ancak dava konusu işlemin usul hükümleri yönünden hukuka aykırılığının tespiti gibi durumlarda yeni bir işlem tesis edilmesinin önünde hukuki bir engel bulunmadığını belirtmiştir. İtiraz konusu kural ile de bir disiplin cezasının mahkeme kararıyla iptal edilmesi durumunda buna dair kararın kesinleştiği tarihteki yetkili disiplin kurulu veya disiplin amiri tarafından kararın tebliğinden itibaren ceza verme yetki ve sorumluluğu kapsamında yeniden değerlendirme yapılacağı ifade edilirken bu tür iptal kararlarının kastedildiğinin anlaşıldığını söyleyen AYM, 7068 sayılı Kanun'da disiplin ceza zaman aşımı süresinin iki yıl olarak düzenlendiğini, Kanun'da söz konusu zaman aşımı

---

(2) Disiplin cezasını gerektiren fiillerin işlendiği tarihten itibaren iki yıl içinde disiplin cezası verilmediği takdirde ceza verme yetkisi zamanaşımına uğrar.
(3) Zamanaşımı, tamamlanmış suçlarda suçun işlendiği, kesintisiz suçlarda kesintinin gerçekleştiği, zincirleme suçlarda ise son suçun işlendiği tarihten itibaren işlemeye başlar.
(4) Fiilin hatalı olarak vasıflandırıldığı veya düzeltilebilir bir şekil noksanlığı bulunduğu gerekçeleriyle disiplin cezasının mahkeme tarafından iptal edilmesi durumunda, kararın kesinleştiği tarihteki yetkili disiplin kurulu veya disiplin amiri, kararın tebliğinden itibaren ceza verme yetki ve sorumluluğu kapsamında yeniden değerlendirme yapar."
B. Kanun Hükmünde Kararname'nin (KHK) itiraz konusu kuralın da yer aldığı 29. maddesi şöyledir: "Zamanaşımı MADDE 29- (1) Bu Kanunda sayılan fiilleri işleyenler hakkında bu fiillerin işlendiğinin disiplin amiri tarafından öğrenildiği tarihten itibaren;
a) Uyarma, kınama, aylıktan kesme ve kısa ve uzun süreli durdurma cezalarında bir ay içinde,
b) Meslekten çıkarma cezası ve Devlet memurluğundan çıkarma cezasında altı ay içinde, disiplin soruşturmasına başlanmadığı takdirde disiplin cezası verme yetkisi zamanaşımına uğrar.
(2) Disiplin cezasını gerektiren fiillerin işlendiği tarihten itibaren iki yıl içinde disiplin cezası verilmediği takdirde ceza verme yetkisi zamanaşımına uğrar.
(3) Zamanaşımı, tamamlanmış suçlarda suçun işlendiği, kesintisiz suçlarda kesintinin gerçekleştiği, zincirleme suçlarda ise son suçun işlendiği tarihten itibaren işlemeye başlar.
(4) Fiilin hatalı olarak vasıflandırıldığı veya düzeltilebilir bir şekil noksanlığı bulunduğu gerekçeleriyle disiplin cezasının mahkeme tarafından iptal edilmesi durumunda, kararın kesinleştiği tarihteki yetkili disiplin kurulu veya disiplin amiri, kararın tebliğinden itibaren ceza verme yetki ve sorumluluğu kapsamında yeniden değerlendirme yapar."" Karar için bakınız: : Anayasa Mahkemesi Genel Kurul, 09/03/2023, E.2023/5, K.2023/45, R.G.Tarih-Sayı : 20/6/2023-32227 (Erişim Tarihi:26/02/2024).

süresinin mahkemenin iptal kararı gerekçesi doğrultusunda tesis edilecek yeni disiplin işlemlerini kapsadığına ilişkin bir hüküm bulunmaması sebebiyle Kanun'da belirtilen ceza zaman aşımı süresinin iptal kararından önce verilen ilk disiplin cezası için geçerli olduğunu, itiraz konusu kuralın kamu görevlilerinin disiplinsizliğinin cezasız kalmaması için yeniden işlem tesis edilmesini sağlarken, bu kişilerin süresiz olarak ceza tehdidiyle karşı karşıya kalmasına yol açabileceğinin altını çizmiştir. Bu gerekçelerle, kamu otoritelerinin keyfî uygulamalarını önleyecek nitelikte güvenceler içermeyen ve hukuki öngörülebilirlik ile belirlilik ilkeleriyle bağdaşmayan kuralın, hukuk devleti ilkesine aykırılık teşkil ettiğine kanaat getirmiştir [129].

Anayasa Mahkemesi'nin hukuki belirlilik ilkesi kapsamında incelediği ve çalışmanın da konusunu oluşturulan bölge idare mahkemeleri arasındaki karar aykırılıkları ile ilgili vermiş olduğu kararda, manevi tazminat talebiyle açılan davada *"6/1/1982 tarihli ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'na 24/6/2021 tarihli ve 7329 sayılı Kanun'un 16. maddesiyle eklenen 20/C maddesinin (1) numaralı fıkrasına 30/6/2022 tarihli ve 7415 sayılı Kanun'un 8. maddesiyle eklenen ikinci cümlesinin"* kamu görevlileri açısından hak arama özgürlüğünün sınırlandığı, uyuşmazlığı çözmeye yetkili kılınan mahkemelerin delil tespiti, keşif gibi yargılama faaliyetlerinin zorlaştırıldığı, ayrıca kanuni hâkim ilkesine aykırı bir düzenleme getirildiği belirtilerek kuralın Anayasa'nın 10., 36. ve 37. maddelerine aykırı olduğu kanısına varan Mahkeme, iptali için başvurmuştur [130].

---

[129] Anayasa Mahkemesi Genel Kurul, 09/03/2023, E.2023/5, K.2023/45, R.G.Tarih-Sayı : 20/6/2023-32227 (Erişim Tarihi:26/02/2024).

[130] "*İPTALİ İSTENEN KANUN HÜKMÜ:*
Kanun'un itiraz konusu kuralın da yer aldığı 20/C maddesi şöyledir:
"Askerî hizmete ilişkin idari işlem ve eylemlerden doğan uyuşmazlıklara dair hükümler: Madde 20/C- (Ek:24/6/2021-7329/16 md.)
1. Bu madde; Millî Savunma Bakanlığı kadrolarında çalışan kamu görevlileri ile 25/6/2019 tarihli ve 7179 sayılı Askeralma Kanunu kapsamında askerlik hizmetini yerine getiren yedek subaylar ve yedek astsubaylar ile erbaş ve erleri ilgilendiren ve askerî hizmete ilişkin idari işlem ve eylemlerden doğan uyuşmazlıklar hakkında uygulanır. (Ek cümle:30/6/2022-7415/8 md.) Bu uyuşmazlıkların çözümünde ilgilinin görev yaptığı yerin idari yargı yetkisi yönünden bağlı olduğu bölge idare mahkemesinin bulunduğu yerdeki idare mahkemesi yetkilidir.
2. Dava dilekçelerinde, 3'üncü maddenin ikinci fıkrasında sayılanlara ilaveten bu madde kapsamındakilerin sicili, varsa sınıfı ve rütbesi de gösterilir.
3. Dilekçeler ile davalara ilişkin her türlü evrak, 4'üncü maddede belirtilen yerlere ilaveten ilgili idari yargı merciine gönderilmek üzere en yakın amirlere verilebilir.
4. Savaş hâlinde yürütmenin durdurulmasına karar verilemez.

Anayasa Mahkemesi, hak arama özgürlüğünün temel unsurlarından birinin mahkemeye erişim hakkı olduğunu belirtmiştir. İtiraz konusu kural ile Bakanlık kadrolarında çalışan kamu görevlileri ile 7179 sayılı Kanun kapsamında askerlik hizmetini yerine getiren yedek subaylar, yedek astsubaylar, erbaş ve erleri ilgilendiren ve askerî hizmete ilişkin idari işlem ve eylemlerden doğan uyuşmazlıklarda, yetkili mahkeme olarak ilgilinin görev yaptığı yerin bağlı bulunduğu bölge idare mahkemesi yargı çevresindeki idare mahkemesi belirlenmiştir. Mahkeme, söz konusu kuralın görev yeri ile yetkili mahkeme arasındaki mesafeyi artırmak suretiyle keşif ve delil tespiti işlemleri nedeniyle istenecek avans miktarını ve yargılama giderlerini artırabileceğini, bunun da davacıya bazı külfetler yüklediğini ve bu yönüyle mahkemeye erişim hakkına sınırlama getirdiğinin açık olduğunu ifade etmiştir. Anayasa'nın 13. maddesi uyarınca mahkemeye erişim hakkına yönelik sınırlamaların kanunla öngörülmesi gerektiğini vurgulayan Anayasa Mahkemesi, sadece şeklen kanunla yapılmasının yeterli olmadığını, bu düzenlemelerin belirli ve öngörülebilir nitelikte olması gerektiğini belirtmiştir. Somut olayda, kuralın hangi kişilere, hangi işlem ve eylemlerden doğan uyuşmazlıklar için, hangi mahkemenin yetkili olacağını açık ve net biçimde düzenlediğini; dolayısıyla belirli, ulaşılabilir ve öngörülebilir olduğunu ve kanunilik şartını taşıdığını ifade etmiştir. Mahkeme, kuralın gerekçesinden hareketle, askerî hizmete ilişkin işlemlerden doğan uyuşmazlıklarda uygulama birliğinin ve yeknesaklığın sağlanmasının amaçlandığını, bu suretle Anayasa'nın 2. maddesinde güvence altına alınan hukuk devleti ilkesinin temel unsurlarından olan hukuki güvenlik ve istikrar ilkelerine hizmet ettiğini belirtmiştir. Ayrıca bu sınırlamanın elverişlilik, gereklilik ve orantılılık ölçütlerine uygun olduğunu tespit etmiştir. İtiraz konusu düzenleme ile bu tür uyuşmazlıkların daha az sayıda mahkemede görülmesinin sağlandığı, bu sayede uygulama birliğine hizmet edildiği, aynı nitelikteki işlemlerle ilgili olarak farklı bölgelerde farklı kararlar verilmesinin askerî hizmetin sürekliliğini ve disiplinini olumsuz etkileyebileceği

---

5. Olağanüstü hâller sebebiyle alınan tedbirlerin uygulanmasında görevlendirilenlerin naklen atanmalarına ilişkin iptal davalarında, yürütmenin durdurulmasına karar verilemez.
6. Yüksek Askerî Şûranın terfi işlemleri ile kadrosuzluk nedeniyle emekliye ayırma işlemleri hariç her türlü ilişik kesme kararlarına karşı yargı yolu açıktır." Karar için bakınız: Anayasa Mahkemesi Genel Kurul, 16/02/2023, E.2022/104, K.2023/28, R.G. Tarih- Sayı: 29/3/2023- 32147 (Erişim Tarihi:26/02/2024).

değerlendirilmiştir. Mahkeme, idari yargıda yazılı yargılama usulü uygulandığını ve incelemenin evrak üzerinden yapıldığını da göz önünde bulundurarak, getirilen sınırlamanın kişilere katlanamayacakları bir külfet yüklemediğine karar vermiştir. Tüm bu gerekçelerle, Anayasa Mahkemesi, itiraz konusu kuralı Anayasa'ya aykırı bulmamış ve itirazın reddine oyçokluğu ile karar vermiştir. Karara karşı kullanılan karşı oy gerekçelerinde, farklı bölge idare mahkemeleri arasında ortaya çıkabilecek içtihat farklılıklarının bu düzenlemeyle giderilmesinin mümkün olmadığı belirtilmiştir. Kuralın sadece bir bölge idare mahkemesi yargı çevresinde uygulama birliği sağlamaya elverişli olduğu, farklı bölge idare mahkemeleri arasında böyle bir etki yaratmayacağı ifade edilmiştir. Ayrıca, çoğu karar türü bakımından kararların bölge idare mahkemelerinde kesinleştiği ve bu kararlar arasında içtihat birliğini sağlayacak bir üst yargı makamının bulunmadığı vurgulanmıştır. Bu nedenlerle, karşı oy sahipleri, itiraz konusu kuralın makul ve nesnel bir temele dayanmadığını, mahkemeye erişim hakkına sınırlama getirdiğini ve bu sınırlamanın meşru bir amacı bulunmadığını belirterek çoğunluk kararına katılmamışlardır [131].

"3/6/2018 tarihli ve 30440 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Seyahat Acentaları Birliği Yönetmeliği'nin" disiplin suç ve cezalarına ilişkin bazı maddelerinin iptalleri talebiyle açılan davada: *"4/9/1972 tarihli ve 1618 sayılı Seyahat Acentaları ve Seyahat Acentaları Birliği Kanunu'nun; 33. maddesinin ikinci fıkrasının, Birinci cümlesinde yer alan "Birlik,…" ve "…birlik üyelerine disiplin cezası verir." ibarelerinin, İkinci cümlesinin, 34. maddesine 28/12/2006 tarihli ve 5571 sayılı Kanun'un 10. maddesiyle eklenen üçüncü fıkrada yer alan "…Disiplin Kurulu ve disiplin cezaları…", "…ilişkin olarak 5362 sayılı Esnaf ve Sanatkârlar Meslek Kuruluşları Kanununun 24 üncü maddesi…" ve "…uygulanır.""* ibarelerinin, birliğin üyelerine hangi durumda ceza verebileceğinin öngörülebilir şekilde Kanun'la düzenlenmediği, 1618 sayılı Kanun'un 33. maddesinin ikinci fıkrasının ikinci cümlesinde Birliğin üyelerine disiplin cezası vermesinin ayrıntılarının yönetmelikte düzenleneceği belirtilmişken 34. maddesinin üçüncü fıkrasında disiplin kurulu ve disiplin cezalarında 1618 sayılı Kanun'da hüküm bulunmayan hâllerde 5362 sayılı

[131] Anayasa Mahkemesi Genel Kurul, 16/02/2023, E.2022/104, K.2023/28, R.G. Tarih- Sayı: 29/3/2023- 32147 (Erişim Tarihi:26/02/2024).

Kanun'un 24. maddesinin uygulanacağının belirtilmesinin belirsizliğe neden olduğu, bu durumun hukuki belirlilik ve güvenlik ilkeleri ile suçta ve cezada kanunilik ilkeleriyle bağdaşmadığı belirtilerek kuralların Anayasa'ya aykırı olduğu kanısına varan Danıştay Sekizinci Dairesi, iptalleri için başvurmuştur [132].

Anayasa Mahkemesi *"Kanun'un 33. maddesinin ikinci fıkrasının birinci cümlesinde yer alan "Birlik,…" ve "…birlik üyelerine disiplin cezası verir." ve 34. maddesinin üçüncü fıkrasında yer alan "…Disiplin Kurulu ve disiplin cezaları…""*yönünden yaptığı değerlendirmede; disiplin cezasına muhatap olacak Birlik üyesi acentelerin disiplin suçu oluşturan eylemleri ile kendileri hakkında uygulanacak disiplin cezalarını bilmelerinin hukuki belirlilik ilkesi gereği olduğunu, itiraz konusu kurallarla Birliğin üyelerine disiplin cezası verileceğini, bunun ayrıntılarının yönetmelikte belirtileceğini ve disiplin kurulu ve disiplin cezaları hakkında 1618 sayılı Kanun'da hüküm bulunmayan hâllerde 5362 sayılı Kanun'un 24. maddesinin uygulanacağının ifade edildiğini, atıfta bulunulan 5362 sayılı Kanun'un 24. maddesinde disiplin cezalarına ilişkin usul ve esasların herhangi bir tereddüde yer vermeyecek şekilde açık ve net olarak düzenlendiğini ve hukuki belirsizlik bulunmadığı gerekçesiyle itirazın reddine karar vermiştir. Anayasa Mahkemesi *"1618 sayılı Kanun'un 33. maddesinin ikinci fıkrası" yönünden yaptığı incelemede "1618 sayılı Kanun'un 34. maddesinin üçüncü fıkrasında yer alan itiraz konusu "…Disiplin Kurulu ve disiplin cezaları..." ibaresiyle anılan Kanun'da hüküm bulunmayan hâllerde disiplin kurulu ve disiplin cezaları konusunda 5362 sayılı Kanun'un 24. maddesinin uygulanacağı hükme bağlanmışken 1618 sayılı Kanun'un 33. maddesinin ikinci fıkrasının itiraz konusu ikinci cümlesi Birliğin, üyelerine vereceği disiplin*

---

[132] "*İPTALİ İSTENEN KANUN HÜKÜMLERİ: 1618 sayılı Kanun'un itiraz konusu kuralların da yer aldığı;*
1. 33. maddesinin ikinci fıkrası şöyledir:
"Birlik, acentalık mesleğinin vakar ve haysiyetine uymayan hareketlerden dolayı birlik üyelerine disiplin cezası verir. Bunun ayrıntıları yönetmelikte belirtilir."
2. 34. maddesinin üçüncü fıkrası şöyledir:
"(Ek fıkra: 28/12/2006-5571/10 md.) Bu Kanunda hüküm bulunmayan hallerde, Disiplin Kurulu ve disiplin cezaları ile Genel Kurul toplantıları, seçimler ve yasaklara ilişkin olarak 5362 sayılı Esnaf ve Sanatkârlar Meslek Kuruluşları Kanununun 24 üncü maddesi ile aynı Kanunun üçüncü kısmının birinci bölümünün esnaf ve sanatkâr odalarına ilişkin hükümleri uygulanır."" Karar için bakınız: Anayasa Mahkemesi Genel Kurul, 22/03/2023, E.2022/156, K.2023/58, R.G.Tarih-Sayı : 4/5/2023-32180 (Erişim Tarihi:26/02/2024).

cezalarının yönetmelikte belirtileceğini öngörmek suretiyle disiplin suç ve cezaları konusunda esas alınacak mevzuat bakımından belirsizliğe neden olmakta" olduğuna kanaat getirmiş ve Kanun'un 33. maddesinin ikinci fıkrasının itiraz konusu ikinci cümlesini Anayasa'nın 2. maddesine aykırı bularak iptaline hükmetmiştir [133].

Anayasa Mahkemesi'nin norm denetimi kapsamında vermiş olduğu kararlar incelendiğinde, ilk bölümlerde dile getirildiği üzere, Mahkemenin hukuki belirlilik ilkesini, hukuk devleti ilkesinin vazgeçilmez ve kurucu unsurlarından biri olarak değerlendirdiği görülmektedir. Mahkeme, kararlarında hukuki belirlilik ilkesinin yalnızca soyut bir anayasal ilke değil, aynı zamanda hukuki güvenliğin sağlanması bakımından işlevsel bir araç olduğunu vurgulamaktadır. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi, normların hukuki belirlilik ilkesine uygun olabilmesi için, kanun hükümlerinin somut olaylara uygulanması sonucunda ortaya çıkacak yaptırım veya hukuki sonucun yeterli açıklık, kesinlik ve belirginlikte düzenlenmiş olmasını gerekli görmektedir. Mahkeme'ye göre, normların vatandaşlar ve idare açısından açık, anlaşılır ve net bir ifadeye sahip olması, muğlak ve belirsiz düzenlemelerden kaçınılması hukuk güvenliği açısından zorunludur. Zira hukuki belirlilik ilkesi, bireylerin hukuki durumlarını önceden öngörebilmelerine, davranışlarını buna göre yönlendirebilmelerine ve idarenin keyfi uygulamalarına karşı korunmalarına imkân tanımaktadır. Dolayısıyla Mahkeme, kanun koyucunun düzenlemelerini yaparken öngörülebilirlik, açıklık ve belirginlik ölçütlerini gözetmesini, keyfiliğe yol açabilecek, uygulamada farklı ve çelişkili yorumlara imkân tanıyabilecek muğlak ifadelerden uzak durmasını hukuk devleti ilkesinin gereği olarak değerlendirmektedir. Bu yaklaşım, normların içerik bakımından belirliliğinin yanı sıra, uygulama sürecinde de idare ve yargı organlarının keyfi davranışlarının önlenmesi amacına hizmet etmektedir.

[133] Anayasa Mahkemesi Genel Kurul,22/03/2023, E.2022/156, K.2023/58, ,R.G.Tarih-Sayı: 4/5/2023-32180 (Erişim Tarihi:26/02/2024).

İKİNCİ BÖLÜM
BÖLGE İDARE MAHKEMELERİ ARASINDAKİ KARAR AYKIRILIKLARININ GİDERİLMESİNE YÖNELİK BAŞVURU YOLUNUN HUKUKİ BELİRLİLİK İLKESİ AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

İdari yargılama usulünde bir yargı merciinden çıkmış olan kararlara karşı çeşitli başvuru yolları öngörülmüştür [134]. Bu başvuru yolları, literatürde kanun yolları olarak adlandırılmaktadır. Aydın H. Tuncay, Orhan Özdeş ve Recep Başpınar kanun yollarını; bir yargı merciince verilmiş olan kararların yanlış olduğu iddiasıyla, kanunda gösterilen sebepler ve süreler içinde, öngörülen usullere uygun şekilde, aynı veya başka bir yargı merciine kararın yeniden incelenmesi amacıyla başvurulmasını sağlayan yollar olarak tanımlamaktadır [135]. Gürsel Kaplan'a göre ise kanun yolları; mahkemelerce verilen nihai kararların hukuka uygunluğunu sağlamak amacıyla, bir üst mahkemece yeniden incelenmesi, denetlenmesi ve gerektiğinde düzeltilmesi ya da değiştirilmesini mümkün kılan, davanın taraflarına tanınmış başvuru imkânlarıdır [136]. Oğuz Sancakdar ve Lale Burcu Önüt'e göre kanun yolu, davanın tarafına kendi aleyhine olduğunu düşündüğü ve henüz kesinleşmemiş bir ilk derece mahkemesi kararının, üst derece mahkeme tarafından incelenmesini talep etme hakkı tanıyan hukuki bir imkân olarak tanımlar. Yazarlar, bu yolların; mahkeme tarafından verilmiş ancak henüz kesinleşmemiş ve ilgili kişinin hukuki menfaatini ihlal eden kararların, kararı veren hâkim dışında başka bir merci tarafından incelenmesini sağladığını ifade etmektedir[137].

Mahkemeler verdikleri kararların hatalı olduğunu anlasalar dahi yargısal kararını kendiliğinden geri alarak, yeniden karar vermeleri mümkün değildir. Bunu ancak üst mahkeme, davanın taraflarından birinin başvurusu üzerine yapabilir. Bu

---

[134] Sıddık Sami, Onar, *İdare Hukukunun Umumi Esasları,* Üçüncü Baskı, Hak Kitabevi, İstanbul 1966, s.1989.
[135] Aydın H. Tuncay- Orhan Özdeş- Recep Başpınar, "İdari Yargılama Usulü", *Yüzyıl Boyunca Danıştay,* Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 1968, s.721.
[136] Gürsel, Kaplan, *a.g.e.*, s.547.
[137] Oğuz, Sancakdar- Lale Burcu, Önüt, *a.g.e.,* s.437.

sebeple yapılan hataların veya hukuka aykırılıkların düzeltilmesi amacıyla mahkeme kararlarının bir üst mahkemede incelenebilmesi için çeşitli hukuki başvuru yolları bulunmaktadır[138]. İdare ve vergi mahkemelerince verilen hüküm ve kararlarda gerek maddi vakıaların değerlendirilmesinde gerekse hukuk kurallarının uygulanmasında hata yapılma ihtimali bulunduğundan, bu kararların bir üst yargı merci tarafından incelenmesi ve denetlenmesi, hukuk devleti ilkesi gereği bir zorunluluk olarak kabul edilmektedir. Nitekim, Anayasa'nın 155. maddesinin birinci fıkrasında, Danıştay, idare mahkemelerince verilen ve kanunla başka bir idari yargı merciine bırakılmayan karar ve hükümlerin son inceleme mercii olarak tanımlanmış; ayrıca bazı davalarda ilk ve son derece mahkemesi sıfatıyla görev yapacağı da belirtilmiştir. Bu düzenlemeyle, idare ve vergi mahkemeleri ile Danıştay'ın ilk derece mahkemesi sıfatıyla verdikleri kararların incelenmesinin gerekliliği ortaya konulmuş; aynı zamanda, bu incelemeyi gerçekleştirecek yargı merciinin (kanun başka bir merci göstermemişse) Danıştay olacağı hüküm altına alınmıştır. Böylece, idari yargılama sisteminde en az iki dereceli bir yargılama süreci öngörülmüştür. Öte yandan, ilk derece mahkemelerince verilen kararların, tüm usul güvencelerine riayet edilerek verilmiş olsa dahi adil ve hukuka uygun bulunmaması halinde, bu kararların başka bir yargı mercii tarafından denetlenmesini talep etme hakkı, Anayasa Mahkemesi tarafından, Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan hak arama özgürlüğü ve adil yargılanma hakkı kapsamında değerlendirilmiştir. Ancak, Anayasa'nın 142. maddesinin birinci fıkrası uyarınca, mahkemelerin kuruluşu, görev ve yetkileri ile yargılama usulleri kanunla düzenleneceğinden, kanun yollarına başvurma hakkının mutlak ve sınırsız olmadığı da açıktır. Kanun koyucu, bu konularda geniş bir takdir yetkisine sahip olup; yasal düzenlemeler yoluyla hem ilk derece mahkemelerince verilen kararların hangi yargı merci tarafından inceleneceğini hem de bu denetimin hangi usullere tabi olacağını belirleyebilmektedir. Dolayısıyla, yasama organı tarafından yapılan ve yapılacak olan düzenlemelerle, bir yandan ilk derece mahkemesi kararlarını denetleyecek üst yargı mercilerinin görev ve yetkileri ile izleyecekleri usuller belirlenmekte; diğer yandan, bu kararlara karşı başvuru hakkının kapsamı ve sınırları da çizilmektedir[139]. Kanun

[138] Oğuz, Sancakdar- Lale Burcu, Önüt, *a.g.e.,* s.437.
[139] Metin, Günday, *İdari Yargılama Hukuku,* 3. Baskı, Turhan Kitabevi, Ankara, Yıl:2024, s.533.

yollarına başvurma, davanın taraflarına tanınmış bir haktır. Kanun yoluna başvurabilmek için sadece davanın tarafı olmak yani davacı ya da davalı olmak yeterli değildir. Aynı zamanda kanun yoluna başvurmada tarafların hukuki yararının da bulunması gerekmektedir. Kanun yoluna başvuran tarafın hukuki yararının olup olmadığına, tarafın davadaki talebi ile hüküm fıkrası karşılaştırılarak karar verilir [140].

Kanun yolu uygulamasının kabul edilmesinin hukuk düzeni açısından sonuçları şunlardır:[141]

- Kanun yoluna başvurabilmek, çeşitli nedenlerden kaynaklanan hatalı mahkeme kararlarını ortadan kaldırarak, doğru karar verilmesi sağlar.

- Mahkeme kararları hatalı olmasa bile davayı kaybetmiş olan tarafın kararın doğruluğundan emin olabilmesi mümkün olmayabilir. Üst mahkemede yeniden incelenen karar, davanın tarafları hukuki olarak tatmin ederek, kuşkuları giderecek ve yargıya duyulan güveni arttıracaktır.

- Kanun yoluna başvuru içtihat birliğini sağlayarak hukuki güvenlik, belirlilik ve istikrarı sağlar. Farklı mahkemelerin benzer veya aynı konudaki uyuşmazlıkta farklı kararlar vermesi, hukuki güvenlik ve belirlilik ilkesine aykırıdır ve adalete olan güven duygusunu zedeler. Kanun yolu ile bu olumsuzlukların önüne geçilerek, içtihat birliği sağlanabilmektedir.

Kanun yolları olağan kanun yolları ve olağanüstü kanun yolları olmak üzere ikiye ayrılır. İdari yargıda kanun yolları, 2577 sayılı İdari Yargılama Usul Kanunu'nun "*Kararlara Karşı Başvuru"* yolları başlıklı üçüncü bölümünde 45-55. maddelerinde düzenlenen istinaf, temyiz, kanun yararına temyiz ve yargılanmanın yenilenmesidir[142].

Sunulan tezin bu bölümünde içtihat aykırılığı kavramı açıklandıktan sonra, idari yargıda içtihat aykırılıklarını gidermeye yönelik başvuru yolları ele alınacaktır.

---

[140] Gürsel, Kaplan, *a.g.e.,* s.551.

[141] Bahtiyar, Akyılmaz- Murat, Sezginer- Cemil, Kaya, *Türk İdari Yargılama Hukuku,* 4. Baskı, Savaş Yayınevi, Ankara, Eylül 2020, s.727-728.

[142] 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu, Kabul Tarihi: 6/1/1982, Yayımlandığı Resmî Gazete:Tarih: 20/1/1982, Sayı :17580, Yayımlandığı Düstur: Tertip: 5, Cilt: 21, Sayfa: 147(Erişim Tarihi: 05/02/2024).

2576 sayılı Bölge İdare Mahkemeleri, İdare Mahkemeleri ve Vergi Mahkemelerinin Kuruluşu ve Görevleri Hakkında Kanun'un 3/C/4-(c) maddesi uyarınca bölge idare mahkemesi kararları arasındaki aykırılığın giderilmesi müessesesi incelenerek hukuki belirlilik ilkesi kapsamında Danıştay ilgili dava daireleri kurulunun aykırılığın giderilmesine ilişkin kararları analiz edilerek detaylandırılacaktır.

2.1. İçtihat Aykırılığı Kavramı

Yargısal içtihatlar, mahkemelerce verilen kararlarda bir sorunun çözümü için izlenen yolu ifade eder. Somut olayda yargının uyuşmazlığı çözümleyen kararı anlamına gelir. Verilen karar olaya özgü olmakla birlikte, mahkemelerin benzer uyuşmazlıklarda aynı çözüm yolunu izleyip benzer karar vermesi ile bir çeşit yargı geleneği oluşturur. Mahkemelerce tekrarlanmak suretiyle devamlılık arz eder[143]. Yargı organının önüne gelen bir uyuşmazlığı kesin olarak çözmek amacıyla, uyuşmazlığa ilişkin kişiler ve olaylar ile somut hukuki durumlara ilişkin araştırma, gözlem ve hukukun ne dediğini belirlemek faaliyetinin sonucu olarak, hâkimin vicdani kanaati ile vardığı sonucu, yazılı hüküm olarak tespit ettiği kararlar yargısal içtihatlardır. Yargılama faaliyeti kapsamında mahkemelerin vermiş olduğu bütün kararlar yargısal içtihat olarak nitelendirilemez. Yargısal içtihat, uyuşmazlığa uygulanacak hukuk kuralının açık ve yegâne anlam taşımadığı ya da böyle bir kuralın hiç bulunmadığı hallerde, hâkimin, uyuşmazlığın çözümünde *"hâkim vasfı"* ile ortaya koyduğu, zihinsel gayretinin, çabasının ürünüdür. Bir mahkeme kararında yer alan normatif ilkenin içtihat niteliği taşıması için, birden fazla kararda benimsenmesi, öğreti tarafından doğrulanması veya yargısal bir teamül hâline gelmesi gerekmektedir. Kararı veren mahkemenin, ilk derece mahkemesi, bölge idare mahkemesi ya da Danıştay olması kararda yer alan ilkenin içtihat sayılmasında önemli değildir. Dolayısıyla, bir karar dahi yargısal içtihadın ortaya çıkması için yeterlidir. Bir kararla ortaya çıkabilen yargısal içtihadın benzer uyuşmazlıklara ilişkin sonraki kararlarda dikkate alınarak

[143] Fırat Gedik- Emel Koç, "Hüküm Kurma ve İçtihat", *Ankara Barosu Dergisi*, Yıl:67, Sayı: 2, Bahar 2009, s.157.

uygulanıp uygulanmaması, esasında o içtihadın niteliğine değil, ömrüne ilişkin bir meseledir[144].

Esas itibariyle mahkemeler mevcut hukuk kurallarını uygulayarak somut uyuşmazlığı çözer, yeni bir hukuk kuralı oluşturmaz, bu nedenle mahkeme kararları hukukun bağlayıcı kaynağı olarak kabul edilmez. Mahkeme içtihatları ve yüksek mahkeme kararları bir kuralın uygulamada nasıl anlaşıldığını ve uygulandığını göstermesi bakımından oldukça önemlidir[145]. İdare mahkemeleri içtihat mahkemesi olarak kurulmuştur[146]. Bu sebeple idare hukukunun kaynakları diğer hukuk dalları ile aynıdır. Ancak bunların şekil ve etkileri diğer hukuk dallarından farklılık arz etmektedir. Anayasa, kanun, yönetmelikler gibi kurallar idare hukukunun esas kaynaklarıdır. Ancak idari mevzuat, daha çok teşkilat ve yetkiye ilişkin hükümler taşıdığından, diğer hukuk dallarından farklı olarak, temel ilkeleri ve genel kuralları öngörülmüş değildir. Bu nedenle idare mahkemeleri somut uyuşmazlığın çözümlenmesinde, uygulanacak yazılı hukuk kuralı olmaması durumunda, içtihat yolu ile birtakım esaslar ve prensipler geliştirerek, kararlarını bu ilkelere göre verirler. Bu sebeple idare hukukunda mahkeme içtihatlarının önemi özel hukuka göre daha fazladır[147]. İdare hukukunda, hâkimin önünde yazılı bir kaynak bulunmadığı durumlarda, yargısal içtihatlar yalnızca yardımcı kaynak olarak değil, asli kaynak olarak işlev görür. Zira idare hukuku, büyük ölçüde içtihadı nitelik taşıyan bir hukuk dalıdır. Bu alanda kullanılan birçok temel kavram ve ilke, yazılı kurallardan ziyade yargı kararlarıyla şekillenmiştir. Nitekim, kolluk yetkisinin devredilmezliği, kamu mallarının haczedilemeyeceği ve yetki ve usulde paralellik gibi ilkeler, doğrudan yasadan değil, yargı içtihatlarından türeyen içtihadı ilkelerdir. Eğer idare hukuku alanında uygulanacak kurallar mevzuat tarafından açıkça belirlenmemişse, ortaya çıkan uyuşmazlıklar hakkında idari yargı organları, kendi geliştirdikleri ilke ve esaslara dayanarak karar verirler. Bu şekilde ortaya çıkan ilkeler ise, yalnızca somut

---

[144] Bahtiyar, Akyılmaz, "İdari Yargıda İçtihat – İçtihat Hukuku – İçtihadi Hukuk", *155. Yıl Danıştay ve İdari Yargı Günü Sempozyumu*, Danıştay Başkanlığı, Ankara 2023, s. 40-41.

[145] Sıddık Sami, Onar, *İdare Hukuku Birinci Cilt*, İkinci Baskı, İsmail Akgün Matbaa, İstanbul 1944, s.217.

[146] Sıddık Sami, Onar, *İdare Hukukunun Umumi Esasları Birinci Cilt*, Üçüncü Baskı, İsmail Akgün Matbaa Hak Kitabevi, İstanbul 1966, s.406.

[147] Lütfü, Duran, *İdare Hukuku Ders Notları,* İstanbul Üniversitesi Yayınları, İstanbul 1982, s.28.

uyuşmazlıkların çözümünde değil, aynı zamanda idare hukukunun kaynaklar sistemi içinde asli bir yer edinmektedir[148].

Hukuki uyuşmazlığı esastan kesin olarak çözmekle görevli ve yetkili olan hâkimlerin davanın görülmesinde yapacağı ilk iş uyuşmazlık konusu ile ilgili olguların var olduğunu ve gerçek durumlarını tespit etmektir. Somut olay incelemesi ve tespiti tamamlandıktan sonra varlığını belirlediği olgulara uygulanacak hukuk kurallarını bulup, hukuk kuralları çerçevesinde olguların nitelendirmesini yaparak bu nitelendirmenin, hukuk kuralları ya da irade beyanları ile örtüşüp örtüşmediğini ortaya koymak ve nihayet, uyuşmazlık hakkında adil bir hüküm vermektir[149].

Hâkimler hukuki uyuşmazlığı sonuçlandırırken maddi olaya uygulanacak olan veya olaya temas eden kuralları yorumlamada birçok araç ve yorumlama tekniği yanında, çoğu kez aynı veya benzer konularda daha önce yapılmış yorumları, üretilmiş kararları da dikkate alır. Ancak farklı sebeplerle aynı maddi olayın veya maddi olaylara uygulanacak olan aynı kuralın, eskiden yorumlandığından farklı olarak yorumlanması nedeniyle birbiriyle çelişen yargı kararları ortaya çıkmaktadır[150].

Anayasanın 138. maddesinin 1. fıkrasına göre, hâkimler Anayasaya, kanuna ve hukuka uygun olarak vicdani kanaatlerine göre hüküm verirler. Aynı ya da benzer durumlar uyuşmazlık açısından söz konusu olsa dahi, adaletin hâkimin vicdani kanaatine göre farklı bir şekilde gerçekleşmesi mümkündür. Bahsi geçen hüküm uyarınca, yargı faaliyetlerinde emir, direktif, talimat gibi hiyerarşi yetkilerinin kullanımının söz konusu olmaması nedeniyle, yargısal içtihatlarda her zaman için farklılık oluşması mümkündür[151].

---

[148] Kemal, Gözler- Gürsel, Kaplan, *İdare Hukuku Dersleri,… a.g.e.,* s.40.

[149] Bahtiyar, Akyılmaz, "İdari Yargıda Hâkimin Hüküm Vermesi*", Danıştay ve İdarî Yargı Günü 149. Yıl Sempozyumu*, Danıştay Başkanlığı, Ankara 2017, s. 157.

[150] Kadir, Özkaya, "İçtihat Aykırılıklarının Temel Haklar ve Hürriyetler Bağlamında Değerlendirilmesi", *151. Yıl Danıştay ve İdari Yargı Günü Sempozyumu*, Danıştay Başkanlığı, Ankara 2019, s. 141.

[151] Zeki, Uysal, *İdari Yargıda İçtihat Aykırılığının Önlenmesi ve Giderilmesi Usulü,* (Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Basılmamış Doktora Tezi), Ankara 2021, s.19.

Yargılama faaliyeti yürütülürken soyut normun anlamını araştırmak, yorumlamak gerekir. Bu araştırma ve yorumlama yapılırken somut olayın özellikleri göz önünde bulundurulmalıdır. İçtihat aykırılığı, yargı mercilerinin uyuşmazlıkları çözme görev ve yetkisini kullanarak verdiği kararlar arasında çelişki bulunmasıdır[152]. İçtihat farklılıkları ya da aykırılığı olağan kanun yolu olan istinaf ve temyiz yargı organları kararları açısından söz konusu olmaktadır[153].

Çalışmanın "Hukuki Belirlilik İlkesi" başlıklı ilk bölümünde yer alan AİHM ve Anayasa Mahkemesi kararları incelendiğinde içtihat aykırılığının farklı yargı kolları arasında (AİHM Nejdet Şahin ve Perihan Şahin/Türkiye kararı/ AYM Ahmet Saygılı ve Şefika Saygılı kararı) çıkabileceği gibi aynı yargı kolu arasında da (AYM Elif Ceyda Özdamar ve Ertan Yılmaz kararı) çıkabildiği görülmektedir.

İçtihat farklılığından doğan uyuşmazlıklar AİHM ve AYM kararlarında kural olarak adil yargılanma hakkı kapsamında incelenmektedir[154]. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, lordan Iordanov ve Diğerleri/Bulgaristan başvurusunda (B. No: 23530/02, 2/7/2009, § 49) aynı mahkemece benzer davalarda verilen çelişkili kararların Sözleşme'nin 6. maddesinde düzenlenen adil yargılama hakkı kapsamında olan hukuki belirlilik ilkesini ihlal ettiği durumlarda hangi ölçütlerin kullanılacağını tespit etmiştir. Buna göre; [155]

- İçtihat aykırılıklarının derin ve süreklilik arz eden nitelikte bulunup bulunmadığı,
- İç hukukta derin ve süreklilik arz eden içtihat aykırılıklarını ortadan kaldırmaya yönelik mekanizmaların olup olmadığı,

---

[152] Gürsel, Özkan, "Mukayeseli Hukukta İçtihat Farklılığının Giderilmesi, İdari Uyuşmazlıklarda Hızlandırma Müesseseleri ve Türk İdari Yargısı İçin Öneriler", *155. Yıl Danıştay ve İdari Yargı Günü Sempozyumu*, Danıştay Başkanlığı, Ankara 2023, s. 77.

[153] Ali, Güzel, "İçtihat Uyuşmazlığı Nedeniyle Adil Yargılanma Hakkının İhlali", *Çalışma ve Toplum,* Cilt:3, Sayı:78, Yıl: 2023, s. 1996.

[154] Yunus Emre, Yılmazoğlu, "İçtihat Farklılıklarının Temel Hak ve Özgürlükler Yönünden Değerlendirilmesi", *Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi,* Yıl 7, Sayı 13, Haziran 2019, s.554.

[155] Kadir, Özkaya, "İçtihat Aykırılıklarının Temel Haklar ve Hürriyetler Bağlamında Değerlendirilmesi", *151. Yıl Danıştay ve İdari Yargı Günü Sempozyumu*, Danıştay Başkanlığı, Ankara 2019, s. 145.

- Son olarak mekanizmaların uygulamaya konulup konulmadığı ve gerekirse, bu mekanizmaların uygulamaya konulmuş olmasının etkileri, dikkate alınmalıdır.

AİHM'nin çelişkili içtihatlar konusunda bu kriterlerin bulunması durumunda, müdahil olmak için içtihat farklılığının belirli bir seviyeye ulaşmasını aradığı, aynı meseleye ilişkin olarak farklı kararların varlığını yeterli görmediği, içtihattaki farklılığın derin ve süreklilik arz etmesi gerektiği koşulunu aradığı görülmektedir. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi tarafından bu kriterler uygulanırken belli bir içtihada üstünlük tanınması gerektiğine yönelik bir sonucun doğmamasına dikkat edilmektedir[156]. Aynı veya benzer nitelikte hukuki uyuşmazlıklarda farklı karar verilmesi yani içtihat farklılığı oluşması hukuki güvenlik ilkesini zedelemekte, yargıya duyulan güveni azaltmakta ve hukuki belirsizlik yaratmaktadır[157].

2.2. İdari Yargıda İçtihat Aykırılığı Gidermeye Yönelik Başvuru Yolları

Bir yargı düzeni içinde içtihat birliğinin sağlanması, o yargı düzenini temsil eden yüksek mahkemenin görevidir. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi de yüksek mahkemelerin, içtihat aykırılıklarını gidermek, böylece halkın yargıya duyduğu güveni sürdürmek için içtihatta birliği sağlaması gerektiğini ifade etmektedir. Yüksek Mahkemelerin bu görevi yapabilmesi, dava mahkemelerindeki iş yoğunluğundan farklı bir çalışma düzenine sahip olması, içtihat mahkemesi durumuna gelmesi ile mümkündür. Aksi takdirde yüksek mahkeme, sorunun çözümü olmak yerine sorunun kaynağı haline gelebilmektedir[158].

İçtihat aykırılıklarının giderilmesinin en etkili yolu; idare, vergi ve bölge idare mahkemeleri tarafından verilen kararların, kanun yollarına tabi tutularak hukuka

---

[156] Kadir, Özkaya, *a.g.m,* s. 145.

[157] Abdussamed Karagöz- İsmail İlyas Abide, "İstinaflar Arası İçtihat Farklılıkları ve Bu Durumun Adil Yargılama Hakkı Bağlamında Değerlendirilmesi", *Danıştay Başkanlığı İnsan Hakları Komisyonu Çalışması*, 6. Dönem, Ankara 2020-2021, s.463-464.

[158] Murat, Sezginer, "İdari Yargıda İçtihat Aykırılıklarının Giderilmesinde Danıştayın İçtihat Mahkemesi Rolünün Önemi", *151. Yıl Danıştay ve İdari Yargı Günü Sempozyumu*, Danıştay Başkanlığı, Ankara 2019, s. 169.

uygun olup olmadığının denetlenmesi ve çelişkilerin giderilmesidir. Türkiye'de içtihat aykırılıklarını gidermeye yönelik müesseseler; kanun yolu incelemesinin dışında yargı kararlarının gerekçeli olması, usuli kazanılmış hak ilkesi, yargılamanın yenilenmesi, Uyuşmazlık Mahkemesinin görev ve hüküm uyuşmazlığını gidermeye yönelik karar verme yetkisinin varlığı, kanun yararına bozma müessesesi, içtihadı birleştirme kararları, Anayasa Mahkemesinin hak ihlali kararı vermesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin ihlal kararı vermesi yöntemleri bulunmaktadır. Ancak bu yöntemler, içtihat aykırılıklarını gidermeye yeterli olmamaktadır [159].

İdari yargılama usulünde içtihat aykırılığı Danıştay Daireleri ve Dava Daireleri Kurulları arasında ayrıca bölge idare mahkemelerinin kesin kararları arasında çıkabilmektedir. Bu aykırılıkların giderilmesine yönelik olarak AİHM'nin aradığı anlamda ülkemiz mevzuatında iki mekanizma bulunmaktadır. İlki Danıştay daireleri ve dava daireleri kurulları arasındaki içtihat aykırılığının giderilmesine yönelik mekanizmadır. 2575 sayılı Danıştay Kanun'un 39 ve 40. maddelerinde *"İçtihatları birleştirme kurulunun görevleri"* ve *"İçtihatların birleştirilmesini istemeye yetkili olanlar"* başlıklı maddelerde düzenlenmiştir. Bu mekanizma Danıştay dairelerinin ve dava daireleri kurullarının kararları arasında *"aykırılık ve uyuşmazlığın görüldüğü"* hallerde veya daha önce birleştirilmiş içtihatların değiştirilmesi gerekli görüldüğü takdirde işleyen bir mekanizmadır. Danıştay Başkanının havalesi üzerine, Başsavcının düşüncesi alındıktan sonra, İçtihatları Birleştirme Kurulu bu hususta karar verir ve alınan karar Resmî Gazete'de yayımlanır. 2575 sayılı Danıştay Kanun'un 40. maddesinin 4. fıkrası uyarınca, bu kararlara Danıştay daire ve kurulları ile idare mahkemeleri ve idare uymak zorundadır [160].

Bir diğer mekanizma ise bölge idare mahkemeleri kararlarından kaynaklanan içtihat aykırılıklarını çözmeye yöneliktir[161]. Çalışmanın konusunu oluşturması sebebiyle bir sonraki "Bölge İdare Mahkemeleri Kararları Arasında Aykırılığı Gidermeye Yönelik Başvuru Yolu" başlığında bölge idare mahkemeleri arasında

[159] Gürsel, Özkan, *a.g.m.*, s. 75-76.
[160] Aydın, Gülan, *a.g.m.*, s. 159.
[161] Aydın, Gülan, *a.g.m.*, s.160.

uyuşmazlık çıkması durumunda mevcut çözüm mekanizması ayrıntılı olarak incelenecektir.

2.3. Bölge İdare Mahkemeleri Kararları Arasında Aykırılığı Gidermeye Yönelik Başvuru Yolu

İstinaf ilk derece mahkemesince verilen kararlara karşı, davanın taraflarının bir üst yargısal merciye başvurarak uyuşmazlığın yeniden incelenmesini istemelerine olanak sağlayan bir kanun yoludur. Böylece ilk derece mahkemesince incelenip, karar verilen uyuşmazlığın bir kez de bir üst merci hakimince incelenmesi sağlanmaktadır. Buna yargılamanın iki dereceli olması prensibi denilmektedir [162]. İstinaf kanun yolu ilk derece mahkemesi ile temyiz incelemesi arasında, ikinci derece bir denetim mekanizması ve kanun yoludur. İstinaf incelemesi ile birincil olarak ilk derece mahkemesince yapılan yargılamanın ardından bölge idare mahkemelerince istinaf incelemesi yapılmaktadır. Nihayet son olarak da Danıştay'da temyiz incelemesi yapılarak üç dereceli yargılama yapılmaktadır[163].

İstinaf ile temyizin en önemli farkı, istinaf kanun yolunda ilk derece mahkemelerinin henüz kesinleşmemiş nihai kararlarının hem maddi hem de hukuki yönden denetimi yapılarak, hukuka aykırılıkların ortadan kaldırılmasını içermesidir. Temyiz kanun yolunda ise bölge idare mahkemesince verilen kararların sadece hukuki denetimi yapılabilmektedir[164]. İstinaf temyizin bir türü ya da ara temyiz olmayıp kendine özgü bir kanun yoludur[165].

İstinaf kanun yolunun genel amacı kişilerin haklarını korumak, somut olayda adil karar verilmesini sağlamak, hukukun geliştirilmesine katkıda bulunmak, içtihat ve hukuk birliği sağlamaktır[166]. İstinaf sisteminin başlıca faydalarından biri, bölge idare mahkemesi tarafından yeniden yargılama yapılması sayesinde, daha güvenceli ve denetimli bir yargılama sisteminin mümkün hâle gelmesidir. Hukuk devletinde amaç

---

[162] Gürsel, Kaplan, *a.g.e.,* s.564.
[163] Halil, Kalabalık, *İdari Yargılama Usulü Hukuku*, 15. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2021, s.419.
[164] Ramazan, Çağlayan, *İdari Yargılama, Hukuku,* 12. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2020, s.758-759.
[165] Halil, Kalabalık, *a.g.e.,* s.420.
[166] Ramazan, Çağlayan, *a.g.e.,* s.759.

yalnızca yargılamanın kısa sürmesi değil; aynı zamanda adil, güvenli ve denetlenebilir bir sürecin işletilmesidir. İlk derece mahkemesi kararlarına karşı yalnızca bir defaya mahsus yapılan, tek kademeli bir denetim yerine; istinaf sistemi ile iki dereceli bir yargı denetimi sağlanmaktadır. Böylece, verilen bir kararın hem ilk derece mahkemesi hem de daha üst bir yargı mercii olan bölge idare mahkemesi tarafından incelenmesi, daha isabetli ve doğru kararların verilmesi ihtimalini artırmakta; aynı zamanda yargılamanın güvence boyutunu da güçlendirmektedir. Bu sistem, adil yargılanma hakkı kapsamında ortaya çıkan sorunları önemli ölçüde gidermekte ve bireyler açısından daha etkin bir hukuki koruma mekanizması oluşturulmasını sağlamaktadır[167].

Ülkemizin idari yargılama usulünde istinaf kanun yolu, 2014 yılında 6545 sayılı Kanun ile 2577 sayılı Kanun'un 45. maddesinde yapılan değişiklik ile itiraz yolu yerine getirilmiştir. Kanun değişikliğinden önce, idare ve vergi mahkemelerinin tek hakimle verdikleri kararlar ile heyet halinde verilen kararlardan yalnızca ilgili maddede sayılanlar için itiraz yoluna, diğer kararlar için temyiz yoluna gidilirdi[168]. 2014 yılında yapılan kanun değişikliği ile 2016 yılından itibaren bölge idare mahkemeleri istinaf merci olarak göreve başlayarak, Türk hukukunda istinaf kanun yolu faaliyete geçmiş ve ülkemizde üç dereceli yargılama sistemine geçilmiştir [169].

İlk derece mahkemeleri tarafından verilen nihai kararların istinaf mercii, istinafa konu olan kararı veren idare veya vergi mahkemesinin bulunduğu yargı çevresindeki bölge idare mahkemesidir[170]. İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 45/1 maddesine göre istinaf başvuru süresi, kararın taraflara tebliğinden itibaren otuz gündür[171]. Kararı veren ilk derece mahkemesinin yargı çevresindeki bölge idare mahkemesi başkanlığına hitaben yazılan dilekçe, 2577 sayılı Kanun'un 3. maddesine uygun olarak hazırlanmalı ve Kanun'un 4. maddesinde gösterilen yerlere verilmelidir[172].

---

[167] Oğuz, Sancakdar- Lale, Burcu Önüt, *a.g.e.,* s.447.
[168] Turgut, Tan, *a.g.e.,* s.1172.
[169] Bahtiyar, Akyılmaz- Murat, Sezginer- Cemil, Kaya, *a.g.e.,* s.736.
[170] Gürsel, Kaplan, *a.g.e,* s.570.
[171] Ramazan, Çağlayan, *a.g.e,* s.766.
[172] Turgut, Tan, *a.g.e.,* s.1173.

2577 sayılı Kanun'un *"İstinaf"* başlıklı 45. maddesinin 2. fıkrasında, istinaf başvuru usulü şu şekilde düzenlenmiştir. *"İstinaf, temyizin şekil ve usullerine tabidir. İstinaf başvurusuna konu olacak kararlara karşı yapılan kanun yolu başvurularında dilekçelerdeki hitap ve istekle bağlı kalınmaksızın dosyalar bölge idare mahkemesine gönderilir."*[173]. Madde metninde istinaf başvurusunun temyizin şekil ve usulüne tabi olduğu belirtilmiş olup, bunun sonucunda istinaf başvurusu İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 48. maddesindeki usule uygun olarak yapılmalıdır. İstinaf başvurusunun, mahkeme kararının bağlı olduğu bölge idare mahkemesi başkanlığına hitaben yazılmış dilekçe ile yapılması gerekmektedir. Ayrıca anılan maddenin ikinci cümlesine göre kanun yoluna başvuru dilekçesinde farklı bir yargı merciine hitap edilse dahi dava dosyası bölge idare mahkemesine gönderilmesi gerektiği belirtilmiştir [174].

İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 45. maddesine göre "*Bölge idare mahkemesi, yaptığı inceleme sonunda ilk derece mahkemesi kararını hukuka uygun bulursa istinaf başvurusunun reddine karar verir. Karardaki maddi yanlışlıkların düzeltilmesi mümkün ise gerekli düzeltmeyi yaparak aynı kararı verir.", "Bölge idare mahkemesi, ilk derece mahkemesi kararını hukuka uygun bulmadığı takdirde istinaf başvurusunun kabulü ile ilk derece mahkemesi kararının kaldırılmasına karar verir. Bu hâlde bölge idare mahkemesi işin esası hakkında yeniden bir karar verir. İnceleme sırasında ihtiyaç duyulması hâlinde kararı veren mahkeme veya başka bir yer idare ya da vergi mahkemesi istinabe olunabilir. İstinabe olunan mahkeme gerekli işlemleri öncelikle ve ivedilikle yerine getirir."*[175]. İstinaf başvurusu sonucunda, bölge idare mahkemesi ilk derece mahkemesi kararını hukuka uygun bulmazsa istinaf başvurusunu kabul ederek söz konusu kararı kaldırmakta ve işin esası hakkında kendisi karar vermektedir. Temyiz incelemesinde ise Danıştay, bölge idare mahkemesinin kararını hukuka aykırı bulursa, kararı bozar ve yeniden bir karar verilmek üzere kararı veren bölge idare mahkemesine dosyayı iade eder. Ayrıca istinaf merci, ilk derece

---

[173] 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu, Kabul Tarihi: 6/1/1982, Yayımlandığı Resmî Gazete:Tarih: 20/1/1982, Sayı :17580, Yayımlandığı Düstur: Tertip: 5, Cilt: 21, Sayfa: 147 (Erişim Tarihi: 05/02/2024).

[174] Bahtiyar, Akyılmaz- Murat, Sezginer- Cemil, Kaya, *a.g.e.*, s.738.

[175] 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu, Kabul Tarihi: 6/1/1982, Yayımlandığı Resmî Gazete:Tarih: 20/1/1982, Sayı :17580, Yayımlandığı Düstur: Tertip: 5, Cilt: 21, Sayfa: 147,m.45/4 (Erişim Tarihi: 05/02/2024).

mahkemesinin bütün yetkilerini kullanabilir. Somut uyuşmazlıkla ilgili bölge idare mahkemesi maddi vakıa incelemesi yaparak, delil değerlendirmesi yapabilmektedir. Temyiz incelemesinde ise maddi vakıa incelemesi ve delil değerlendirmesi yapılamaz[176].

"Bölge idare mahkemesi, ilk inceleme üzerine verilen kararlara karşı yapılan istinaf başvurusunu haklı bulduğu, davaya görevsiz veya yetkisiz mahkeme yahut reddedilmiş veya yasaklanmış hâkim tarafından bakılmış olması hâllerinde, istinaf başvurusunun kabulü ile ilk derece mahkemesi kararının kaldırılmasına karar vererek dosyayı ilgili mahkemeye gönderir. Bölge idare mahkemesinin bu fıkra uyarınca verilen kararları kesindir. Bölge idare mahkemelerinin 46 ncı maddeye göre temyize açık olmayan kararları kesindir."[177]. İYUK'un 46. maddesinin 6. fıkrasına göre, bölge idare mahkemesinin istinaf incelemesi kapsamında temyiz yolu öngörülmemiş kararları kesindir. Bölge idare mahkemesi kesin kararları dosyaları ile kararı vermiş olan ilk derece mahkemesine gönderir ve mahkeme yedi gün içinde ilgililere tebliğ eder. Esas hakkında verilen bu kesin kararlara karşı ancak İYUK'un 53. maddesindeki şartların varlığı halinde yargılanmanın yenilenmesi yoluna başvurulabilir[178].

İdari yargıda içtihat aykırılıklarının birçok sebebi olmakla birlikte çalışmanın konusu açısından aykırılık veya uyuşmazlıkların ortaya çıkmasının nedeni bölge idare mahkemelerinin bazı kararlarının temyiz incelemesinden geçmeden istinaf incelemesi sonucunda kesinleşmesidir. 6545 sayılı Kanun ile 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nda yapılan değişiklikle istinaf olağan kanun yollarından biri olarak hukuk sistemimize dahil olmuştur. İstinaf kanun yolunun getirilmesinde ilk derece mahkemelerinin kararlarının maddi hukuk açısından denetlenmesi ve Danıştay'ın iş

[176] Bahtiyar, Akyılmaz- Murat, Sezginer- Cemil, Kaya, *a.g.e.*, s.740.
[177] 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu, Kabul Tarihi: 6/1/1982, Yayımlandığı Resmî Gazete:Tarih: 20/1/1982, Sayı :17580, Yayımlandığı Düstur: Tertip: 5, Cilt: 21, Sayfa: 147, m.45/5,6 (Erişim Tarihi: 05/02/2024).
[178] Zehreddin, Aslan, *Açıklamalı ve İçtihatlı İdari Yargılama Usulü Kanunu,* 1. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, Eylül 2019, s.387.

yükü azaltılarak daha çok bir içtihat mahkemesi olarak görev yapması düşüncesi etkilidir [179].

Ülkemizde faaliyette olan dokuz bölge idare mahkemesi bulunmaktadır[180]. İstinaf mahkemesinin kararlarının temyiz incelemesine tabi olması esas olandır[181]. Ancak 2577 sayılı Kanun gereği bölge idare mahkemelerinin dava dairelerince birçok konuda kesin olarak karar verilmekte ve kesin kararlar verilmesi, aynı konuda farklı bölge idare mahkemelerince farklı kararlar verilmesine[182] sebep olmaktadır. Hatta aynı bölge idare mahkemesinin farklı dairelerinin benzer konudaki kesin kararları arasında aykırılık ortaya çıkabilmektedir[183].

Bölge idare mahkemeleri arasındaki aykırılıkların giderilmesine yönelik çözüm mekanizması *"2576 sayılı Bölge İdare Mahkemeleri, İdare Mahkemeleri ve Vergi Mahkemelerinin Kuruluşu ve Görevleri Hakkında Kanun"*un "*Bölge İdare Mahkemesi Başkanlar Kurulu"* başlıklı 3/C maddesinin, (4) numaralı fıkrası, (c) bendinde *"Benzer olaylarda, bölge idare mahkemesi dairelerince verilen kesin nitelikteki kararlar arasında veya farklı bölge idare mahkemeleri dairelerince verilen kesin nitelikteki kararlar arasında aykırılık veya uyuşmazlık bulunması hâlinde; resen veya ilgili bölge idare mahkemesi dairelerinin ya da istinaf yoluna başvurma hakkı bulunanların bu aykırılığın veya uyuşmazlığın giderilmesini gerekçeli olarak istemeleri üzerine, istemin uygun görülmesi hâlinde kendi görüşlerini de ekleyerek Danıştaydan bu konuda karar verilmesini istemek"* şeklinde düzenlenmiştir. Anılan maddenin 5. fıkrasında *"Dördüncü fıkranın (c) bendine göre yapılacak istemler, konusuna göre İdari veya Vergi Dava Daireleri Kuruluna iletilir. İlgili dava daireleri*

---

[179] Serkan Çınarlı, Kerim Azak, "Bölge İdare Mahkemelerinin Kesin Kararları Arasındaki Aykırılık veya Uyuşmazlığın Giderilmesi Meselesi", *Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt:1, Sayı:2, Yıl:2020, s.4-5.

[180] https://www.adalet.gov.tr/Birimler/B%C4%B0M, (Erişim Tarihi:29/02/2025).

[181] Gürsel, Özkan, *a.g.m*., s.76.

[182] Hüseyin, Bilgin, "Bölge İdare Mahkemesi Kararları Arasındaki Aykırılık ve Uyuşmazlığın Giderilmesi Sorunu*", Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt: XXV, Yıl:2021, Sayı 3, s.643.

[183] Serkan Çınarlı, Kerim Azak, *a.g.m*., s.6.

kurulunca üç ay içinde karar verilir. Aykırılık veya uyuşmazlığın giderilmesine ilişkin olarak bu fıkra uyarınca verilen kararlar kesindir." düzenlemesine yer verilmiştir[184].

2576 sayılı Kanun'un ilgili maddelerine göre bölge idare mahkemesi kararları arasındaki aykırılığın veya uyuşmazlığın giderilmesine karar verilebilmesi için aşağıda yer alan dört şartın bir arada bulunması gerekmektedir [185]:

1) Benzer olaylar hakkında bölge idare mahkemeleri istinaf dairelerince birbirine aykırı kesin nitelikte kararlar verilmelidir.
2) Farklı kararlar nedeniyle aykırılığın giderilmesi yönünde gerekçeli bir talep olmalıdır.
3) Başkanlar kurulunca talep üzerine kararlar arası aykırılığın giderilmesi yönünde karar alınmalıdır.
4) Aykırılığın giderilmesi konusu Danıştay ilgili kurulunca kabul edilmelidir.

2576 sayılı Kanun'un 3/C maddesinin (4) numaralı fıkrasının (c) bendine göre aykırılığın giderilmesi isteminde bulunma yetkisi bölge idare mahkemesi başkanlar kuruluna aittir. Başkanlar kurulu, re'sen aykırılığın giderilmesi isteminde bulunabileceği gibi kurulun, *"ilgili bölge idare mahkemesi dairelerinin ya da istinaf yoluna başvurma hakkı bulunanların bu aykırılığın veya uyuşmazlığın giderilmesini gerekçeli olarak istemeleri üzerine"* de Danıştay'dan aykırılığın giderilmesini isteyebilir. Ayrıca anılan Kanun'un 3/B maddesinin (1) numaralı fıkrasının (g) bendi uyarınca bölge idare mahkemesi başkanı da *"dairelerin benzer olaylarda kesin olarak verdikleri kararlar arasındaki uyuşmazlığın giderilmesi için başkanlar kuruluna başvurma"* yetkisine sahiptir[186].

---

[184] 2576 sayılı Bölge İdare Mahkemeleri, İdare Mahkemeleri ve Vergi Mahkemelerinin Kuruluşu ve Görevleri Hakkında Kanun, Kabul Tarihi: 6/1/1982, Yayımlandığı Resmî Gazete:Tarih: 20/1/1982, Sayı :17580, Yayımlandığı Düstur: Tertip: 5, Cilt: 21, Sayfa: 139(Erişim Tarihi: 05/02/2024).

[185] Hüseyin, Bilgin, *a.g.m*, s.645.

[186] Yunus Emre, Yılmazoğlu, "Bölge İdare Mahkemeleri Arasındaki Karar Aykırılığının Giderilmesi İsteminin Reddine İlişkin Danıştay Vergi Dava Daireleri Kurulu Kararlarına Yönelik Bir İnceleme", *Yıldırım Beyazıt Hukuk Dergisi*, Yıl 10. Sayı, 2025/1, s.137.

Başkanlar kurulunun başvuru kararında aykırılığın giderilmesi hususunda kendi görüşünün de bulunması gerekmektedir. 2576 sayılı Kanun'a eklenen 3/C maddesinin (5) numaralı fıkrasında aykırılığın önce Danıştay İçtihatları Birleştirme Kurulu tarafından giderilmesi öngörülmüş, 17/10/2019 tarihli ve 7188 sayılı Kanun'la aykırılığın giderilmesi hususundaki istemlerin, konusuna göre İDDK veya VDDK'ye iletileceği düzenlenmiştir. Aykırılığın giderilmesi istemi hakkında, ilgili dava daireleri kurulunun üç ay içinde karar vermesi gerekmekle birlikte, bu süre düzenleyici niteliktedir. Bu düzenleme ilgili dava daireleri kurulunu aykırılığı ivedilikle gidermeye teşvik etmeyi amaçlamaktadır. Anılan mevzuatta aykırılığın belirtilen süre içinde giderilmemesi halinde uygulanacak herhangi bir yaptırım veya sonuç öngörülmemiştir[187].

2.3.1. Bölge İdare Mahkemesi Kararları Arasındaki Aykırılıkların Giderilmesi Yolunun Getiriliş Amacı

2576 sayılı Kanun metni ve gerekçesi dikkate alındığında, aykırılığın giderilmesi müessesesinden beklenen amacın, benzer olaylarda, aynı veya farklı bölge idare mahkemeleri dairelerince verilen kesin nitelikteki kararlar arasında devam eden aykırılıkların giderilmesi suretiyle kararlardaki hukukî istikrarın sağlanması olduğu anlaşılmaktadır. 2576 sayılı Kanun'un 3/C maddesi uyarınca bu aykırılıkların giderilmesini sağlayacak hukukumuzda kanun yolu olarak bir mekanizma mevcut değildir. Dolayısıyla söz konusu hukuki kurumun, başvuru konusu bölge idare mahkemesi kararlarının kesin olma niteliğine ve bu kararların hukuki sonuçlarına herhangi bir etkisi bulunmamaktadır[188].

Danıştay Vergi Dava Daireleri Kurulu'nun kararları incelendiğinde, uyuşmazlıkların istinaf merciinde kesinleşmesinin ardından, aynı veya farklı bölge idare mahkemesi dava dairelerince konuya ilişkin farklı hukuki yorumların benimsenmesinin hukuki belirsizlik ve öngörülemezlik doğurduğu anlaşılmaktadır. Bu

[187] Yunus Emre, Yılmazoğlu, "Bölge İdare Mahkemeleri Arasındaki Karar Aykırılığının Giderilmesi İsteminin Reddine İlişkin Danıştay Vergi Dava Daireleri Kurulu Kararlarına Yönelik Bir İnceleme"…,*a.g.m.*, s.137.
[188] Gürsel, Özkan, *a.g.m.*, s.92.

durum karşısında, yasa koyucu Danıştay'a, kesinleşen kararlarda ortaya çıkabilecek içtihat aykırılıklarını giderme ve ilgili uyuşmazlıklar bakımından ülke genelinde hukuki belirlilik ile öngörülebilirliği temin etme görevi yüklemiştir. Böylelikle, temyiz incelemesine tabi olmayan kesin kararlara konu uyuşmazlıklarda uygulama birliği sağlanması amaçlanmaktadır [189].

Danıştay İDDK, içtihat aykırılığının giderilmesi istemi hakkında vermiş olduğu kararda bölge idare mahkemesi kararları arasındaki aykırılıkların giderilmesi yolunun getiriliş amacının 2576 sayılı Kanun ve *"gerekçesi bir bütün olarak değerlendirildiğinde, aykırılığın giderilmesi müessesinden beklenen amacın, aynı veya farklı bölge idare mahkemeleri dava dairelerince verilen kesin nitelikteki kararlar arasında süregelen aykırılıkların giderilmesi suretiyle kararlardaki hukuki istikrarın sağlanması olduğunu"* belirtmiştir [190].

Anayasa Mahkemesi, 2576 sayılı Kanun kapsamında getirilen ve bölge idare mahkemelerinin kesin nitelikteki kararları arasında aykırılığın giderilmesini amaçlayan müessesenin, istinaf aşamasında bölge idare mahkemesi dava dairelerinin benzer konulara ilişkin çelişkili kararlar vermesini önleyerek adalete olan inancı, güven ve saygınlığı arttıracağını belirtmiştir. Yüce mahkemeye göre aykırılığın giderilmesi yolunun getiriliş amacı hatalı biçimde hak sahibi olunmasının evrensel hukukun temel ilkelerine ters düşmesidir [191].

---

[189] Yunus Emre, Yılmazoğlu, "Bölge İdare Mahkemeleri Arasındaki Karar Aykırılığının Giderilmesi İsteminin Reddine İlişkin Danıştay Vergi Dava Daireleri Kurulu Kararlarına Yönelik Bir İnceleme"… *a.g.m.,* s.138.

[190] Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu, 14/10/2024, E:2024/23, K:2024/48, UYAP'tan edinilmiştir. (Erişim Tarihi:29/04/2025).

[191] Mehmet, Çökelek, *"Bölge İdare Mahkemelerinin Kesin Nitelikteki Kararları Arasında Aykırılığın Giderilmesi*", Seçkin Yayınları, Ankara, 2024, s.172.

2.3.2. Bölge İdare Mahkemesi Kararları Arasındaki Aykırılığın Giderilmesine Karar Verilebilmesinin Şartları

Bu kısımda Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu ve Vergi Dava Daireleri Kurulu'nun aykırılığın giderilmesi istemine ilişkin kararları incelenerek, bölge idare mahkemesi kararları arasındaki aykırılığın giderilmesinin şartları ortaya konulacaktır.

Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu ve Vergi Dava Daireleri Kurulu'nun içtihat aykırılıklarının giderilmesine ilişkin kararları tarafımızca incelendiğinde, bu kararların belirli ölçütler çerçevesinde şekillendiği ve yedi ana şart altında toplanabileceği görülmektedir:

1. Bölge idare mahkemesince verilen kesin bir karar olması
2. Bölge idare mahkemesinin farklı dairelerince verilen kesin nitelikteki kararlar arasında veya farklı bölge idare mahkemeleri dairelerince verilen kesin nitelikteki kararlar arasında aykırılık veya uyuşmazlık bulunması
3. Bölge idare mahkemeleri daireleri kararları arasındaki aykırılığın süregelen bir aykırılık oluşması ihtimali bulunması
4. Uyuşmazlıkların benzer olaylardan kaynaklanması
5. Uyuşmazlıklar aynı tarihte yürürlükte bulunan ve aynı mevzuattan kaynaklanan hükümlerle ilgili olmalı
6. Uyuşmazlıklar arasında görev yönünden aykırılık bulunmaması
7. Aynı konu hakkında daha önce idare/vergi dava daireleri kurulunca aykırılığın giderilmesine ilişkin kesin olarak karar verilmemiş olması

2.3.2.1. Bölge İdare Mahkemesince Verilen Kesin Bir Karar Olması

Bölge idare mahkemeleri kararları arasında aykırılık bulunması hâlinde, 2576 sayılı Kanun'un 3/C maddesinin dördüncü fıkrası (c) bendi uyarınca aykırılığın giderilmesi yoluna başvurulabilmesi için, söz konusu kararın kesin nitelikte olması, uyuşmazlığı nihai olarak çözüme kavuşturması ve üst derece yargı mercilerine başvuru yolunun kapalı olması gerekmektedir. Davanın nihai olarak çözümlenmediği nihai

olmayan ara karar, yürütmenin durdurulması ile ilgili kararlar ya da davanın derdest olması gibi durumlarda aykırılığın giderilmesi yoluna başvurulabilmesi mümkün değildir.

Temyiz yolu açık olan kararlar bakımından, 2576 sayılı Kanun'un 3/C maddesinin dördüncü fıkrası (c) bendi uyarınca içtihat aykırılığının giderilmesi müessesesine başvurulması mümkün değildir. Zira 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 46. maddesinin altıncı fıkrasında yer alan *"Bölge idare mahkemelerinin 46. maddeye göre temyize açık olmayan kararları kesindir*" hükmü uyarınca, yalnızca temyiz edilemeyen kararlar kesinlik kazanmakta, temyiz edilebilir nitelikteki kararlar için ise bu yol kapalı bulunmaktadır. Temyiz edilebilir karar türleri ise, 2577 sayılı Kanun'un 46. maddesinde sınırlı olarak düzenlenmiş olup düzenleyici işlemlere karşı açılan iptal davaları, belli parasal sınırı aşan davalar, meslek veya kamu görevinden çıkarma sonucunu doğuran işlemler gibi bazı istisnai dava türleri bu kapsama girmektedir [192] [193].

---

[192] 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu, Kabul Tarihi: 6/1/1982, Yayımlandığı Resmî Gazete: Tarih: 20/1/1982, Sayı :17580, Yayımlandığı Düstur: Tertip: 5, Cilt: 21, Sayfa: 147 (Erişim Tarihi: 05/02/2024).

[193] 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 46. maddesinde temyiz yolu açık olan kararlar şu şekilde düzenlenmiştir. ***"****Danıştay dava dairelerinin nihai kararları ile bölge idare mahkemelerinin aşağıda sayılan davalar hakkında verdikleri kararlar, başka kanunlarda aksine hüküm bulunsa dahi Danıştayda, kararın tebliğinden itibaren otuz gün içinde temyiz edilebilir:*

a) Düzenleyici işlemlere karşı açılan iptal davaları.

b) Konusu yüz bin Türk lirasını aşan vergi davaları, tam yargı davaları ve idari işlemler hakkında açılan davalar (Anayasa Mahkemesi istinaf ve temyiz başvurusu için parasal sınırın her yıl güncellenmesi nedeniyle, hangi tarihteki parasal sınıra göre kanun yoluna başvurulabileceğinin, kanunda yeterince açık olmadığı, tereddüde yer vermeyecek şekilde düzenlenmediği, kanunilik şartını taşımadığı gerekçesi ile iptaline karar vermiş ve kararın Resmî Gazete'de yayımlanmasından başlayarak dokuz ay sonra yani 21/9/2024 tarihinde söz konusu iptal kararının yürürlüğe gireceğini hükmetmiştir. (İlgili karar için bakınız: Anayasa Mahkemesi Genel Kurulu, 26/10/2023,E:2023/81, K:2023/184, R.G. Tarih-Sayısı:21/12/2023-32406.) 2577 sayılı İdari Yargılama Usul Kanun'un "Parasal Sınırların Arttırılması" başlıklı Ek Madde 1. maddenin 2. fıkrasında Anayasa Mahkemesinin iptal kararı sonrasında 28/07/2024 tarihinde yapılan değişiklik ile "17 nci madde uyarınca duruşma yapılmasının zorunlu olduğu davaların belirlenmesinde davanın açıldığı; 45 inci ve 46 ncı maddeler uyarınca istinaf veya temyiz yoluna başvurulabilecek kararların belirlenmesinde ise ilk derece mahkemesi veya bölge idare mahkemesince nihai kararın verildiği tarihteki parasal sınır esas alınır. Ancak nihai karar tarihinden sonra parasal sınırlarda meydana gelen artış, bölge idare mahkemesinin kaldırma veya Danıştayın bozma kararı üzerine yeniden bakılan davalarda uygulanmaz." düzenlemesine yer verilmiştir. (2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu, Kabul Tarihi: 6/1/1982, Yayımlandığı Resmî Gazete:Tarih: 20/1/1982, Sayı :17580, Yayımlandığı Düstur: Tertip: 5, Cilt: 21, Sayfa: 147)

c) Belli bir meslekten, kamu görevinden veya öğrencilik statüsünden çıkarılma sonucunu doğuran işlemlere karşı açılan iptal davaları.

2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nda, temyiz incelemesine tabi kararlar sınırlı sayı ilkesi doğrultusunda sayma yoluyla belirlenmiştir. Buna göre, bölge idare mahkemelerince istinaf incelemesi sonucunda verilen ve Kanun'un yukarıda aktarılan 46. maddesi kapsamında yer alan kararlar için temyiz yoluna başvurulması mümkündür [194]. 2577 sayılı Kanun'un 46. maddesinde sayılan kararlarla ilgili olarak, 2576 sayılı Kanun'un 3/C maddesinin, (4) numaralı fıkrası uyarınca Danıştay İdari ve Vergi Dava Daireleri Kurullarına başvuru yapılabilmesi mümkün değildir. Temyiz yolu açık olan kararlar arasındaki aykırılıklar Danıştay incelemesinden geçerek aykırılık ya da uyuşmazlıklar giderilmektedir.

Bölge idare mahkemelerinin kesin kararları arasındaki aykırılık ve uyuşmazlıklar 2576 sayılı Kanun'un 3/C maddesinin (4) numaralı fıkrası uyarınca Danıştay İdari ve Vergi Dava Daireleri Kurullarına başvurularak giderilmektedir. Bölge idare mahkemelerinin kesin kararları (temyiz yolu kapalı olan) nihai ve nihai olmayan kararları şu şekilde sıralanmaktadır:

---

d) Belli bir ticari faaliyetin icrasını süresiz veya otuz gün yahut daha uzun süreyle engelleyen işlemlere karşı açılan iptal davaları.

e) Müşterek kararnameyle yapılan atama, naklen atama ve görevden alma işlemleri ile daire başkanı ve daha üst düzey kamu görevlilerinin atama, naklen atama ve görevden alma işlemleri hakkında açılan iptal davaları.

f) İmar planları, parselasyon işlemlerinden kaynaklanan davalar.

g) Tabiat Varlıklarını Koruma Merkez Komisyonu ve Kültür Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulunca itiraz üzerine verilen kararlar ile 18/11/1983 tarihli ve 2960 sayılı Boğaziçi Kanunu'nun uygulanmasından doğan davalar.

h) Maden, taşocakları, orman, jeotermal kaynaklar ve doğal mineralli sular ile ilgili mevzuatın uygulanmasına ilişkin işlemlere karşı açılan davalar.

ı) Ülke çapında uygulanan öğrenim ya da bir meslek veya sanatın icrası veyahut kamu hizmetine giriş amacıyla yapılan sınavlar hakkında açılan davalar.

i) Liman, kruvaziyer limanı, yat limanı, marina, iskele, rıhtım, akaryakıt ve sıvılaştırılmış petrol gazı boru hattı gibi kıyı tesislerine işletme izni verilmesine ilişkin mevzuatın uygulanmasından doğan davalar.

j) 8/6/1994 tarihli ve 3996 sayılı Bazı Yatırım ve Hizmetlerin Yap-İşlet-Devret Modeli Çerçevesinde Yaptırılması Hakkında Kanunun uygulanmasından ve 16/7/1997 tarihli ve 4283 sayılı Yap-İşlet Modeli ile Elektrik Enerjisi Üretim Tesislerinin Kurulması ve İşletilmesi ile Enerji Satışının Düzenlenmesi Hakkında Kanunun uygulanmasından doğan davalar.

k) 6/6/1985 tarihli ve 3218 sayılı Serbest Bölgeler Kanununun uygulanmasından doğan davalar.

l) 3/7/2005 tarihli ve 5403 sayılı Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanununun uygulanmasından doğan davalar.

m) Düzenleyici ve denetleyici kurullar tarafından görevli oldukları piyasa veya sektörle ilgili olarak alınan kararlara karşı açılan davalar, (2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu, Kabul Tarihi: 6/1/1982, Yayımlandığı Resmî Gazete:Tarih: 20/1/1982, Sayı :17580, Yayımlandığı Düstur: Tertip: 5, Cilt: 21, Sayfa: 147 (Erişim Tarihi: 05/02/2024)).

[194] Gürsel, Kaplan, *a.g.e.*, s.582.

- Nihai Kararlar (Kesin Kararlar)[195]

1. Bölge idare mahkemelerinin, İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 46. maddesinde temyiz edilebileceği belirtilen kararların verildiği davalar dışında kalan davalarda verdikleri kararlar kesindir, temyiz yoluna başvurulamaz.
2. İlk derece mahkemelerinin ilk inceleme üzerine verdikleri kararlara karşı yapılan istinaf başvurusunu bölge idare mahkemesi haklı bulduğu takdirde, davaya görevsiz veya yetkisiz mahkeme yahut reddedilmiş veya yasaklanmış hâkim tarafından bakılmış olması hâllerinde, istinaf başvurusunun kabulü ile ilk derece mahkemesi kararının kaldırılmasına karar vererek dosyayı ilk derece mahkemesine göndermesine ilişkin kararları kesindir.
3. Temyiz edilmemekle kesinleşen hüküm fıkraları

- Nihai Olmayan Kararlar (Kesin Olmayan Kararlar)[196]

1. İstinaf başvurusuna konu edilemeyeceği belirtilen nihai olmayan kararlardan bölge idare mahkemelerince verilenler; Bölge idare mahkemesinin uyuşmazlığı çözümlemeye yönelik ara kararları, bağlantılı davalarda bağlantı hakkında verilen kararlar, 2577 sayılı Kanun'un 6. ve 26. maddelerine dayanılarak verilen işlemden kaldırma kararları, süre uzatma talepleri hakkında verilen kararlar, duruşma istemlerine ilişkin kararlar, ihbarda bulunulmasına dair kararlar ile davaya katılma istemi hakkında verilen kararlar [197].
2. Yürütmenin durdurulması istemleri hakkında idare ve vergi mahkemelerince verilen kararlara karşı yapılan itirazlar üzerine bölge idare mahkemelerince verilen kararlar

[195] Turgut, Candan, *Açıklamalı İdari Yargılama Usulü Kanunu,* 9.Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara 2022, s.1346-1348.
[196] Turgut, Candan, *a.g.e.,* s.1348-1349.
[197] Turgut, Candan, *a.g.e.,* s.1342-1343.

Bölge idare mahkemelerinin kararlarının çoğu kesin niteliktedir. Bu kararlara karşı yargı yoluna başvurulmaz. Bu durumun istisnası yukarıda açıklandığı üzere 2577 sayılı Kanun'un 46. maddesinde sayılan temyiz yolu açık olan kararlardır[198]. Bölge idare mahkemesi, ilk inceleme üzerine verilen kararlara karşı yapılan istinaf başvurusunu haklı bulduğu, davaya görevsiz veya yetkisiz mahkeme yahut reddedilmiş veya yasaklanmış hâkim tarafından bakılmış olması hâllerinde, istinaf başvurusunun kabulü ile ilk derece mahkemesi kararının kaldırılmasına karar vererek dosyayı kararı veren ilk derece mahkemesine gönderir. Bölge idare mahkemesinin 2577 sayılı Kanun'un 45. maddesi 5. fıkrası uyarınca vermiş olduğu bu kararlar kesindir. Burada kararı veren ilk derece mahkemesinin kararında ısrar etme olanağı bulunmamaktadır. Aykırılığın giderilmesi istemine konu edilebilecek olan kararlar da bölge idare mahkemesince verilen kesin kararlar olmalıdır. Kararın kesin olmaması halinde Danıştay'a bu karara aykırı olan farklı bölge idare mahkemesi kararları arasındaki aykırılığın giderilmesi istemi ile başvuru yapılamayacaktır[199].

Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu, Samsun Bölge İdare Mahkemesi 4. İdari Dava Dairesi ile Erzurum Bölge İdare Mahkemesi 4. İdari Dava Dairesinin kararları arasında "*6413 sayılı Türk Silahlı Kuvvetleri Disiplin Kanunu'nun 6586 sayılı Kanun'un 105. maddesiyle değişik "Savunma Hakkı" başlıklı 40. maddesinin 2. fıkrasının"* yürürlükte olup olmadığı hususu ile ilgili çıkan karar aykırılığı ile ilgili kararı incelendiğinde, Samsun İkinci İdare Mahkemesince verilen kararın, Samsun Bölge İdare Mahkemesi 4. İdari Dava Dairesince uyuşmazlığın esası incelenerek hüküm kurulması gerektiği gerekçesiyle istinaf başvurusunun kabul edilerek, mahkeme kararının kaldırılmasına, yeniden bir karar verilmek üzere dosyanın anılan mahkemeye gönderilmesine ilişkin hüküm kurmuştur. Samsun 2. İdare Mahkemesi'nce dosyanın yeniden ele alınarak, dava konusu işlemlerin iptaline hükmedildiği, bu karara karşı yapılan istinaf başvurusu üzerine dosyanın Samsun Bölge İdare Mahkemesi 4. İdari Dava Dairesinin esasına kaydedildiği, dosya durumunun derdest olduğu, kesin nitelikte bir karar verilmediği anlaşılmıştır. İDDK aykırılığın giderilmesi isteminde bulunulan dosyalarda kesin nitelikte karar verilmiş

[198] Hüseyin, Bilgin, *a.g.m.*, s.648.
[199] Hüseyin, Bilgin, *a.g.m.*, s.648.

olması gerektiği, derdest dosyalar yönünden bölge idare mahkemesi dairesinin farklı karar vermesinin her zaman mümkün olduğu, böyle bir başvurunun kabulünün dolaylı olarak o davanın Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulunca çözümlenmesi anlamına geleceği gerekçesiyle aykırılığın giderilmesi isteminin reddine karar vermiştir[200].

Benzer nitelikte farklı bir uyuşmazlıklarda Danıştay Vergi Dava Daireleri Kurulu kararı incelendiğinde; temyiz yolu açık olan ve temyiz incelemesi henüz sonuçlanmamış, kesin nitelik taşımayan ya da dava konusu edilen vergi ve cezanın toplam tutarının kararın verildiği tarihte temyiz sınırının üzerinde olması nedeniyle temyiz yoluna açık olan kararlar arasındaki içtihat aykırılığının, 2576 sayılı Kanun'un 3/C maddesinin dördüncü fıkrasının (c) bendinde öngörülen kapsamda giderilmesine hukuken olanak bulunmadığına karar vermiştir[201].

2.3.2.2. Bölge İdare Mahkemesinin Farklı Dairelerince Verilen Kesin Nitelikteki Kararlar Arasında veya Farklı Bölge İdare Mahkemeleri Dairelerince Verilen Kesin Nitelikteki Kararlar Arasında Aykırılık veya Uyuşmazlık Bulunması

Bölge idare mahkemeleri kararları arasında aykırılığı gidermeye yönelik başvuru yoluna ancak bölge idare mahkemesinin farklı dairelerince verilen kesin nitelikteki kararlar arasında veya farklı bölge idare mahkemeleri dairelerince verilen kesin nitelikteki kararlar arasında aykırılık veya uyuşmazlık için başvurulması mümkündür. Danıştay İDDK, İstanbul Bölge İdare Mahkemesi Başkanlar Kurulu tarafından, İstanbul Bölge İdare Mahkemesi 1. İdari Dava Dairesinin iki kararı arasındaki aykırılığın giderilmesinin talep edilmesi hakkında istem ile ilgili olarak, 2576 sayılı Kanun'un 3/C maddesinin 5. fıkrasında, benzer olaylarda bölge idare mahkemesi dairelerince verilen kesin nitelikteki kararlar arasında veya farklı bölge

[200] Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu, 13/04/2023, E: 2023/25, K:2023/29,https://www.danistay.gov.tr/assets/pdf/KararBultenleri/iddk/isteminreddineiliskinkararlar/19numaralikarar/2023-25.pdf (Erişim Tarihi:30/03/2025).

[201] Danıştay Vergi Dava Daireleri Kurulu, 05/06/2024, E: 2024/1, K:2024/8,https://karararama.danistay.gov.tr/getDokuman?id=1068685700&arananKelime=Vergi%20Dava%20Daireleri%20Kurulu,2024/1 (Erişim Tarihi:30/03/2025).

idare mahkemeleri dairelerince verilen kesin nitelikteki kararlar arasında aykırılık çıkması halinin düzenlendiği, aynı dairenin konusu aynı olan davalarda farklı tarihlerde verdiği farklı nitelikteki kararların madde kapsamına girmediği, bir bölge idare mahkemesi idari dava dairesinin maddi ve hukuki durumları aynı olan davalarda verdiği kararlar arasında istikrarı sağlamanın aynı dairenin sorumluluğunda bulunduğu gerekçesiyle oy çokluğuyla aykırılığın giderilmesi isteminin reddine karar vermiştir. Karşı oy gerekçesinde 2576 sayılı Kanun'un 3/C maddesinin 5. fıkrasında benzer olaylarda bölge idare mahkemesi dairelerince verilen kesin nitelikteki kararlar arasında veya farklı bölge idare mahkemeleri dairelerince verilen kesin nitelikteki kararlar arasında ifadesinin, aynı dairenin çelişkili kararlar vermesi durumunu da kapsadığı, aykırılığın mutlaka iki farklı daire kararı arasında olması gerekmediği, aynı dairenin benzer olaylarda verdiği kesin nitelikteki kararlar arasındaki aykırılığın giderilmesinin de istenilebileceği, aynı daire tarafından verilen kesin nitelikteki çelişkili kararlar arasında aykırılığın giderilmesinin mümkün olmaması durumunda hukuki güvenlik ilkesinin zedeleneceği ifade edilmiştir[202].

Anılan karar ve kanun maddesi incelendiğinde 2576 sayılı Kanun'un 3/C maddesinin (4) numaralı fıkrası (c) bendinde *"bölge idare mahkemesi dairelerince verilen kesin nitelikteki kararlar arasında veya farklı bölge idare mahkemeleri dairelerince verilen kesin nitelikteki kararlar arasında"*[203]ortaya çıkan aykırılıkların giderilmesinin ilgili madde kapsamında düzenlendiği, burada bölge idare mahkemesi dairelerince verilen kesin nitelikteki kararlar arasında ifadesinin aynı daire tarafından farklı tarihlerde verilen birbirinden farklı kararları da kapsamakta olduğu düşünülmektedir. Her ne kadar aynı daire tarafından verilen kararlar arasındaki içtihat birliğini sağlamak birincil olarak o dairenin sorumluluğunda ise de hukuki yorum farklılıklarının ortaya çıkması durumunda aynı konu ile ilgili aynı dairenin farklı

[202] Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu, 17/02/2020, E:2020/58, K:2020/1,https://www.danistay.gov.tr/assets/pdf/KararBultenleri/iddk/isteminreddineiliskinkararlar/1numaralikarar/2020-58.pdf, Aynı yönde verilmiş Vergi Dava Daireleri Kurulu kararı için bakınız: https://www.danistay.gov.tr/assets/pdf/KararBultenleri/vddk/isteminreddineiliskinkararlar/2021-7.pdf? (Erişim Tarihi:30/03/2025).

[203] 2576 sayılı Bölge İdare Mahkemeleri, İdare Mahkemeleri ve Vergi Mahkemelerinin Kuruluşu ve Görevleri Hakkında Kanun, Kabul Tarihi: 6/1/1982, Yayımlandığı Resmî Gazete:Tarih: 20/1/1982, Sayı :17580, Yayımlandığı Düstur: Tertip: 5, Cilt: 21, Sayfa: 139 (Erişim Tarihi: 05/02/2024).

zamanlarda birbirinden farklı kararlar verilmesi mümkündür. Bu durum ilk olarak hukuki belirlilik ilkesine aykırılık oluşturmaktadır. Bir daire nihai olarak uyuşmazlığı çözümleyen bir karar vermiş ise o karar her ne kadar içtihadlerine aykırı da olsa artık kendi kararını değiştirmesi mümkün değildir. Mahkeme dosyada karar verdikten sonra içtihat birliğini sağlamanın tek yolu kanun yolu müessesine başvurmaktır. Verilen kararın kanun yoluna kapalı, kesin bir karar olması durumunda ise bölge idare mahkemelerinin içtihat birliği ancak 2576 sayılı Kanun'un 3/C maddesi uyarınca sağlanabilmektedir. Bu durumda aynı daire tarafından verilen kararlar arasındaki aykırılık için 2576 sayılı Kanun'un 3/C maddesinde düzenlenen aykırılığın giderilmesi müessesinin işletilememesi içtihat aykırılıklarının derinleşmesine, hak ihlallerine, hukuki belirsizliğe, kanaatimizce en önemlisi yargıya duyulan güvenin azalmasına yol açacaktır.

2.3.2.3. Bölge İdare Mahkemeleri Daireleri Kararları Arasındaki Aykırılığın Süregelen Bir Aykırılık Oluşması İhtimali Bulunması

Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulunun kararları incelendiğinde 2576 sayılı Kanun'un 3/C maddesinin (4) numaralı fıkrası uyarınca aykırılığın giderilebilmesi için bölge idare mahkemeleri daireleri kararları arasında aykırılığın devam etme olasılığının bulunması gerekmektedir.

İDDK, İstanbul Bölge İdare Mahkemesi Başkanlar Kurulunun; İstanbul Bölge İdare Mahkemesi 6. İdari Dava Dairesi ile 5. İdari Dava Dairesi kararları arasında işbölümüne ilişkin değişiklikten kaynaklanan aykırılığın giderilmesi istemi üzerine yaptığı değerlendirmede, daireler arasında ortaya çıkan işbölümü uyuşmazlıklarının karara bağlanmasının, 2576 sayılı Kanun gereğince Bölge İdare Mahkemesi Başkanlar Kurulunun görev alanına girdiğini belirtmiştir. Somut olayda, söz konusu Kurul kararıyla istinaf başvurularını çözümleme yetkisinin 6. İdari Dava Dairesine verildiği, 5. İdari Dava Dairesinin ise bu karardan sonra somut olaya ilişkin başka bir karar vermediği ve bu dairenin artık uyuşmazlığı çözümleme görevine sahip olmadığı dikkate alınarak, iki daire arasında aykırılığın devam etme olasılığının

ortadan kalktığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu gerekçeyle, İstanbul Bölge İdare Mahkemesi 5. ve 6. İdari Dava Daireleri kararları arasında hâlihazırda bir aykırılığın mevcut olmadığı kanaatine varılarak istemin reddine karar verilmiştir. Azlık oyunda ise, aykırılığın hâlen mevcut olduğu, istinaf başvurularının çözümleme görevinin ilgili dairenin görev alanından çıkmış olmasının istemin incelenmesine engel teşkil etmediği, başvuru yapıldıktan sonra gerçekleşen işbölümü değişikliklerinin işin esasının incelenmesine mâni olmayacağı ve kanunda öngörülen koşulların oluştuğu gerekçeleriyle, başvurunun esasına girilerek karar verilmesi gerektiği ifade edilmiştir[204].

İDDK konuyla ilgili bir diğer kararında, Bursa Bölge İdare Mahkemesi Başkanlar Kurulu tarafından, Bursa Bölge İdare Mahkemesi 1. İdari Dava Dairesi ile Ankara Bölge İdare Mahkemesi 2. İdari Dava Dairesi kararları arasında ortaya çıkan aykırılığın giderilmesi istemiyle yapılan başvuruyu değerlendirmiştir. Somut olayda, Kara Kuvvetleri Komutanlığı emrinde sözleşmeli uzman erbaş olarak görev yapan davacıların, sözleşmelerinin feshedilmesine ilişkin işleme karşı açtıkları davalarda yetkili mahkemenin belirlenmesinde, 2577 sayılı Kanun'un 20/C maddesinin mi yoksa 33/2. maddesinin mi esas alınacağı konusunda farklı yaklaşımlar ortaya çıkmıştır. Ankara Bölge İdare Mahkemesi 2. İdari Dava Dairesi, başlangıçta 2577 sayılı Kanun'un 33/2. maddesi uyarınca davacının son görev yaptığı yer idare mahkemesinin yetkili olduğuna karar vermiş, ancak UYAP ortamında yapılan inceleme neticesinde bu dairenin görüş değiştirerek, uyuşmazlık konusu olaylarda 2577 sayılı Kanun'un 20/C maddesi gereğince, ilgilinin görev yaptığı yerin idari yargı yetkisi bakımından bağlı olduğu bölge idare mahkemesi yargı çevresindeki idare mahkemesinin yetkili olduğuna ilişkin kararlar vermeye başladığı ve bu kararların uygulamada istikrar kazandığı tespit edilmiştir. Bu durum dikkate alındığında, başvuruya konu kararlar

[204] Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu, 17/02/2020, E:2020/63, K:2020/9,https://www.danistay.gov.tr/assets/pdf/KararBultenleri/iddk/isteminreddineiliskinkararlar/2numaralikarar/2020-63.pdf Aynı yönde verilmiş diğer karar için bakınız: https://www.danistay.gov.tr/assets/pdf/KararBultenleri/iddk/isteminreddineiliskinkararlar/2numaralikarar/2020-179.pdf (Erişim Tarihi:30/03/2025).

arasında aykırılığın devam etme olasılığı ortadan kalktığı gerekçesiyle, aykırılığın giderilmesi isteminin reddine karar verilmiştir [205].

Danıştay İDDK, somut olaylarda hali hazırda kararlar arasında aykırılığın devam etme imkânı bulunmaması, aykırılığın giderilmesi istemine konu uyuşmazlığın oluşmasına neden olan bölge idare mahkemesi dairesinin görüşünü istikrar arz edecek şekilde değiştirmesi, dairenin kapatılmış olması ya da iş bölümü değişikliği nedeniyle bölge idare mahkemesi dava dairesinin görev alanından çıkmış olması durumunda aykırılığın giderilmesi isteminin reddine karar vermektedir.

Yüksek Mahkeme somut olaylarda uygulanacak normun hukuki değerlendirmesinin farklı yapılmasından kaynaklanmayan ve devamlılık arz etmeyen kararların aykırılığın giderilmesi istemine konu edilemeyeceğini düşünmektedir. Anılan kararlar incelendiğinde her ne kadar içtihat aykırılığının devam etme olasılığı bulunmamakta, yani yeni bir hukuki uyuşmazlıkta ortaya çıkma ihtimali kalmamış ise de somut iki uyuşmazlıkta hali hazırda devam eden içtihat aykırılığı söz konusudur. Aykırılığın giderilmesi müessesesinin getiriliş amacı, aynı veya farklı bölge idare mahkemeleri daireleri tarafından verilen kesin nitelikteki kararlar arasında ortaya çıkan aykırılıkların giderilmesi suretiyle hukuki istikrarın ve hukuki belirliliğin sağlanmasıdır. Bölge idare mahkemelerinin kesin nitelikte vermiş olduğu birbirinden farklı kararlar arasında yeni bir içtihat aykırılığı çıkma olasılığı bulunmamakta ise de mevcut olan içtihat aykırılığının giderilmesinin ilgili mevzuat kapsamında değerlendirilmesi gerektiği düşünülmektedir. Zira ortada benzer olaylarla ilgili birbirinden farklı kararlar mevcuttur.

2.3.2.4. Uyuşmazlıkların Benzer Olaylardan Kaynaklanması

Aykırılığın giderilmesine ilişkin kesin nitelikteki bölge idare mahkemesi kararlarına konu olayların benzer nitelikte olması gerekmektedir. Benzer nitelikte olmaması durumunda Danıştay aykırılığın giderilmesi isteminin reddine karar

[205] Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu, 13/04/2023, E:2023/10, K:2023/20,https://www.danistay.gov.tr/assets/pdf/KararBultenleri/iddk/isteminreddineiliskinkararlar/6numaralikarar/2023-10.pdf (Erişim Tarihi:30/03/2025).

vermektedir. Mevzuatta benzer olaylar kavramı tanımlanmamıştır. Tezin bu bölümünde Danıştay ilgili daireleri tarafından verilen kararlar incelenerek benzer olaylar kavramına açıklık getirilecektir.

Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu, Gaziantep Bölge İdare Mahkemesi Başkanlar Kurulu tarafından; Gaziantep Bölge İdare Mahkemesi Birinci İdari Dava Dairesi ile aynı yönde karar veren İzmir, Konya, Ankara, Samsun, İstanbul ve Erzurum Bölge İdare Mahkemesi Birinci İdari Dava Daireleri kararları arasında ortaya çıkan aykırılığın giderilmesi istemi üzerine yapılan başvuruyu incelemiştir. Uyuşmazlık, eğitici olarak görev yapan davacıların üyesi oldukları sendikaların aldığı karar doğrultusunda bir gün veya daha uzun süreyle göreve gelmemeleri nedeniyle haklarında başlatılan soruşturma neticesinde yalnızca disiplin cezası verilmesiyle kalınmayıp görev yerlerinin değiştirilmesinin de teklif edilmesine dayanmaktadır. Davalı idare tarafından yapılan görev yeri değişikliklerinin, yürütülen soruşturma raporlarına dayanmakla birlikte, her bir davacının durumunun kendine özgü olması, soruşturma raporlarındaki nedenlerin, olguların, dayanakların ve gerekçelerin dosyadan dosyaya farklılık göstermesi nedeniyle her uyuşmazlıkta idarenin takdir yetkisinin ayrı ayrı değerlendirilmesi gerektiği belirtilmiştir. Bu doğrultuda, aralarında aykırılık bulunduğu öne sürülen kararların konusu olan naklen atama işlemlerinin ortak bir gerekçeye dayanmadığı, her birinin farklı soruşturma raporları ile gerekçelendirildiği ve dolayısıyla bu uyuşmazlıkların belirli bir ilke ya da esas çerçevesinde birleştirilmesine olanak bulunmadığı sonucuna varılmıştır. Bu gerekçelerle, söz konusu kararların 2576 sayılı Kanun'un 3/C maddesinin dördüncü fıkrasının (c) bendi kapsamında değerlendirilemeyeceği belirtilerek, aykırılığın giderilmesi isteminin reddine karar verilmiştir [206]. Aktarılan kararda uyuşmazlıkların disiplin soruşturmasında getirilen teklife bağlı olarak görev yerinin değiştirilmesinden kaynaklandığı, her dosyada görev yerinin değiştirilmesini gerektiren maddi olayın farklılık arz ettiği dolayısıyla yapılacak hukuki değerlendirmenin de maddi olaya ve

[206] Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu, 24/02/2020, E:2020/3, K:2020/37,https://www.danistay.gov.tr/assets/pdf/KararBultenleri/iddk/isteminreddineiliskinkararlar/3numaralikarar/2020-3.pdf (Erişim Tarihi:30/03/2025).

disiplin soruşturma raporundaki bilgi ve belgelere göre değişiklik arz edilebileceği düşünüldüğünde Danıştay'ın bu kararının isabetli olduğu ortaya çıkmaktadır.

Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu, 28/09/2020 tarihli kararında, uyuşmazlığın benzer olaylardan kaynaklanmasının yanı sıra, davalı idarenin aynı tarihli işlemlerinden kaynaklanması gerektiği görüşünü benimsemiştir. Somut olayda, İzmir Bölge İdare Mahkemesi Başkanlar Kurulu tarafından, İzmir Bölge İdare Mahkemesi 2. İdari Dava Dairesi ile Konya Bölge İdare Mahkemesi 4. İdari Dava Dairesi kararları arasında ortaya çıktığı iddia edilen aykırılığın giderilmesi istemiyle yapılan başvuru incelenmiştir. Uyuşmazlık, davacıların iş sağlığı ve güvenliği ön lisans programından mezun olmaları nedeniyle üst öğrenim zammı ve tazminatından yararlanmak istemelerine rağmen, bu taleplerinin davalı idare tarafından reddedilmesi üzerine açılan davalarda farklı kararlar verilmiş olmasına dayanmaktadır. İDDK, yaptığı hukuki değerlendirmede, söz konusu kararların dayanağını oluşturan Yükseköğretim Kurulu (YÖK) kararlarının farklı olduğunu tespit etmiştir. Buna göre, 'ret' kararı, iş sağlığı ve güvenliği programının sağlık meslek liselerinin acil tıp teknisyenliği bölümünün üst öğrenimi sayılmamasına ilişkin yürürlükteki YÖK kararına dayanırken; 'iptal' kararı ise, bu kararın YÖK tarafından iptal edilmesini müteakip oluşan yeni hukuki duruma göre verilmiştir. Bu çerçevede, farklı tarihlerde yürürlükte bulunan YÖK kararları esas alınarak verilen kararlar arasında fiilen bir aykırılığın bulunmadığı sonucuna varılmış ve aykırılığın giderilmesi isteminin oyçokluğuyla reddine karar verilmiştir. Azlık görüşünde ise, uyuşmazlığın benzer olaylara ilişkin olduğu, farklı tarihlerde yürürlükte olan YÖK kararlarına dayanılmış olsa da bu durumun, aynı veya benzer olaylarda farklı kararlar verilmesini önlemeyi amaçlayan aykırılığın giderilmesi müessesesinin işletilmesine engel teşkil etmediği belirtilmiştir. Azlık oyunda ayrıca, bu şekilde yapılan değerlendirmelerin aykırılığın giderilmesi yoluyla hukuki istikrarı sağlama amacını zayıflatacağı ve Kanun'da öngörülen düzenlemelerin işlevsiz hâle gelmesine neden olacağı vurgulanmıştır [207]. Anılan karar incelendiğinde, davalı idare tarafından iki ayrı somut olayda farklı

[207] Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu, 28/09/2020, E:2020/117, K:2020/114, https://www.danistay.gov.tr/assets/pdf/KararBultenleri/iddk/isteminreddineiliskinkararlar/5numaralikarar/2020-117.pdf (Erişim Tarihi:30/03/2025).

tarihlerde alınmış kararların bulunduğu, dolayısıyla dava konusu işlemlerin tesis edildiği tarihler itibarıyla hukuki durumun farklılık arz ettiği ve bu nedenle yapılacak hukuki değerlendirmenin de farklılık göstereceği anlaşılmaktadır. Bu bağlamda, Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu'nun söz konusu uyuşmazlıkları benzer olaylar kapsamında değerlendirmemesi isabetli bir yaklaşım olarak değerlendirilmektedir.

Konusu farklı olan ve farklı hukuki inceleme ile değerlendirmeye tabi tutularak çözümlenen davaların, yalnızca benzer olaylara ilişkin oldukları gerekçesiyle aykırılığın giderilmesi istemine konu edilemeyeceğine ilişkin kararında, Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu, Ankara Bölge İdare Mahkemesi Başkanlar Kurulu tarafından yapılan başvuruyu incelemiştir. Söz konusu başvuru, Ankara Bölge İdare Mahkemesi 7. İdari Dava Dairesi ile İzmir Bölge İdare Mahkemesi 2. İdari Dava Dairesi kararları arasında, dava açma süresine ilişkin usul kuralının uygulanması bakımından benzerlik bulunduğu belirtilerek ortaya çıktığı ileri sürülen aykırılığın giderilmesi istemine ilişkindir. Ancak İDDK, her ne kadar süre hususunda bir aykırılığın bulunduğu ileri sürülmüşse de dosyalardaki davacıların hukuki durumlarının farklı olduğu, uyuşmazlıkların farklı olaylardan kaynaklandığı ve süreye ilişkin yapılan saptamaların aynı olgusal temele dayanmadığı gerekçesiyle, söz konusu uyuşmazlıkların belirli bir ilke ve esasa bağlanmasının mümkün olmadığını değerlendirmiştir. Bu doğrultuda, yalnızca benzer olaylara ilişkin olduğu gerekçesiyle yapılan başvurunun, konu itibarıyla farklı nitelikteki davaları içermesi nedeniyle aykırılığın giderilmesi isteminin reddine karar verilmiştir [208]. Somut olayda her ne kadar aykırılık süre hususu ile ilgili olsa da mevzuatta her dava türü ile ilgili ayrı sürelerin öngörüldüğü, hatta dava konusu işleme dayanak mevzuatın değişmesi ile dava açma sürelerinin de farklılık arz edebileceği göz önüne alındığında Danıştay'ın yukarıda incelenen kararının isabetli olduğu düşünülmektedir. Aykırılığın giderilmesi müessesinin getiriliş amacı içtihat aykırılıklarını önlemek olmakla birlikte aralarında benzerlik olmayan, farklı hukuki durum, mevzuat ve kanun maddelerine dayanan ya da hukuki irdelemelerinin her somut olayda ayrı ayrı yapılması gereken uyuşmazlıklarda bu yolun işletilmesi

[208] Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu, 30/06/2021, E:2021/24, K:2021/28,https://www.danistay.gov.tr/assets/pdf/KararBultenleri/iddk/isteminreddineiliskinkararlar/8numaralikarar/2021-24.pdf (Erişim Tarihi:30/03/2025).

durumunda kanunun getiriliş amacına aykırı olacaktır. Zira mahkemeler idari işlemin hukuka uygunluğunu denetlerken dava konusu işlemin tesis edildiği tarihteki hukuki duruma göre değerlendirme yapmaktadır.

Sonuç olarak İDDK kararları incelendiğinde aykırılığın giderilmesi isteminin kabul edilebilmesi için uyuşmazlıkların benzer olaylardan kaynaklanması gerektiği anlaşılmaktadır. Danıştay kararlarına göre benzer olaylar somut uyuşmazlıklarda davacıların durumunun ayrı bir inceleme ve değerlendirmeye tabi tutulmasını gerektirmeyen, sebep unsurlarının aynı olduğu, davalı idarece verilen aynı tarihli kararlardan kaynaklanan, yeni bir hukuku durum yaratmayan ve dava konuları aynı olan kararlardır.

2.3.2.5. Uyuşmazlıklar Aynı Tarihte Yürürlükte Bulunan ve Aynı Mevzuattan Kaynaklanan Hükümlerle İlgili Olmalı

Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu uyuşmazlığın farklı tarihlerde yürürlükte olan veya farklı mevzuattan kaynaklanması durumunda içtihat aykırılığının giderilmesi isteminin reddine karar vermektedir.

Konuya ilişkin 2021 tarihli kararında İDDK, Anayasa Mahkemesi tarafından verilen iptal kararına istinaden yapılan yasal değişikliğin yürürlüğe girdiği tarihten sonra sonuçlanan davalar ile bu tarih öncesinde karara bağlanan davaların aynı hukuki durumda bulunmadığını belirterek, bu tür uyuşmazlıkların aykırılığın giderilmesi istemine konu edilemeyeceğine hükmetmiştir. Anılan kararda, Konya Bölge İdare Mahkemesi Başkanlar Kurulu tarafından; Konya Bölge İdare Mahkemesi 4. İdari Dava Dairesi ile İstanbul Bölge İdare Mahkemesi 7. İdari Dava Dairesi ve Ankara Bölge İdare Mahkemesi 4. İdari Dava Dairesi kararları arasında ortaya çıktığı ileri sürülen aykırılığın giderilmesi istemiyle yapılan başvuru incelenmiştir. Uyuşmazlık, farklı yükseköğretim kurumlarında öğretim elemanı olarak görev yapan davacıların, 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun ilgili hükümleri uyarınca disiplin cezasıyla cezalandırılmaları üzerine açtıkları davalarla ilgilidir. Bu davaların devamı sırasında, Anayasa Mahkemesi'nce söz konusu işlemlerin dayanağını oluşturan kanun hükmünün iptaline karar verilmiş ve bu kararın yürürlüğü dokuz ay ertelenmiştir. Daha

sonra, yasa koyucu tarafından ilgili hükümde değişiklik yapılmış ve yeni yasal düzenleme 17/04/2020 tarihinde Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. İDDK bu gelişmeler çerçevesinde, yürürlük tarihinden sonra devam eden yargılamalar ile bu tarih öncesinde sonuçlandırılmış davaların aynı hukuki durumda değerlendirilemeyeceğini, her iki durumda da farklı hukuki değerlendirmelerin yapılmasının zorunlu olduğunu tespit etmiştir. Bu gerekçeyle, söz konusu kararlar arasında aynı hukuki durumun mevcut olmadığı ve uyuşmazlıklara uygulanacak hukuki esasların farklılık gösterdiği sonucuna ulaşılmış; dolayısıyla aykırılığın giderilmesi isteminin reddine karar verilmiştir [209].

Danıştay İDDK, farklı tarihlerde yürürlükte bulunan mevzuat hükümleri esas alınarak verilen kararların aykırılığın giderilmesi istemine konu edilemeyeceği görüşündedir. Bu bağlamda, Ankara Bölge İdare Mahkemesi Başkanlar Kurulu tarafından yapılan başvuruda, Ankara Bölge İdare Mahkemesi 4. İdari Dava Dairesi ile İstanbul Bölge İdare Mahkemesi 7. İdari Dava Dairesi kararları arasında ortaya çıktığı iddia edilen aykırılığın giderilmesi talebi incelenmiştir. Uyuşmazlık, davacıların Gülhane Askeri Tıp Akademisi Askeri Tıp Fakültesine profesör kadrosuna atanmalarının ardından bu görevde dört yılını tamamlamaları nedeniyle maaşlarının 5800 yerine 6400 ek gösterge üzerinden hesaplanması talebiyle yaptıkları başvuruların, davalı idare tarafından reddedilmesi üzerine açtıkları davalarda verilen farklı kararlara dayanmaktadır. İDDK, yapılan değerlendirmede, aralarında aykırılık bulunduğu ileri sürülen kararların gerekçelerini oluşturan mevzuat hükümlerinin farklı olduğunu, kararların farklı tarihlerde yürürlükte bulunan yasal düzenlemelere göre verildiğini tespit etmiş; bu nedenle, söz konusu kararlar arasında gerçek anlamda bir içtihat aykırılığının varlığından söz edilemeyeceğini belirtmiştir. Bu gerekçeyle, aykırılığın giderilmesi isteminin reddine karar verilmiştir [210].

---

[209] Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu, 26/04/2021, E:2021/17 K:2021/22, https://www.danistay.gov.tr/assets/pdf/KararBultenleri/iddk/isteminreddineiliskinkararlar/7numaralikarar/2021-17.pdf (Erişim Tarihi:30/03/2025).

[210] Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu, 27/10/2021, E:2021/35, K:2021/46, https://www.danistay.gov.tr/assets/pdf/KararBultenleri/iddk/isteminreddineiliskinkararlar/9numaralikarar/2021-35.pdf (Erişim Tarihi:30/03/2025).

Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu, 17/10/2022 tarihli kararında, farklı statüdeki kişilerin (öğretim görevlisi – öğretmen) fiilen çalışmadıkları döneme ilişkin olarak farklı mevzuat hükümlerine dayanan parasal hak taleplerinden kaynaklanan uyuşmazlıkların, belirli bir ilke ve esasa bağlanmasının mümkün olmaması nedeniyle aykırılığın giderilmesi isteminin reddine hükmetmiştir. Söz konusu kararda, İzmir Bölge İdare Mahkemesi Başkanlar Kurulu tarafından; İzmir Bölge İdare Mahkemesi 5. İdari Dava Dairesi ile İstanbul Bölge İdare Mahkemesi 2. İdari Dava Dairesi, Ankara Bölge İdare Mahkemesi 7. İdari Dava Dairesi ve İzmir Bölge İdare Mahkemesi 2. İdari Dava Dairesi kararları arasında ortaya çıktığı ileri sürülen aykırılığın giderilmesi talebi incelenmiştir. Kurul, yapılan değerlendirmede, uyuşmazlıkların her birinde tarafların farklı statülerde görev yapan kişiler olması ve taleplerin dayandığı mevzuat hükümlerinin birbirinden farklılık göstermesi sebebiyle, kararlarda yer alan olguların, hukuki dayanakların ve gerekçelerin aynı nitelikte olmadığını belirtmiştir. Bu nedenle, fiilen çalışılmayan dönemlere ilişkin, farklı mevzuatlara dayanan parasal hak taleplerine ilişkin uyuşmazlıkların ortak bir ilke ve esasa bağlanamayacağı sonucuna ulaşılmış ve aykırılığın giderilmesi isteminin reddine karar verilmiştir [211].

İdare mahkemeleri, davalı idare tarafından tesis edilen işlemlerin iptali istemiyle açılan davalarda hukuka uygunluk denetimi yaparken dava konusu işlemin tesis edildiği tarihteki mevzuat hükümlerine göre hukuka uygunluk denetimi yapmaktadır. Dolayısıyla her ne kadar somut uyuşmazlık benzer olaylardan kaynaklanmamaktaysa da yargı mercileri tarafından verilen kararlar arasında farklılık olabilmektedir. Bu durumda yukarıda incelenen Danıştay ilgili dava dairelerinin dava konusu işlemin tesis edildiği tarihte yürürlükte bulunan, farklı mevzuat hükümlerine göre tesis edilmiş idari işlemlerin aykırılığın giderilmesi isteminin reddine karar vermesinin 2576 sayılı Kanun'un 3/C maddesinin (4) numaralı fıkrasının (c) bendine uygun olduğu düşünülmektedir.

[211] Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu, 17/10/2022, E:2022/52, K:2022/65, https://www.danistay.gov.tr/assets/pdf/KararBultenleri/iddk/isteminreddineiliskinkararlar/16numaralikarar/2022-52.pdf (Erişim Tarihi:30/03/2025).

2.3.2.6. Uyuşmazlıklar Arasında Görev Yönünden Aykırılık Bulunmaması

Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu, benzer olaylara ilişkin olarak bölge idare mahkemesi vergi dava daireleri ile idari dava daireleri tarafından verilen kararlar arasında ortaya çıkan farklılıkların, aykırılığın giderilmesi istemine konu edilemeyeceği görüşündedir. Bu kapsamda, Ankara Bölge İdare Mahkemesi Başkanlar Kurulunun başvurusu üzerine; Ankara Bölge İdare Mahkemesi 7. İdari Dava Dairesi ile 1. Vergi Dava Dairesi kararları arasında ortaya çıktığı ileri sürülen aykırılığın giderilmesi istemi değerlendirilmiştir. Başvuruda, vergi, resim, harç ve benzeri mali yükümlülüklere ilişkin olarak benzer nitelikteki davalarda verilen kararlar arasındaki aykırılığın, 2576 sayılı Kanun'un 3/C maddesi uyarınca giderilmesi talep edilmiştir. Ancak Kurul, vergi davalarına ilişkin içtihat farklılıklarının yalnızca Vergi Dava Daireleri Kurulu tarafından, vergi dışı idari uyuşmazlıklara ilişkin içtihat farklılıklarının ise İdari Dava Daireleri Kurulu tarafından karara bağlanabileceğini belirtmiştir. Başvuruya konu kararların birinin vergi dava dairesine, diğerinin ise idari dava dairesine ait olması nedeniyle, bunlar arasında 2576 sayılı Kanun kapsamında içtihat aykırılığından söz edilmesinin mümkün olmadığı sonucuna ulaşılmış; bu gerekçeyle aykırılığın giderilmesi isteminin reddine karar verilmiştir [212]. Her ne kadar idare ve vergi mahkemeleri idari yargı kolu içerisinde yer alsalar da görev alanları farklılık göstermektedir. Bu nedenle, bu iki mahkeme arasında içtihat aykırılığının ortaya çıktığından söz edilmesi hukuken mümkün değildir. Yargılama usulü bakımından aynı ilkelere tabi olsalar da bağlı oldukları mevzuat ve bu kapsamda gerçekleştirdikleri hukuki değerlendirmeler farklılık arz etmektedir. Nitekim idare ve vergi mahkemelerinin görev alanına giren uyuşmazlıklar bakımından verilen kararlar arasında aykırılık bulunduğunun kabul edilmesi hâlinde, bu aykırılığın hangi dava dairesi kurulu tarafından giderileceği hususu da belirsiz kalacak ve uygulamada çözümsüzlük doğacaktır.

[212] Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu, 27/04/2022, E:2022/20, K:2022/20, https://www.danistay.gov.tr/assets/pdf/KararBultenleri/iddk/isteminreddineiliskinkararlar/13numaralikarar/2022-20.pdf (Erişim Tarihi:30/03/2025).

Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu, 12/07/2023 tarihli kararında, Hâkimler ve Savcılar Kurulunun iş bölümü kararına aykırı şekilde, bölge idare mahkemesi dairelerince görev dışı uyuşmazlıklar hakkında verilen farklı nitelikteki kararların, 2576 sayılı Kanun'un 3/C maddesinin 4. fıkrasının (c) bendi kapsamında değerlendirilemeyeceğine hükmetmiştir. Söz konusu kararda, Ankara Bölge İdare Mahkemesi Başkanlar Kurulunun başvurusu üzerine, Ankara Bölge İdare Mahkemesi 10. İdari Dava Dairesi ile Adana Bölge İdare Mahkemesi 1. İdari Dava Dairesi kararları arasındaki aykırılığın giderilmesi talebi incelenmiştir. Uyuşmazlığın, Hâkimler ve Savcılar Kurulu tarafından belirlenen iş bölümü kararına aykırı biçimde, görevli olmayan dairelerce çözümlenmeye çalışıldığı ve bu kapsamda verilen kararların 2576 sayılı Kanun'un öngördüğü yetkili ve görevli daireler ibaresine uygun olmadığı değerlendirilmiştir. Nitekim Hâkimler ve Savcılar Kurulu Birinci Dairesinin iş bölümü kararları uyarınca, somut olaya ilişkin istinaf başvurularını inceleme görevi Ankara Bölge İdare Mahkemesi 1. İdari Dava Dairesine verilmiş olup, Ankara Bölge İdare Mahkemesi 10. İdari Dava Dairesince dosyanın görevli daireye gönderilmesi yönünde karar verilmiştir. Bu çerçevede, görevli olmayan dairelerce verilen ve süregelme ihtimali bulunmayan kararlar arasında ortaya çıkan aykırılığın giderilmesine imkân bulunmadığı gerekçesiyle, başvuru konusu içtihat aykırılığının 2576 sayılı Kanun kapsamında değerlendirilemeyeceği sonucuna ulaşılmış ve aykırılığın giderilmesi isteminin reddine karar verilmiştir [213]. Danıştay ilgili dava daireleri kurulu bu kararında bölge idare mahkemesi kararları arasındaki aykırılığın süregelen bir aykırılık olması maddesinde olduğu gibi aykırılığın devam etme olasılığının bulunmaması durumunda içtihat aykırılığının giderilmesi isteminin reddine karar vermektedir. Her ne kadar aykırılığın yeni bir uyuşmazlıkta ortaya çıkma ihtimali söz konusu değil ise de mevcut halinde içtihat aykırılığı söz konusudur. Bu durumda içtihat aykırılığının giderilmesi isteminin reddine karar verilmesi hukuki belirlilik ilkesine aykırıdır.

[213] Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu, 12/07/2023, E:2023/29, K:2023/34, https://www.danistay.gov.tr/assets/pdf/KararBultenleri/iddk/isteminreddineiliskinkararlar/18numaralikarar/2023-29.pdf (Erişim Tarihi:30/03/2025).

2.3.2.7. Aynı Konu Hakkında Daha Önce İdare/Vergi Dava Daireleri Kurulunca Aykırılığın Giderilmesine İlişkin Kesin Olarak Karar Verilmemiş Olması

Aykırılığın giderilmesi istemlerine ilişkin olarak İdare ve Vergi Dava Daireleri Kurulunda daha önce aykırılığın giderilmesine karar verilmiş olması durumunda aykırılığın giderilmesi istemi hakkında karar verilmesinde herhangi bir hukuki yarar bulunmadığı gerekçesiyle İDDK ve VDDK karar verilmesine yer olmadığına karar vermiştir.

Danıştay Vergi Dava Daireleri Kurulu, İstanbul Bölge İdare Mahkemesi Başkanlar Kurulunun, vergi dava daireleri arasında ortaya çıkan aykırılığın giderilmesi istemiyle yaptığı başvuruyu incelemiştir. Somut olaylarda, 213 sayılı Vergi Usul Kanunu'na tabi olan ve 15/06/2012 tarihinden sonra tahsil edilip yargı kararı uyarınca iadesine hükmedilen bir verginin, herhangi bir kanuni dayanak belirtilmeksizin yasal/kanuni faiziyle birlikte iadesinin istenmesi durumunda, bu faiz talebinin 3095 sayılı Kanuni Faiz ve Temerrüt Faizine İlişkin Kanun'da düzenlenen kanuni faiz mi yoksa Vergi Usul Kanunu'nun 112. maddesinin 6322 sayılı Kanun ile değişik dördüncü fıkrasında belirtilen tecil faizi mi olduğu hususunda farklı kararlar verilmiştir. Danıştay Vergi Dava Daireleri Kurulu, 2021 tarihli kararında, dava dilekçesinde açıkça bir dayanak gösterilmeksizin yapılan yasal/kanuni faiz talebinin, tecil faizi olarak anlaşılması gerektiği yönünde görüş birliğine varıldığını ve bu bağlamda içtihat aykırılığının giderilmiş olduğunu belirterek, mevcut başvuru hakkında karar verilmesine yer olmadığına hükmetmiştir[214].

Aykırılığın giderilmesi müessesesi bir kanun yolu değildir. 2576 sayılı Kanun'un 3/C maddesinde aykırılığın giderilmesine ilişkin kararların bağlayıcı olduğuna ilişkin herhangi bir düzenlemeye yer verilmemiştir. Bu durumda bölge idare

[214] Danıştay Vergi Dava Daireleri Kurulu,13/10/2021, E:2021/4, K:2021/6, https://www.danistay.gov.tr/assets/pdf/KararBultenleri/vddk/digerkararlar/2021-4.pdf? Aynı yönde verilmiş diğer karar için bakınız: https://www.danistay.gov.tr/assets/pdf/KararBultenleri/iddk/digerkararlar/3numaralikarar/2023-6.pdf (Erişim Tarihi:30/03/2025).

mahkemeleri arasında ortaya çıkan aynı konuya ilişkin kesin nitelikteki her karar aykırılığı için, aykırılığın giderilmesi müessesine başvurulması durumunda Danıştay ilgili dava daireler kurulunun iş yükü artacak, içtihat aykırılığı giderilmesi müessesinden beklenen amacın sağlanamamasına yol açacaktır. Yargı içtihatları idare hukukunun bağlayıcı olmayan kaynakları olmakla birlikte yargı mercileri karar verirken ilk olarak yazılı hukuk kaynaklarından, ikinci olarak konu ile ilgili daha önce verilmiş yargı kararlarından yararlanmaktadır. Mahkeme somut uyuşmazlıkla ilgili olarak, idare/vergi dava daireleri kurulları tarafından içtihat aykırılığının giderilmesine ilişkin verilmiş bir kararı tespit ederse önündeki uyuşmazlığı bu kararı göz önünde bulundurarak hukuki değerlendirme yapması halinde, içtihat birliğini dolayısıyla hukuki belirliliği sağlayarak mevzuatın Danıştay'a verdiği içtihat birliğini sağlama görevini yerine getirmiş olacaktır.

2.3.3. Aykırılığın Giderilmesi Kararlarının Sonuçları

Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu veya Vergi Dava Daireleri Kurulu tarafından verilen aykırılığın giderilmesine ilişkin kararların kesin nitelikte olduğu, 2576 sayılı Kanunu'nun 3/C maddesi uyarınca açıkça ifade edilmiştir. Anılan hükme göre, bu kararlara karşı başka bir yargı merciine başvuru yolu bulunmamaktadır[215]. Ancak, ilgili mevzuat hükümlerinde bu kararların bağlayıcılığına ilişkin açık bir düzenlemeye yer verilmemiştir [216].

Nitekim; Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu içtihat aykırılıklarının giderilmesine ilişkin kararların sonuçlarını şu şekilde nitelendirmektedir; *"2576 sayılı Kanun'un 3/C maddesi uyarınca, bölge idare mahkemelerinin kesin nitelikteki kararları arasındaki aykırılığın giderilmesi istemi bir kanun yolu değildir. Bu itibarla, söz konusu hukuki kurumun, başvuru konusu bölge idare mahkemesi kararlarının kesin olma niteliğine ve bu kararların hukuki sonuçlarına herhangi bir etkisi söz konusu olmayacaktır."*[217].

---

[215] Hüseyin, Bilgin, *a.g.m.*, s.673.
[216] Serkan Çınarlı, Kerim Azak, *a.g.m.*, s.13.
[217] Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu, 12/10/2023, E:2023/33, K:2023/39, UYAP'tan edinilmiştir. (Erişim Tarihi:29/03/2025).

2576 sayılı Kanun'un 3/C maddesinde düzenlenen bölge idare mahkemesinin kesin nitelikteki kararları arasındaki aykırılığın giderilmesi yolu, yargı kararının tüm yönleri ile yeni bir hukuki incelemeden geçtiği bir kanun yolu değildir. Mevcut uyuşmazlıklar üzerinde herhangi bir hukuki sonuç doğurmamaktadır. Aykırılığa konu kararların kesin olma niteliğinde herhangi bir değişikliğe sebep olmamaktadır. İleriye dönük benzer uyuşmazlıklara yönelik içtihadın belirlenmesi için kullanılabilecek istisnai bir yoldur. Danıştay İdare/Vergi Dava Daireleri Kurullarının içtihat aykırılığının giderilmesi yönündeki kararları bölge idare mahkemelerinin dava daireleri tarafından dikkate alındıkları oranda etkilidirler. Her ne kadar aykırılığın giderilmesine yönelik kararların mevzuatta bağlayıcı olduğu düzenlenmemiş ise de uygulamada bölge idare mahkemeleri dava dairelerinin bu kararları takip ettiği ve Danıştay kararlarına atıf yaptıkları, önceki içtihatlarını değiştirdikleri görülmektedir. Ancak aykırılığın giderilmesi istemiyle ilgili verilen kararların bağlayıcı olmaması nedeniyle bölge idare mahkemesi dava dairelerinin Danıştay ilgili dava daireleri kurullarının kararlarının aksine önceki görüşlerinde ısrar ettiği de görülmektedir[218].

Literatürde aykırılığın giderilmesi istemiyle Danıştay'a başvuru yapılan istinaf dairesinin Danıştay ilgili kurulunca verilen kararın bağlayıcı olduğuna ilişkin bir düzenleme bulunmamasının eksiklik olduğu, müessesenin getiriliş amacına uygun olması için kanunda düzenleme yapılarak boşluğun doldurulması ve Kurul kararlarının bağlayıcı olduğuna ilişkin hükmün Kanunda yer alması gerektiği[219] yönünde görüşler olmakla birlikte bölge idare mahkemesi kararları arasındaki aykırılığın giderilmesine yönelik başvuru yolunun ihdas edilme amacının hukuki belirlilik, öngörülebilirlik ve uygulama birliğini sağlamak olduğu, bu sebeple tüm yargı mercilerini bağlayıcı nitelikte olduğu, dolayısıyla aykırılığın giderilmesine ilişkin kararlarının bağlayıcılığının Danıştay'ın istinaf sistemindeki içtihat mercii rolü ile bu başvuru yolunun ihdas edilme amacından kaynaklandığı bu sebeple herhangi bir Kanuni

[218] Mehmet, Çökelek,a.g.m., s.172-175.
[219] Hüseyin, Bilgin, a.g.m., s.673.

düzenleme gerekmeksizin ilgili Kurulca verilen kararların bağlayıcı olduğunun kabulü gerektiği yönünde görüş de bulunmaktadır[220].

Yapılan tespitlerin sonucunda kararların bağlayıcılığının mevzuatta düzenlenmemiş olması bir eksikliktir. Her ne kadar yargı organları verilen kararın kesin nitelikte olduğunu bilmekte ve ilgili kurul kararlarında kesin bir karar olduğu belirtilmekte ise de bu hususun kanun ile düzenlenmesi hukuki belirlilik ilkesinin hayata geçirilmesinde etkin rol oynayacaktır.

2.4. Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulunun Hukuki Belirlilik İlkesi Kapsamında Bölge İdare Mahkemeleri Kararları Arasında Aykırılığı Gidermesi İstemi Hakkında Kararları

Çalışmanın ilk bölümü olan "Hukuki Belirlilik İlkesi" başlıklı bölümde, hukuki belirlilik ilkesinin tanımı yapılarak unsurları incelenmiştir. Bu kısımda ise Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu'nun hukuki belirlilik ilkesi kapsamında bölge idare mahkemeleri kararları arasındaki aykırılığın giderilmesi kararları incelenecektir.

Danıştay İDDK, yurt dışından gelen yabancı kişilere verilen geçici koruma kimlik belgelerinde yer alan kayıtların hatalı olduğu ve bu hataların düzeltilmesi talebiyle yapılan başvuruların reddine ilişkin işlemlerin iptali istemiyle açılan davalarda, görevli yargı kolunun belirlenmesi noktasında bölge idare mahkemeleri kararları arasında ortaya çıkan aykırılıklara ilişkin değerlendirmede bulunmuştur. Yapılan hukuki değerlendirmede, ilgili mevzuata göre adli ve idari yargı mercileri arasındaki görev ve hüküm uyuşmazlıklarını kesin olarak karara bağlama yetkisinin Uyuşmazlık Mahkemesine ait olduğu, ilgili yargı mercileri ile tüm makam, kuruluş ve kişilerin Uyuşmazlık Mahkemesi kararlarına uymak ve geciktirmeksizin uygulamakla yükümlü kılındığı belirtilmiştir. İDDK, benzer davalarda hangi yargı kolunun görevli olduğunun belirlenmesi sürecinde hukuki güvenlik ilkesi ile Uyuşmazlık

[220] Yunus Emre, Yılmazoğlu, "Bölge İdare Mahkemeleri Arasındaki Karar Aykırılığının Giderilmesi İsteminin Reddine İlişkin Danıştay Vergi Dava Daireleri Kurulu Kararlarına Yönelik Bir İnceleme",…a.g.m., s.139.

Mahkemesinin aynı konuda verdiği kararların birlikte değerlendirilmesinin zorunlu olduğunu vurgulamıştır. Bu çerçevede yapılan değerlendirmede, söz konusu uyuşmazlıkların görüm ve çözümünde idari yargı yerlerinin görevli olduğu sonucuna varılmış; aykırılığa konu davaların her iki yargı düzeninde birden görülmesinin, hukuki güvenlik ilkesi açısından sorun teşkil ettiği ifade edilmiştir [221].

Anayasa'nın 2. maddesinde Türkiye Cumhuriyeti'nin nitelikleri arasında yer alan hukuk devleti ilkesinin temel unsurlarından birinin hukuki güvenlik olduğu hatırlatılarak, bu ilkenin "hukuki belirlilik", "hukuki istikrar" ve "hukuki öngörülebilirlik" olmak üzere üç alt başlık altında şekillendiği belirtilmiştir. Bu bağlamda İDDK, *"Belirlilik ilkesi, yasal düzenlemelerin hem kişiler hem de idare yönünden herhangi bir duraksamaya ve kuşkuya yer vermeyecek şekilde açık, net, anlaşılır ve uygulanabilir olmasını, ayrıca kamu otoritelerinin keyfî uygulamalarına karşı koruyucu önlem içermeyi ifade etmektedir. Belirlilik ilkesi, yalnızca yasal belirliliği değil daha geniş anlamda hukuki belirliliği de ifade etmektedir. Yasal düzenlemeye dayanarak erişebilir, bilinebilir ve öngörülebilir olma gibi niteliksel gereklilikleri karşılaması koşuluyla mahkeme içtihatları ve yürütmenin düzenleyici işlemleri ile de hukuki belirlilik sağlanabilir."* tespitinde bulunmuştur. Bunun yanı sıra, hukuki istikrar ilkesinin, hukukun sistem olarak devamlılığını ve kuralların istikrarlı şekilde uygulanmasını; hukuki öngörülebilirlik ilkesinin ise bireylerin kuralların ve uygulamaların muhtemel sonuçlarını öngörerek yaşamlarını planlayabilmelerini temin ettiğini, bu çerçevede ayrıca *"hukuki bir uyuşmazlığın çıkması durumunda, uyuşmazlıkla ilgili kararı oluşturacak olan mahkeme veya hâkimin önceden belirli olması ve uygulayacağı usulün de genel olarak belirli ve önceden bilinebilir olmasını gerektirdiğini"*, bu gerekliliğin hak arama hürriyetiyle doğrudan bağlantılı olduğunu ifade etmiştir. Aynı konuda farklı yargı kollarının kendilerini görevli sayarak uyuşmazlıkların esasını incelemelerini hukuki güvenlik ilkesine aykırı bulan İDDK, hak arama hürriyeti çerçevesinde dava açma hakkını kullanan bireylerin bu konudaki beklentilerinin korunmasının zorunlu olduğunu

[221] Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu, 15/06/2022, E: 2022/30, K:2022/39, https://karararama.danistay.gov.tr/getDokuman?id=1098967100&arananKelime=%C4%B0dare%20Dava%20Daireleri%20Kurulu,2022/30 (Erişim Tarihi:30/03/2025).

vurgulayarak, içtihat birliğinin sağlanması ve hukuki güvenliğin tesisi amacıyla, geçici koruma kimlik belgelerinde yer alan kayıtların düzeltilmesi talebine ilişkin başvuruların reddine dair işlemlere karşı açılan davalarda idari yargı yerlerinin görevli olduğunu belirtmiştir. Ayrıca Uyuşmazlık Mahkemesinin bu konuda istikrar kazanmış kararlarına atıfla, geçici koruma belgesine ilişkin uyuşmazlıkların idari yargıda çözümlenmesi gerektiğini kabul ederek, aykırılığın idari yargı mercilerinin görevli olduğu yönündeki kararlar doğrultusunda giderilmesine, oy çokluğu ile ve kesin olarak karar vermiştir [222]. Danıştayın bu kararı hukuki belirlilik ilkesinin unsurlarından olan kanunların öngörülebilirliği ve hukukun istikrarlı ve tutarlı olması ile ilgilidir. Aynı konu hakkında farklı yargı mercilerinin görevli olmasını hukuki güvenlik ilkesine aykırı bulan Danıştay, bu durumun süregelmesi halinde içtihat birliğine aykırı kararların ortaya çıkacağına da değinmiştir.

Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu, aynı yönde vermiş olduğu ancak görevli yargı merciinin adli yargı olduğuna karar verdiği bir diğer kararında, sürücü belgesinin geri alınmasına ve idari para cezası verilmesine ilişkin işlemlere karşı açılan davalarda hangi yargı kolunun görevli olduğu hususunda bölge idare mahkemeleri kararları arasında çıkan aykırılıkla ilgili olarak hukuki değerlendirme yapmıştır. Yapılan değerlendirmede, Uyuşmazlık Mahkemesi kararları ve ilgili mevzuat birlikte incelenerek, ehliyetin geri alınması yaptırımına karşı açılacak davalarda adli yargı mercilerinin görevli olduğu sonucuna varılmıştır. Aynı nitelikteki davaların farklı yargı düzenlerinde görülmesinin hukuki güvenlik ilkesini zedeleyeceği; bu durumun hukuki belirlilik, hukuki istikrar ve hukuki öngörülebilirlik ilkeleriyle bağdaşmayacağı, aynı tür davaların aynı yargı yolunda çözümlenmesinin kamu yararı bakımından daha uygun olduğu belirtilmiş, bu gerekçeler doğrultusunda sürücü belgesinin geri alınması ve idari para cezası yaptırımına karşı açılan davalarda görevli yargı yerinin adli yargı olduğu, dolayısıyla bölge idare mahkemesi kararları arasındaki

[222] Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu, 15/06/2022, E: 2022/30, K:2022/39, https://kararara ma.danistay.gov.tr/getDokuman?id=1098967100&arananKelime=%C4%B0dare%20Dava%20Daireleri%20Kurulu,2022/30 (Erişim Tarihi:30/03/2025).

aykırılığın davanın "*görev yönünden reddi"* kararları doğrultusunda giderilmesine kesin olarak karar verilmiştir [223].

Danıştay İDDK, hukuki belirlilik ilkesinin bir unsuru olan geriye yürümezlik ilkesiyle ilgili olarak verdiği kararında, *"633 sayılı Diyanet İşleri Başkanlığı Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun'un 10/A maddesi"* yürürlüğe girmeden önce, 657 sayılı Kanun'un 4/B maddesi uyarınca din hizmetleri sınıfına ait kadrolara sözleşmeli olarak atanan kişilerin, anılan 10/A maddesi kapsamında olanlar gibi 657 sayılı Kanun'un 4/A maddesi kapsamındaki bir kadroya atanıp atanamayacağı hususunda bölge idare mahkemeleri kararları arasında ortaya çıkan aykırılığı incelemiştir. Yapılan değerlendirmede, davacıların atamalarının 633 sayılı Kanun'un 10/A maddesi yürürlüğe girmeden önce 657 sayılı Kanun'un 4/B maddesine göre yapıldığı, bu nedenle 10/A maddesi kapsamında istihdam edilen personel ile hukuken aynı durumda olmadıkları, farklı bir mevzuata dayanılarak atandıkları ve 4/A kadrosuna geçiş için farklı koşullara ve yükümlülüklere tabi oldukları belirtilmiştir. Kurul, düzenleyici işlemlerin kural olarak yürürlük tarihinden sonraki olay, işlem ve eylemlere uygulanmak üzere çıkarıldığını, geçmişe etkili olmalarının ise hukuki güvenlik ve belirlilik ilkelerine aykırılık teşkil ettiğini vurgulamıştır. Bu doğrultuda, davacıların kendi atamalarından sonra yürürlüğe giren düzenlemenin kendilerine uygulanmasını beklemelerinin, kanunun geçmişe yürütülmesi anlamına geleceği gerekçesiyle hukuka uygun bulunmadığı ifade edilerek, aykırılığın davanın reddi yönündeki kararlar doğrultusunda giderilmesine oy çokluğuyla ve kesin olarak karar verilmiştir [224].

İDDK, hukuki belirlilik ilkesi kapsamında verdiği bir diğer kararında, Sosyal Güvenlik Denetmen Yardımcısı kadrosunda görev yapan ve yeterlilik yazılı sınavında yetmiş puanın altında kalan adayların sözlü sınava alınıp alınamayacağı ve başarı puanlarının nasıl hesaplanacağı hususlarında bölge idare mahkemesi kararları arasında ortaya çıkan aykırılığı incelemiştir. Yapılan hukuki değerlendirmede, sınav ilanında

---

[223] Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu,17/02/2020, E:2020/55, K:2020/10,https://www.danistay.gov.tr/assets/pdf/KararBultenleri/iddk/aykiriligingiderilmesineiliskinkararlar/2020-55.pdf (Erişim Tarihi:30/03/2025).

[224] Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu,14/02/2022, E: 2021/121, K:2022/7,https://karararama.danistay.gov.tr/getDokuman?id=854064300&arananKelime=%C4%B0dare %20Dava%20Daireleri%20Kurulu,2021/121(Erişim Tarihi:30/03/2025).

her ne kadar yazılı sınavdan en az yetmiş puan alan adayların sözlü sınava çağrılacağı belirtilmişse de işlemin tesis edildiği tarihte yürürlükte bulunan ilgili yönetmelikte yazılı sınav için yetmiş puan alma şartına yer verilmediği, dolayısıyla yönetmelikte açıkça öngörülmeyen bir şartın sınav ilanı ile getirilmesinin hukuken mümkün olmadığı vurgulanmıştır. Kurul, yönetmelikle düzenlenmeyen bir konunun yalnızca sınav ilanıyla belirlenmesinin, hukuki güvenlik ve hukuki belirlilik ilkelerine aykırılık teşkil edeceğini belirtmiş; bu doğrultuda, bölge idare mahkemesi kararları arasındaki aykırılığın dava konusu işlemin iptali yönünde giderilmesine kesin olarak karar vermiştir [225].

Danıştay ilgili dava daireleri kurulu tarafından hukuki belirlilik ilkesi kapsamında verilen kararlar incelendiğinde, yüksek mahkemenin hukuki belirlilik ilkesini, hukuki güvenlik ilkesinin alt ilkelerinden biri olarak değerlendirdiği ve hukuk devletinin önemli unsurlarından biri olarak nitelendirdiği anlaşılmaktadır. Aynı konuda farklı yargı kollarının kendisini görevli görerek, uyuşmazlıkların esasını incelemesini hukuki güvenlik ilkesine aykırı bulan İDDK, kişilerin dava açması sonucunda hukuki sonuçları öngörebilmesi gerektiğini belirtmektedir.

Tarafımızca anılan kararın hukuki belirlilik ilkesine uygun olduğu düşünülmektedir. Adli ve idari yargı sistemleri, yargılama usulleri açısından farklılık arz etmektedir. Her iki yargı kolu da önlerine gelen uyuşmazlıkların mevzuata uygunluğunu denetlemekle birlikte, içtihat farklılıklarının yanı sıra hukuki yorum farkları da ortaya çıkmaktadır. Öte yandan idari yargılama usulünde yazılı yargılama usulü kullanılmakta iken adli yargılama usulünde sözlü yargılama mevcuttur. Tüm bu farklılıklar benzer uyuşmazlıkların iki yargı kolunda da esasının incelenmesi durumunda, hukuki belirsizlik oluşturarak hak ihlallerine sebep olacaktır. Ayrıca İDDK, hukuki belirlilik ilkesinin unsurlarından olan geriye yürümezlik ilkesi ile ilgili vermiş olduğu kararda hukuki güvenlik ve hukuki belirlilik ilkesinin gereği olarak düzenleyici işlemlerin, kural olarak, yürürlük tarihinden sonraki olay, işlem ve

[225] Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu,06/07/2020, E: 2020/72, K: 2020/100, https://www.danistay.gov.tr/assets/pdf/KararBultenleri/iddk/aykiriligingiderilmesineiliskinkararlar/2020-72.pdf (Erişim Tarihi:30/03/2025).

eylemlere uygulanmak üzere çıkartıldığı, düzenleyici işlemlerin geçmişe etkili olmaması gerektiğini belirtmiştir. Bu husus da hukuki belirlilik ilkesinin sonucu olarak değerlendirmektedir. Kişiler idari işlemin tesis edildiği tarihten sonra yürürlüğe giren düzenleyici işlemlerden etkileneceğinin kabulü halinde kazanılmış haklara saygı ilkesi ihlal edilecektir.

Çalışmada incelenen kararda sonradan yürürlüğe giren mevzuatın somut uyuşmazlıkta uygulanacağının kabulü halinde her ne kadar kişi lehine sonuç doğuracak ise de bu durumun kabulü halinde aleyhine sonuç doğuracak olanların hakları ihlal edilecektir. İDDK'nın hukuki belirlilik ilkesi kapsamında vermiş olduğu bir diğer karar incelendiğinde kanunsuz suç ve ceza olmaz ilkesini kapsadığı düşünülmektedir. Kanunsuz suç ve ceza olmaz ilkesi idarenin keyfi eylem ve işlemlerine karşı bir teminattır. İdare yasalarla getirmediği bir yasağı sınav ilanı ya da genelge gibi işlemlerle getiremez. Somut olayda da yönetmelikte düzenlenmemiş olan sözlü mülakata katılabilmek için yazılı sınavdan belli bir puan alma şartının sınav ilanı ile getirildiği anlaşılmaktadır. Bu durum hukuki belirlilik ilkesine aykırıdır. Zira en başta yönetmelikle bu hususun düzenlenmesi sınava katılan kişilerin şartları öngörebilmesini sağlayacaktır.

2.5. Bölge İdare Mahkemeleri Kararları Arasında Aykırılığı Gidermeye Yönelik Mevcut Başvuru Yolunun Hukuki Belirlilik İlkesi Kapsamında Değerlendirilmesi ve Çözüm Önerisi

Tezin ilk bölümünde açıklandığı üzere hem Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi hem de Anayasa Mahkemesi tarafından hukuk devletinin temel ilkelerinden biri olarak görülen hukuki belirlilik ilkesi, vatandaşların hukuk normlarını anlayarak, onları özümsemesini hem kendi hak ve menfaatlerini hem de yükümlülüklerini bilmesini sağlamaktadır. Tarafımızca hukuki belirlilik ilkesinin ihlaline sebep olan önemli bir konu bölge idare mahkemeleri arasında ortaya çıkan içtihat aykırılıklarıdır. İçtihat aykırılıkları, hukuki yorum farkı, kanun değişikliği gibi sebeplerle ortaya çıkabilmektedir. Ülkemizde, bölge idare mahkemeleri arasında içtihat aykırılığının

giderilmesine yönelik mevcut başvuru yolu incelendiğinde; Danıştay ilgili dava daireleri kurulu tarafından aykırılığın giderilmesine karar verilebilmesi için kanunda bölge idare mahkemeleri tarafından verilen kararların kesin nitelikte olması, farklı dava daireleri tarafından verilmiş olması, aykırılığın süregelme ihtimalinin bulunması, uyuşmazlıkların benzer olaylardan kaynaklanması, dava konusu işlemlerin aynı mevzuattan kaynaklanması, görev yönünden aykırılık bulunmaması ve aynı konu hakkında daha önce verilmiş bir karar bulunmaması gibi birçok şart ortaya çıkmaktadır. Ayrıca içtihat aykırılığının giderilmesi yolunda verilen kararın mevzuatta bağlayıcı olduğunun düzenlenmemesi, ileriye dönük sonuç doğurması ve kesin karara etkisinin bulunmaması gibi kararın etkinliğini sınırlayan sonuçları da mevcuttur. Bu noktada bölge idare mahkemeleri kararları arasındaki aykırılığı gidermeye yönelik mevcut başvuru yolunun hukuki belirlilik ilkesi kapsamında değerlendirilmesi gerekmektedir.

Danıştay ilgili dava daireleri kurulu kararları çalışmanın önceki bölümlerinde detaylı şekilde incelenmiştir. İlk olarak Danıştay ilgili dava daireleri kurulu, bölge idare mahkemesi tarafından verilen kararın kesin nitelikte olması şartını aramaktadır. Danıştay'ın İdari/Vergi Dava Daireleri Kurulu tarafından aranan bu şartın mevzuata, kanun gerekçesine ve hukuki belirlilik ilkesine uygun olduğu düşünülmektedir. Mahkeme kararına karşı temyiz yolunun açık olması durumunda Danıştay ilgili dava daire kurulu tarafından temyiz incelemesi yapılarak içtihat birliği ve hukuki belirlilik sağlanacaktır. Ancak temyiz yolu 2577 sayılı Kanun'un 46. maddesine göre açık olmasına rağmen bu yola başvurulmadığı için kesinleşen bölge idare mahkemesi kararlarında aykırılıklar veya uyuşmazlık bulunması halinde, 2576 sayılı Kanun'un 3/C maddesinde düzenlenen bölge idare mahkemesi kararları arasında aykırılığın giderilmesi yoluna başvurma imkânı olup olmadığına ilişkin mevzuatta düzenleme bulunmamaktadır[226].

Tarafımızca bu durum hukuki belirlilik ilkesinin unsurlarından olan kanunların erişilebilirliğine ve öngörülebilirliğine aykırı olarak değerlendirilmektedir. Kanunların erişilebilirliği unsuru gereği kanunlar açık ve sonuçları öngörülebilir

[226] Hüseyin, Bilgin, *a.g.m.*, s.650.

olmalıdır. Kanunların öngörülebilirliği unsuruna göre ise mevzuat anlaşılır bir dille yazılmalıdır. Temyiz yolu açık olan ancak kanun yoluna başvurmadan kesinleşen bir kararın bulunması durumunda, karar Danıştay'ın aradığı şartla kesinleşmiştir. Bu durumda bölge idare mahkemesi başkanlar kurulunun kesinleşen bu karar için aykırılığın giderilmesi yoluna başvurabilmesinin mümkün olup olmadığı hususu gündeme gelmektedir. Konu ile ilgili Danıştay ilgili dava daireleri kurulu tarafından verilmiş bir karar tarafımızca bulunamamış ise de bizce bu durumda aykırılığın giderilmesi yoluna başvurulması mümkün değildir. Zira temyiz yoluna başvuru süreleri hak düşürücüdür. Ancak bu hususun mevzuatla netleştirilmemesi hukuki belirlilik ilkesine aykırılık oluşturmaktadır. Hukuki belirlilik ilkesi gereği mevzuat hükümleri anlaşılır, açık olmalı ve hiçbir duraksamaya yer vermemelidir.

İkinci olarak Danıştay ilgili dava daireleri kurulu içtihat aykırılığının giderilmesine karar vermek için bölge idare mahkemesi tarafından verilen kararların bölge idare mahkemesinin farklı dairelerince kesin nitelikteki kararları arasında veya farklı bölge idare mahkemeleri dairelerince verilen kesin nitelikteki kararlar arasında olması şartını aramaktadır. Bu hususta tarafımızca hukuki belirlilik ilkesine aykırı olarak değerlendirilmektedir. Her ne kadar içtihat aykırılığının giderilmesi istemi hakkında verilen kararlar geleceğe etkili nitelikte olsa ve incelenen kararların kesin nitelikte olma özelliğini ortadan kaldırmamakta ise de mevcudiyette birbiri ile çelişen iki farklı karar bulunmaktadır. Bu durum kanunun aradığı anlamda bir içtihat aykırılığıdır. Danıştay'ın içtihat mahkemesi olduğu, kararlarının idare hukukunda yol gösterici mahiyette olduğu düşünüldüğünde ülke genelinde uygulama birliğinin sağlanması açısından içtihat aykırılığının giderilmesine karar verilmesinin daha isabetli olduğu düşünülmektedir. Nitekim çalışmada yer verilen kararlar incelendiğinde anılan kararların oyçokluğu ile verildiği görülecektir. Aynı bölge idare mahkemesi dava dairesi tarafından benzer olaylarla ilgili farklı karar verilmesi meşru beklenti kavramına da aykırılık oluşturmaktadır. Aynı daire tarafından içtihat haline gelmiş kararların değiştirilerek, farklı bir hukuki değerlendirme yapılması ve farklı karar verilmesi durumunda hukuki belirsizlik oluşacak ve yargı kararlarında istikrar sağlanamayacaktır. Bu durumda benzer olaylarla ilgili bölge idare mahkemesi dava dairesi tarafından görüş değişikliği yapılması halinde içtihat aykırılığının, Danıştay

ilgili dava daireleri kurulu tarafından esası incelenerek karar verilmesinin hukuki belirlilik ilkesine daha uygun olduğu düşünülmektedir. Ayrıca Danıştay dava daireleri kurulu tarafından içtihat aykırılığının esasının incelenmesi durumunda hukuki belirliliğin önemli unsurlarından biri olan mahkeme kararlarına erişim de sağlanmış olacaktır. Aykırılığın giderilmesine ilişkin kararların Resmî Gazete'de yayımlanacağına ilişkin yasal bir düzenleme mevcut olmamakla birlikte uygulamada aykırılığın giderilmesi istemi hakkında verilen kararların Resmî Gazete'de yayımlandığı görülmektedir[227]. Bu da ilgililerin mahkeme kararlarına daha rahat erişmesine yardımcı olarak hukuki belirliliğin sağlanmasına katkı sağlayacaktır. Başka bir deyişle ilgililerin içtihatların birleştirilmesine ilişkin hukuki olay ile benzer bir hukuki uyuşmazlıkla karşılaştığında yahut karşılaşma ihtimali bulunduğunda yargı mercilerinin uyuşmazlıkla ilgili hukuki değerlendirmesinin ne şekilde olacağını ön görmelerini, davranışlarını hukuk kuralları çerçevesinde yönlendirmesini sağlayacaktır.

Üçüncü olarak Danıştay ilgili dava daireleri kurulu içtihat aykırılığının giderilmesine karar vermek için bölge idare mahkemeleri daireleri kararları arasındaki aykırılığın süregelen bir aykırılık olması şartını aramaktadır. Bu şartın hukuki belirlilik ilkesinin unsurlarından olan hukukun istikrarlı ve tutarlı olması özelliğine aykırı olduğu düşünülmektedir. Her ne kadar içtihat aykırılığının devam etme olasılığı bulunmamakta ise de mevcudiyette var olan bir aykırılık söz konusudur. Hukuki istikrar ilkesi gereğince mevzuatın ve uygulamasının belli bir süre devamlılık arz etmesini gerektirmektedir [228]. Bu tutarlılık hem geçmişte verilen kararlarda hem de yeni verilecek kararlar için söz konusudur. Bu durumda Danıştay ilgili dava daireleri kurulunun içtihat aykırılığının giderilmesine karar vermesinin hukuki belirlilik ilkesine daha uygun olduğu düşünülmektedir. Ancak bu durum, içtihat aykırılığının giderilmesine ilişkin kararın bağlayıcı olmaması sorununu beraberinde getirmektedir.

Daha önceki sayfalarda açıklandığı üzere, aykırılığın giderilmesi yolu, yargı kararının tüm yönleri ile yeni bir hukuki incelemeden geçtiği bir kanun yolu değildir.

---

[227] Serkan Çınarlı, Kerim Azak, *a.g.m.,* s.19.
[228] İsmail, Köküsarı, *a.g.m.,* s.103.

Mevcut uyuşmazlıklar üzerinde herhangi bir hukuki sonuç doğurmamaktadır. Aykırılığa konu kararların kesin olma niteliğinde herhangi bir değişikliğe sebep olamamaktadır. İleriye dönük benzer uyuşmazlıklara yönelik içtihadın belirlenmesi için kullanılabilecek istisnai bir yoldur[229]. Bu durumda Danıştay ilgili dava daireleri kurulu tarafından, aynı bölge idare mahkemesi dava dairesi tarafından farklı tarihlerde verilmiş ve süregelen bir aykırılık olmayan uyuşmazlıklara ilişkin aykırılığın giderilmesi yolunda karar verse dahi mevcut içtihat aykırılıkları yönünden sonuç doğurmayacaktır. Tarafımızca bu durumun ciddi bir eksiklik olduğu düşünülmektedir. İdari yargılama hukukunda resen araştırma ilkesi geçerlidir. Bu ilke gereğince, idari yargı mercileri uyuşmazlık konusu maddi vakıayı tespit etme, bu vakıaya hukuki nitelik kazandırma ve olaya uygulanacak hukuk kuralını belirleyerek uyuşmazlığı çözme hususunda geniş bir takdir yetkisine sahiptir[230]. Re'sen araştırma ilkesi gereğince mahkemeler gerektiğinde somut uyuşmazlığa benzer konularda daha önce verilmiş yargı kararlarını araştırarak uyuşmazlığı çözümlemektedir. Danıştay İçtihadı Birleştirme Kurulu kararlarına Danıştay daire ve kurulları, idare ve vergi mahkemeleri, bölge idare mahkemeleri ve idare uymak zorundadır [231]. Danıştay ilgili dava daireleri kurulu tarafından aykırılığın giderilmesi şeklinde karar verildikten sonra verilen kararlara uyulma zorunluluğu bulunmamaktadır. Bu durumunda sonradan oluşabilecek içtihat aykırılıklarının önüne geçilemeyecektir. Çünkü, aykırılığın giderilmesi şeklinde karar verilmesine rağmen bölge idare mahkemeleri aykırı kararlar vermeye hukuken devam edebileceklerinden ve sonuçta bu nedenle başvuru yapılabilecek herhangi bir merci de bulunmadığından sistemin etkinliği sorgulanır hale gelmektedir. Açıklamak gerekirse anılan müessese kapsamında verilen karar, içtihat aykırılığını giderici bir tespit içerse de bağlayıcılık özelliğinin bulunmaması sebebiyle temenni mahiyetinde kalacaktır[232].

Aykırılığın giderilmesi yolunda verilen kararlar, aykırılığa konu kararların kesin olma niteliğinde değişiklik yaratmamaktadır. Lehine aykırılığın giderilmesine karar verilen tarafın yeniden dava açması durumunda mahkeme kesin hüküm

[229] Mehmet, Çökelek, *a.g.m.*, s.172-175.
[230] Metin, Günday, *a.g.e*, s.163-164.
[231] Metin, Günday, *a.g.e*, s.111.
[232] Zeki, Uysal, *a.g.m.*, s.172.

nedeniyle davanın incelenmeksizin reddine karar verilebilir. Aykırılık giderilmesi sonrasında bu karara dayanarak tarafların İYUK m. 10 başvurusu yaparak idareden ilgili işlemin geri alınmasını veya kaldırılmasını talep etmesi ve idarenin bu başvuruyu reddetmesi halinde bu işleme karşı dava açılması da olasıdır. Ancak Danıştay bu şekilde yapılan yeni başvurular ile dava açma süresinin canlanmayacağı yönünde kararlar vermektedir[233]. Bu noktada aykırılığın giderilmesine ilişkin kararların yargılanmanın yenilenmesi sebebi olup olmadığına değinmek gerekmektedir.

2577 sayılı Kanun'un 53. maddesinde olağanüstü kanun yolları arasında düzenlenen yargılanmanın yenilenmesi, anılan kanunda yargılanmanın yenilenmesi yoluna başvurulabilecek halleri sınırlı olarak saymıştır [234].Bölge idare mahkemeleri tarafından verilmiş kararlar incelendiğinde, Danıştay'ın farklı bölge idare mahkemeleri kararları arasındaki aykırılığı giderme yönündeki kararlarının bulunmasının, tek başına yargılamanın yenilenmesi sebebi olarak kabul edilmediği görülmektedir. Bu bağlamda, İzmir Bölge İdare Mahkemesi 4. İdari Dava Dairesi kararında; yargılamanın yenilenmesi kanun yolunun, ağır yargılama hataları ve esaslı usul eksiklikleri sebebiyle, maddi anlamda kesin hüküm teşkil eden kararların ortadan kaldırılması ve daha önce kesin hükme bağlanmış bir davanın yeniden görülmesini sağlayan olağanüstü bir kanun yolu olduğu ifade edilmiştir. Söz konusu kararda ayrıca, 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 53. maddesinde yargılamanın yenilenmesine ilişkin sebeplerin tahdidi olarak sayıldığı, bu nedenle yalnızca bu maddede açıkça belirtilen durumların yargılamanın yenilenmesine gerekçe olabileceği vurgulanmıştır. Bu çerçevede, farklı bölge idare mahkemelerinin benzer uyuşmazlıklarda verdikleri kararlar arasındaki aykırılığın giderilmesine ilişkin olarak Danıştay İdari veya Vergi Dava Daireleri Kurullarınca verilen kararların, ilk derece mahkemeleri ile istinaf daireleri bakımından mutlak bağlayıcılığına ilişkin açık bir yasal düzenleme bulunmadığı, bununla birlikte yargı kararlarında hukuki güvenlik, adalete erişim ve yargıya olan güvenin korunması ilkeleri çerçevesinde bu kararlara uyulmasının makul ve beklenen bir yaklaşım olduğu ifade edilmiştir. Bununla birlikte, mahkeme, 2577 sayılı Kanun'un 1. maddesi uyarınca idari yargı yerlerinin yalnızca bu

[233] Serkan Çınarlı, Kerim Azak, *a.g.m.*, s.20-21.
[234] Mehmet, Çökelek, *a.g.m.*, s.181.

Kanun'da öngörülen usullere tabi olduğunu, kararlar arasındaki aykırılığın giderilmesi yolunun ise 2576 sayılı Kanun'da düzenlendiğini belirtmiş ve bu itibarla Danıştay'ın aykırılığın giderilmesine ilişkin kararlarının, 2577 sayılı Kanun'un 53. maddesi anlamında yargılamanın yenilenmesi sebebi teşkil etmediğini belirtmiştir[235].

Aynı yönde verilen Adana Bölge İdare Mahkemesi 1. İdari Dava Dairesi kararında; yargılamanın yenilenmesi isteminin kabulü için, 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 53. maddesinin birinci fıkrasında sayılan sebeplerden birinin bulunması gerektiği belirtilmiş ve dosyada bu sebeplerin mevcut olmadığı gerekçesiyle yargılamanın yenilenmesi talebi reddedilmiştir [236]. Ayrıca, İstanbul Bölge İdare Mahkemesi 1. Vergi Dava Dairesi, Danıştay Vergi Dava Daireleri Kurulu'nun içtihat aykırılığının giderilmesine ilişkin kararının ardından açılan yargılamanın yenilenmesi davasında, 2577 sayılı Kanun'un 53. maddesinin birinci fıkrasının (c) ve (h) bentlerine dayanılarak yeniden yargılama yapılması gerektiği ileri sürülmüşse de, davacının iddiasının anılan maddede sayılan yargılamanın yenilenmesi sebeplerinden hiçbirine uymadığı sonucuna varılmış ve talep reddedilmiştir [237].

Yukarıda yer verilen kararlar incelendiğinde, bölge idare mahkemelerinin aykırılığın giderilmesine ilişkin kararları yargılanmanın yenilenmesi sebebi olarak görmediği anlaşılmaktadır. Tarafımızca bu kararların isabetli olduğu düşünülmektedir. Zira yargılanmanın yenilenmesi yoluna başvurulabilecek haller kanunda sınırlı olarak sayılmıştır. Ancak bu durum, hukuki belirlilik ilkesine aykırılık oluşturmaktadır. Hukuki belirlilik ilkesi gereğince 2577 sayılı Kanun'da yasa koyucu tarafından değişiklik yapılarak, Danıştay ilgili dava daireleri kurulu tarafından aykırılığın giderilmesine ilişkin karar verilmesi halinin yargılanmanın yenilenmesi kanun yoluna başvurulabilecek haller arasında düzenlenmesi gerektiği düşünülmektedir.

Yukarıda değinildiği üzere mahkeme kararı, ilgili mevzuatta belirlenen usullere uygun olarak verildikten, kanun yollarından geçerek veya kanun yoluna

---

[235] İzmir Bölge İdare Mahkemesi 4. İdari Dava Dairesi, 28/02/2024, E:2024/1487, K:2024/846, UYAP'tan edinilmiştir. (Erişim Tarihi:29/04/2025).

[236] Adana Bölge İdare Mahkemesi 1. İdari Dava Dairesi, 25/05/2021, E:2021/954, K:2021/1108, UYAP'tan edinilmiştir. (Erişim Tarihi:29/04/2025).

[237] İstanbul Bölge İdare Mahkemesi 1. Vergi Dava Dairesi, 22/12/2022, E:2022/4011, K:2022/4152, UYAP'tan edinilmiştir. (Erişim Tarihi:29/04/2025).

başvurulmaksızın kesinleştikten sonra değişmez bir nitelik kazanır. Mahkeme kararlarının bu değişmezlik niteliğine kesin hüküm denilmektedir. Yargı mercilerince bu şekilde verilen karar kesin hüküm halini alınca, gerçeğe uymasa bile kararı veren mahkeme dahil olmak üzere hiçbir merci karara dokunamaz[238]. Araştırmada belirtildiği gibi lehine içtihat aykırılığının giderilmesine karar verilen taraf bu karara istinaden tekrar dava açması durumunda yargı mercilerince kesin hüküm nedeniyle davanın incelenmeksizin reddine karar verilebilir. Bunun istisnası ise yargılanmanın yenilenmesi kanun yoludur [239].

Yargılanmanın yenilenmesi, mahkeme kararının dayandığı maddi sebeplerdeki sakatlıkların gene yargı kararıyla sabit olması sebebiyle kesin hükmün kaldırılması ve yeniden görülmesidir[240]. Danıştay ile bölge idare, idare ve vergi mahkemelerinden verilen nihai kararlar hakkında, yargılamanın yenilenmesi kanun yoluna 2577 sayılı İYUK'un *"Yargılamanın Yenilenmesi"* başlıklı 53.maddesinde sayılan sınırlı sebeplerle başvurulabilir, kıyas yolu ile başvuru sebepleri genişletilemez[241]. Bu sebeple kanun değişikliği yapılarak aykırılığın giderilmesine ilişkin karar verilmesi halinin yargılanmanın yenilenmesi kanun yoluna başvurulabilecek haller arasında düzenlenmesi gerektiği düşünülmektedir.

Hukuki belirlilik ilkesi gereğince ulusal yargı mercileri tarafından çelişkili yargı kararları verilmemesi gerekmektedir. Tezde incelenen AİHM Aliye ve Diğerleri/Azerbaycan kararında iç hukuktaki mahkemelerde açılan benzer davalarda çelişkili kararlar verilmesi nedeniyle hukuki belirlilik ilkesinin göz ardı edildiği belirtilmiştir[242]. Ülke genelinde bölge idare mahkemelerince aynı mevzuattan kaynaklanan benzer olaylarla ilgili birbirinden farklı karar verilmesi bireylerin hukuki sonuçları öngörememesine sebep olarak hukuki belirsizlik yaratmaktadır. Olağanüstü bir kanun yolu olan yargılanmanın yenilenmesi yoluna başvurulabilmesinin mümkün

---

238 Ramazan, Çağlayan, *a.g.e.,* s.826.
239 Serkan Çınarlı, Kerim Azak, *a.g.m.,* s.20-21.
240 Sıddık Sami, Onar, *a.g.e.,* s.1995.
241 Oğuz, Sancakdar- Lale Burcu, Önüt, *a.g.e.,* s.493.
242 T.C. Adalet Bakanlığı İnsan Hakları Daire Başkanlığı, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararları Bülteni Seçme Kararlar, Sayı:6, Ağustos-Eylül 2021, s.40-41, Aliyeva ve Diğerleri v./ Azerbaycan Kararı, / 21 Eylül 2021, B.No: 66249/16, Karar için bakınız; https://hudoc.echr.coe.int/tur?i=001-241722 (Erişim Tarihi: 30/01/2025).

hale gelmesi durumunda, mevcut belirsizlik ortadan kalkacaktır. Tıpkı mahkeme kararının, 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 53. maddesinin (ı) bendinde düzenlenen; *"İnsan Haklarını ve Ana Hürriyetleri Korumaya Dair Sözleşmenin veya eki protokollerin ihlâli suretiyle verildiğinin, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin kesinleşmiş kararıyla tespit edilmiş olması veya hüküm aleyhine Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine yapılan başvuru hakkında dostane çözüm ya da tek taraflı deklarasyon sonucunda düşme kararı verilmesi."* [243] maddesinde olduğu gibi, lehine aykırılığın giderilmesine karar verilen taraf, kararı vermiş olan mahkemeye başvurarak yargılanmanın yenilenmesini talep edebilecektir. Böylece Danıştay ilgili dava daireleri kurulu tarafından aykırılığın giderilmesine ilişkin kararı da göz önünde bulundurarak yeniden yargılama yapılma imkânı doğacaktır.

[243] 2575 sayılı Danıştay Kanunu, Kabul Tarihi: 6/1/1982, Yayımlandığı R.Gazete: Tarih : 20/1/1982, Sayı: 17580, Yayımlandığı Düstur: Tertip: 5, Cilt : 21, Sayfa : 119 (Erişim Tarihi: 05/02/2024).

SONUÇ

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi ve Anayasa Mahkemesi kararları incelendiğinde hukuki belirlilik ilkesi gereği mevzuat hükümlerinin kişiler tarafından açık, anlaşılır ve net olması gerektiği, ayrıca idarelerin keyfi uygulamalarına karşı bir nevi kalkan görevi görmesini içerdiği görülmektedir. Venedik Komisyonu tarafından hukuki belirlilik ilkesinin unsurları olarak tanımlanan kanunların erişilebilirliği, mahkeme kararlarına erişim, kanunların öngörülebilirliği[244] gibi unsurların, hukuki belirlilik ilkesi kapsamında verilmiş Anayasa Mahkemesi ve AİHM kararlarında uygulandığı görülmektedir.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararları incelendiğinde, içtihat farklılığından kaynaklanan uyuşmazlıkların hukuki belirlilik ilkesine aykırılık oluşturduğunu kabul ettiği görülmektedir. Ancak Mahkeme, bu noktada önemli bir ayrım yapmaktadır. Sadece içtihat farklılığının varlığını, doğrudan müdahale için yeterli görmemekte; bu tür uyuşmazlıkların, iç hukukta oluşturulacak etkili ve yeterli mekanizmalarla çözülmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Başka bir deyişle, AİHM, kendi denetiminin devreye girmesini, iç hukuk yollarının yetersiz kaldığı veya uygulanmadığı durumlarla sınırlı tutmaktadır.

Anayasa Mahkemesi kararları incelendiğinde ise AİHM kararlarında olduğu gibi içtihat farklılıklarını ortadan kaldırabilecek mekanizmanın bulunması, bu mekanizmanın etkin bir şekilde işlemesi durumunda hukuki belirlilik ilkesinin ihlal edilmediğine karar verdiği görülmektedir. Anayasa Mahkemesi'ne göre içtihat farklılıkları hukuk sisteminin doğal bir sonucudur.

Mahkeme kararlarına ilişkin kanun yolunun açık olması durumunda, kanun yolunda içtihat aykırılıkları giderilerek hukuki belirlilik sağlanmaktadır. Ancak bölge idare mahkemelerinin kesin kararları arasında aykırılık bulunması durumunda, içtihat aykırılığının giderilmesinin tek yolu, 2576 sayılı Kanun'un 3/C maddesinin 4.

---

[244] *Avrupa Hukuk Yoluyla Demokrasi Komisyonu (Venedik Komisyonu)* "Hukuk Devleti Kontrol Listesi", 106. Genel Kurul Toplantısı, 18/03/2016, Strazburg, s.1-3., Türkçe Çeviri: Av. Gizem Günaydın,https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD(2016)007-tur (Erişim Tarihi: 22/01/2024).

fıkrasının (c) bendinde düzenlenen başvuru yoludur. Çalışmada da belirtildiği üzere, bu başvuru yolu kanun yolu niteliğinde olmadığı gibi, aykırılığın giderilmesine ilişkin kararların bağlayıcılığına dair açık bir yasal düzenleme de bulunmamaktadır. Bağlayıcı olduğunun mevzuatta düzenlenmemesi ve aykırılık iddiası ile Danıştay ilgili dava daireleri kurulu önüne gelen uyuşmazlıklar yönünden verilmiş kesin kararların hukuki sonuçlar yönünden herhangi bir etkisinin bulunmaması sistemin en önemli sorunlarındadır. Elbette ki içtihat aykırılığının giderilmesine ilişkin verilmiş kararların daha sonra benzer uyuşmazlıklar yönünden açılan davalarda yol gösterici olduğu aşikârdır.

Bununla birlikte Danıştay ilgili dava daireleri kurulu tarafından aykırılığın giderilmesine karar verilebilmesi için aranan şartlar hukuki belirlilik ilkesine aykırılık teşkil etmektedir. Danıştay ilgili dava daireleri kurulu bölge idare mahkemesi tarafından verilen kararın kesin nitelikte olması şartını aramaktadır. Bölge idare mahkemelerinin temyiz yolu açık olmakla birlikte kanun yoluna başvurulmadan kesinleşen kararlarına ilişkin içtihat aykırılığının giderilmesi yoluna başvurulup başvurulmayacağına dair düzenleme bulunmaması hukuki belirlilik ilkesine aykırıdır. Bu durumun mevzuatta açık bir şekilde düzenlenmesi gerekmektedir. İkinci sorun ise Danıştay ilgili dava daireleri kurulu tarafından bölge idare mahkemesi aynı dava dairesi tarafından verilen kararlar için içtihat aykırılığının giderilmesi isteminin reddine karar vermesidir. Danıştay dava daireleri kurulunun bu konuda bakış açısını değiştirmesinin hukuki belirlilik ilkesine uygun olacağı düşünülmektedir.

Üçüncü sorun ise Danıştay ilgili dava daireleri kurulu içtihat aykırılığının giderilmesine karar verebilmek için bölge idare mahkemeleri daireleri kararları arasındaki aykırılığın süregelen bir aykırılık olması şartını aramaktadır. Mevcudiyette var olan bir aykırılığın söz konusu olması bu durumu hukuki belirlilik ilkesine aykırı hale getirmektedir. Her ne kadar içtihat aykırılığı bakımından incelenen uyuşmazlıklara doğrudan etkisi bulunmasa da Danıştay bir içtihat mahkemesidir ve yüksek mahkeme tarafından verilen kararlar her zaman yargı mercilerine ışık tutmuştur.

Bölge idare mahkemeleri arasında içtihat aykırılığının giderilmesine ilişkin başvuru yolunun en önemli eksikliği içtihat aykırılığının giderilmesine ilişkin kararların bağlayıcı olduğunun düzenlenmemesi, mevcut uyuşmazlıklar yönünden sonuç doğurmaması, kararların kesinliğine etkisinin bulunmaması ve geleceğe etkili olmasıdır. Bu durumun çözümü ise mevzuat değişikliği yapılarak başvuru yolunun daha etkin bir şekilde düzenlenmesi ve yargılanmanın yenilenmesi yoluna başvurulabilecek durumlar arasında düzenlenmesidir. Böylece, lehine aykırılığın giderilmesine karar verilen tarafın yargılanmanın yenilenmesi kanun yoluna başvurabilmesi mümkün olacak, bu sayede içtihat aykırılıkları etkin bir biçimde çözümlenerek hukuki belirlilik sağlanacaktır.

KAYNAKÇA

Adalet.gov.tr, https://www.adalet.gov.tr/Birimler/B%C4%B0M, (Erişim Tarihi:29/02/2025).

Akyılmaz, Bahtiyar- Sezginer, Murat- Kaya, Cemil, *Türk İdari Yargılama Hukuku,* 4. Baskı, Savaş Yayınevi, Ankara, Eylül 2020.

Akyılmaz, Bahtiyar, "İdari Yargıda Hâkimin Hüküm Vermesi*", Danıştay ve İdarî Yargı Günü 149. Yıl Sempozyumu*, Danıştay Başkanlığı, Ankara 2017.

Akyılmaz, Bahtiyar, "İdari Yargıda İçtihat – İçtihat Hukuku – İçtihadi Hukuk", *155. Yıl Danıştay ve İdari Yargı Günü Sempozyumu*, Danıştay Başkanlığı, Ankara 2023.

Altındağ, Halil, *Yürürlükte Olan Yasalara ve İdari Düzenleyici İşlemlere Güvenden Kaynaklanan Haklı Beklenti Kavramı ve Korunması,* (İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Basılmamış Yüksek Lisans Tezi) İstanbul, 2010.

Altundiş, Mehmet, "Hukuki Güvenlik İlkesi", *Yasama Dergisi*, Sayı: 10, Eylül-Ekim-Kasım-Aralık 2008.

Aras, Bahattin, "Disiplin Soruşturmaları Bakımından Hukuki Güvenlik ve Belirlilik İlkeleri", *Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi,* Cilt: 16, Sayı:1, 2021.

Aslan, Zehreddin, *Açıklamalı ve İçtihatlı İdari Yargılama Usulü Kanunu,* 1. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, Eylül 2019.

Avrupa Hukuk Yoluyla Demokrasi Komisyonu (Venedik Komisyonu) "Hukuk Devleti Kontrol Listesi", 106. Genel Kurul Toplantısı, 18/03/2016, Strazburg, Türkçe Çeviri: Av. Gizem Günaydın,https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD(2016)007-tur (Erişim Tarihi: 22/01/2024).

Avrupa Konseyi/Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, "Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi 7. Madde Rehberi", 30/04/2020.

Bağrıaçık, Ahmet, "Belirlilik İlkesi, Mahkemeye Erişim ve Etkili Başvuru Hakları Bağlamında Bir Danıştay Kararının Değerlendirilmesi" *Akdeniz Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt: 12, Sayı:2, Aralık 2022.

Bilgin, Hüseyin, "Bölge İdare Mahkemesi Kararları Arasındaki Aykırılık ve Uyuşmazlığın Giderilmesi Sorunu*", Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt: XXV, Yıl:2021, Sayı 3.

Can, Osman, "Belirlilik İlkesine Anayasal Bakış", *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi,* Cilt: IX, Sayı: 1-2, 2005.

Candan,Turgut, *Açıklamalı İdari Yargılama Usulü Kanunu,* 9.Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara 2022.

Council of Europe, *İdare ve Siz El Kitabı*, Avrupa Konseyi Yayınları, 2. Baskı, 2018.

Çağatay, Mustafa, "Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararlarında Suç ve Cezada Kanunilik İlkesi", *Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt: 12, Sayı: 1, Ocak 2022.

Çağlar, Selda "Hukuk Devleti Açısından Hukuki Belirlilik – Hukuk Güvenliği İlişkisi", Kamu Hukukçuları Plartformu Hukuk Güvenliği, *Türkiye Barolar Birliği Yayınları*, Şubat 2015, Ankara.

Çağlar, Selda, *Hukuk Devletinin Hukuki Belirlilik İlkesi Üzerinden Değerlendirilmesi*, Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş., Nisan 2013, İstanbul.

Çağlayan, Ramazan, *İdari Yargılama, Hukuku,* 12. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2020.

Çakmaz, Eylem "Hukuk Devleti Çerçevesinde Hukuki Güvenlik İlkesi: Anayasa Mahkemesi Kararları Üzerine Bir İnceleme" *Süleyman Demirel Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi,* Cilt: 15, Sayı:1, Yıl: 2025.

Çınarlı, Serkan -Azak, Kerim "Bölge İdare Mahkemelerinin Kesin Kararları Arasındaki Aykırılık veya Uyuşmazlığın Giderilmesi Meselesi", *Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt:1, Sayı:2, Yıl:2020.

Çoban Atik, Ayşegül, "İdare Hukukunda Kazanılmış Hak İlkesi", *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt 21, Sayı 1, Yıl:2013.

Çökelek, Mehmet, *"Bölge İdare Mahkemelerinin Kesin Nitelikteki Kararları Arasında Aykırılığın Giderilmesi*", Seçkin Yayınları, Ankara, 2024.

Duran, Lütfü, *İdare Hukuku Ders Notları,* İstanbul Üniversitesi Yayınları, İstanbul 1982.

Duru, Ahmet Alptekin "Hukuki Belirlilik İlkesi Çerçevesinde Mevzuat Yapım Tekniği ve Mevzuat Bilgi Sistemi", *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi,* Cilt: 74, Sayı:1, 2025.

Egeli, Hülya, *Türk Anayasa Hukukunda Hukuki Belirlilik İlkesi, (*Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Hukuku Anabilim Dalı, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara 2024.

Ekinci, Murat "Ceza Hukuku İlkeleri Açısından İdari Yaptırımlar", *Yıldırım Beyazıt Hukuk Dergisi,* Sayı:1, Yıl: 2017.

Er, Selami, "Vergi Kanunlarının Geriye Yürümezliği İlkesi ve Türk Anayasa Mahkemesi Kararları", *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi,* Sayı:43, Ocak 2015.

Ercan, İsmail, *Medeni Usul Hukuku,* 16. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, Yıl:2020.

Erem, Faruk, "Ceza Usulünde Kesin Hüküm" *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt:20, Sayı:1-4, 1963.

Evren, Çınar Can, "Kabahatlerde Kanunilik İlkesi", *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası,* Cilt:69, Sayı:1-2, 2011.

Gedik, Fırat- Koç, Emel "Hüküm Kurma ve İçtihat", *Ankara Barosu Dergisi*, Yıl:67, Sayı: 2, Bahar 2009.

Gözler, Kemal- Kaplan, Gürsel, *İdare Hukukuna Giriş*, 27. Baskı, Ekin Basım Yayım Dağıtım Yayınevi, Bursa, Haziran 2021.

Gözler, Kemal- Kaplan, Gürsel *İdare Hukuku Dersleri*, 26. Baskı, Ekin Kitabevi Yayınları, Bursa, Yıl: Temmuz 2024.

Gözübüyük, Şeref- Tan, Turgut, *İdare Hukuku Genel Esaslar Cilt 1*, Sekizinci Baskı, Turhan Kitabevi, Ankara, 2011.

Gülan, Aydın, "Türkiye'de İdari Yargının ve Danıştay'ın Yapısı, Danıştay'ın İçtihat Birliğinin Sağlanması ile İlgili Fonksiyonu", *154. Yıl Danıştay ve İdari Yargı Günü Sempozyumu*, Danıştay Başkanlığı, Ankara 2022.

Gülçür, Abdülkadir, "AİHM ve Türk Anayasa Mahkemesi'nin Kararları Işığında Hukuki Kesinlik (Belirlilik) İlkesinin İncelenmesi", *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, Cilt 24, Sayı 1, Haziran 2018.

Günday, Metin, *İdari Yargılama Hukuku,* 3. Baskı, Turhan Kitabevi, Ankara, Yıl:2024

Güzel, Ali, "İçtihat Uyuşmazlığı Nedeniyle Adil Yargılanma Hakkının İhlali", *Çalışma ve Toplum*, Cilt:3, Sayı:78, Yıl: 2023.

İnceoğlu, Sibel – Arat, Nilay - Duymaz, Erkan, *İdari Yargıda Adil Yargılama İlişkin Emsal Kararlar*, Ankara, 2022.

Kalabalık, Halil, *İdari Yargılama Usulü Hukuku*, 15. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2021.

Kaplan, Gürsel, *İdari Yargılama Hukuku,* 10. Baskı, Ekin Basım Yayım Dağıtım Yayınevi, Bursa, Yıl: Ekim 2024.

Karagöz, Abdussamed - Abide, İsmail İlyas, “İstinaflar Arası İçtihat Farklılıkları ve Bu Durumun Adil Yargılama Hakkı Bağlamında Değerlendirilmesi”, *Danıştay Başkanlığı İnsan Hakları Komisyonu Çalışması*, 6. Dönem, Ankara 2020-2021.

Keskinsoy, Ömer -Kaya, Semih Batur -Demir, Hande Seher “Anayasa Mahkemesi İçtihadında ‘Kanunilik’ Kriterinin Uygulanması Üzerine Bir İnceleme” *Amme İdaresi Dergisi*, Cilt 57, Sayı 4, Aralık 2024.

Köküsarı, İsmail, *Anayasa Hukukunda Hukuki Güvenlik İlkesi,* Adalet Yayınevi, Nisan 2015, Ankara.

Küçük, Çolpan Mücahit, "Kanunilik İlkesinin Memur Disiplin Hukukunda Uygulanabilirliği", *Yıldırım Beyazıt Hukuk Dergisi*, Yıl 6, Sayı 2021/2.

Oğurlu, Yücel, "Ceza Mahkemesi Kararının Disiplin Cezalarına Etkisi", *Ankara Hukuk Fakültesi Dergisi,* Cilt:52, Sayı:2, 2003.

Oğurlu, Yücel, *Kazanılmış Haklara Saygı ve Haklı Beklentiler Sorunu*, Seçkin Kitabevi, Ankara, 2003.

Onar, Sıddık Sami, *İdare Hukuku Birinci Cilt*, İkinci Baskı, İsmail Akgün Matbaa, İstanbul 1944.

Onar, Sıddık Sami, *İdare Hukukunun Umumi Esasları Birinci Cilt*, Üçüncü Baskı, İsmail Akgün Matbaa Hak Kitabevi, İstanbul 1966.

Onar, Sıddık Sami, *İdare Hukukunun Umumi Esasları,* Üçüncü Baskı, Hak Kitabevi, İstanbul 1966.

Oter, İlayda, "Ne Bis İn İdem İlkesi ve Uygulanabilirlik Alanları ile İlgili Bir Sentez Çalışma", *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, Yıl 13, Sayı 50, Nisan 2022.

Özkan, Gürsel, “Mukayeseli Hukukta İçtihat Farklılığının Giderilmesi, İdari Uyuşmazlıklarda Hızlandırma Müesseseleri ve Türk İdari Yargısı İçin Öneriler”, *155. Yıl Danıştay ve İdari Yargı Günü Sempozyumu*, Danıştay Başkanlığı, Ankara 2023.

Özkaya, Kadir, “İçtihat Aykırılıklarının Temel Haklar ve Hürriyetler Bağlamında Değerlendirilmesi”, *151. Yıl Danıştay ve İdari Yargı Günü Sempozyumu*, Danıştay Başkanlığı, Ankara 2019.

Özkaya, Kadir, “İçtihat Aykırılıklarının Temel Haklar ve Hürriyetler Bağlamında Değerlendirilmesi”, *151. Yıl Danıştay ve İdari Yargı Günü Sempozyumu*, Danıştay Başkanlığı, Ankara 2019.

Özpolat, Haşim, "Anayasa Mahkemesi’nin Bireysel Başvuru Kararlarında Maddi Anlamda Kanun Kriteri" *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, Yıl:9, Sayı:33, Ocak 2018.

Öztürk Yılmaz, Berna “Sosyal Güvenlik Hukukunda “Haklı Beklentiler”in Korunması Sorunu”, *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi,* Cilt: XXVIII, Sayı: 3, Yıl: 2024.

Sancakdar, Oğuz- Önüt, Lale Burcu, *İdari Yargılama Hukuku Genel Esasları*, 6. Baskı, Seçkin Yayınları, Ankara, Yıl:2024.

Sezginer, Murat, “İdari Yargıda İçtihat Aykırılıklarının Giderilmesinde Danıştayın İçtihat Mahkemesi Rolünün Önemi”, *151. Yıl Danıştay ve İdari Yargı Günü Sempozyumu*, Danıştay Başkanlığı, Ankara 2019.

Şişman, Gülden, "Anayasa Mahkemesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararları Çerçevesinde Vergi Hukukunda Öngörülebilirlik", *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 65 (4), 2016.

Tan, Turgut*, İdare Hukuku*, 7.Baskı, Turhan Kitabevi, Ankara, Eylül 2018.

TBMM Araştırma Merkezi, "Venedik Komisyonu Türkiye'ye İlişkin Görüşleri Seçimler Yargı ve Referanduma İlişkin Karar ve Uygulama Kodları", Karar No:107, Sayı:26133, Resmî Gazete:08/04/2006.

T.C. Adalet Bakanlığı İnsan Hakları Daire Başkanlığı, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararları Bülteni Seçme Kararlar, Sayı:5, Haziran-Temmuz 2021.

T.C. Adalet Bakanlığı İnsan Hakları Daire Başkanlığı, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararları Bülteni Seçme Kararlar, Sayı:6, Ağustos-Eylül 2021.

T.C. Adalet Bakanlığı İnsan Hakları Daire Başkanlığı, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararları Bülteni Seçme Kararlar, Sayı:18, Kasım 2022.

T.C. Adalet Bakanlığı İnsan Hakları Daire Başkanlığı, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararları Bülteni Seçme Kararlar, Sayı:23, Nisan 2023.

Tuncay, Aydın H.- Özdeş, Orhan- Başpınar, Recep, "İdari Yargılama Usulü", *Yüzyıl Boyunca Danıştay,* Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 1968.

Uysal, Zeki, *İdari Yargıda İçtihat Aykırılığının Önlenmesi ve Giderilmesi Usulü,* (Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Basılmamış Doktora Tezi), Ankara 2021.

Yetim, Servet, "Yargı Kararlarına Erişim", *Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi*, Sayı:4, Yıl:2014.

Yıldırım, Ramazan- Çınarlı, Serkan- Azak, Kerim *Türk İdare Hukuku Dersleri*, 9. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, Yıl:2024.

Yılmaz, Elif, "İdari İşlemlerin Geriye Yürümezliği", *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 1 (4), 2015.

Yılmazoğlu, Yunus Emre, "Bölge İdare Mahkemeleri Arasındaki Karar Aykırılığının Giderilmesi İsteminin Reddine İlişkin Danıştay Vergi Dava Daireleri Kurulu Kararlarına Yönelik Bir İnceleme", *Yıldırım Beyazıt Hukuk Dergisi*, Yıl 10. Sayı, 2025/1.

Yılmazoğlu, Yunus Emre, "İçtihat Farklılıklarının Temel Hak ve Özgürlükler Yönünden Değerlendirilmesi", *Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi,* Yıl 7, Sayı 13, Haziran 2019.

Kanunlar ve Uluslararası Sözleşmeler

2576 sayılı Bölge İdare Mahkemeleri, İdare Mahkemeleri ve Vergi Mahkemelerinin Kuruluşu ve Görevleri Hakkında Kanun, Kabul Tarihi: 6/1/1982, Yayımlandığı Resmî Gazete:Tarih: 20/1/1982, Sayı :17580, Yayımlandığı Düstur: Tertip: 5, Cilt: 21 (Erişim Tarihi: 05/02/2024).

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi, 4 Kasım 1950, Roma, https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/convention_tur (Erişim Tarihi: 29/01/2024).

2575 sayılı Danıştay Kanunu, Kabul Tarihi: 6/1/1982, Yayımlandığı R.Gazete: Tarih : 20/1/1982, Sayı: 17580, Yayımlandığı Düstur: Tertip: 5, Cilt : 21 (Erişim Tarihi: 05/02/2024).

2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu, Kabul Tarihi: 6/1/1982, Yayımlandığı Resmî Gazete:Tarih: 20/1/1982, Sayı :17580, Yayımlandığı Düstur: Tertip: 5, Cilt: 21 (Erişim Tarihi: 05/02/2024).

T.C. 1982 Anayasası, 18/10/1982, Yayımlandığı Resmî Gazete Tarih: 9/11/1982, Sayı: 17863 (Mükerrer) Yayımlandığı Düstur: Tertip: 5, Cilt: 22 (Erişim Tarihi: 05/02/2024).

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararları

Nejdet Şahin ve Perihan Şahin/Türkiye Kararı, 20 Ekim 2011, B.No: 13279/05, Karar için bakınız; https://hudoc.echr.coe.int/tur?i=001-107155 (Erişim Tarihi: 30/01/2025).

OleksandrVolkov/Ukrayna Kararı, 09/01/2013, B.No:21722/11; Karar için bakınız; https://hudoc.echr.coe.int/tur?i=001-170294 (Erişim Tarihi: 30/01/2025).

Sine Tsaggarakis/Yunanistan Kararı, 23 Mayıs 2019, B.No: 17257/1, Karar için bakınız; https://hudoc.echr.coe.int/tur?i=001-173341 (Erişim Tarihi: 30/01/2025).

Tryapyshko v. Ukrayna,17 Haziran 2021, B.No: 59577/12, Karar için bakınız; https://hudoc.echr.coe.int/tur?i=001-210419 (Erişim Tarihi: 30/01/2025).

Tığrak v. Türkiye Kararı, 6 Temmuz 2021, B.No: 70306/10 Karar için bakınız; https://hudoc.echr.coe.int/tur?i=001-189939(Erişim Tarihi: 30/01/2025).

Aliyeva ve Diğerleri v./ Azerbaycan Kararı, 21 Eylül 2021, B.No: 66249/16, Karar için bakınız; https://hudoc.echr.coe.int/tur?i=001-241722 (Erişim Tarihi: 30/01/2025).

Balan/Moldova Cumhuriyeti Kararı, 29 Kasım 2022,B.No: 49016/10, Karar için bakınız; https://hudoc.echr.coe.int/tur?i=001-221436 (Erişim Tarihi: 30/01/2025).

Çela/Arnavutluk Kararı, 29 Kasım 2022, B.No. 73274/17 Karar için bakınız; https://hudoc.echr.coe.int/tur?i=001-180965 (Erişim Tarihi: 30/01/2025).

Brădean vd./Romanya Kararı, 21 Mart 2023, B.No: 21680/18 Karar için bakınız; https://hudoc.echr.coe.int/tur?i=001-205300 (Erişim Tarihi: 30/01/2025).

Anayasa Mahkemesi Kararları

Anayasa Mahkemesi Birinci Bölüm, Ahmet Saygılı ve Şefika Saygılı Başvurusu, 21/1/2015, B. No: 2013/135, R.G. Tarih- Sayı: 3/6/2015-29375 (Erişim Tarihi:26/02/2024).

Anayasa Mahkemesi İkinci Bölüm, Ford Motor Company Başvurusu, 26/10/2017, B. No: 2014/13518, R.G. Tarih ve Sayı: 13/12/2017- 30269 (Erişim Tarihi:26/02/2024).

Anayasa Mahkemesi İkinci Bölüm, Elif Ceyda Özdamar Başvurusu, 19/12/2017, B. No: 2014/7838, https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/BB/2014/7838 (Erişim Tarihi:26/02/2024).

Anayasa Mahkemesi Birinci Bölüm, Atanur Ekin ve Diğerleri Başvurusu, 30/6/2021, B.No:2018/1406, https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/BB/2018/1406 (Erişim Tarihi:26/02/2024).

Anayasa Mahkemesi Genel Kurul, Mustafa Altın Başvurusu, 27/10/2021, B. No: 2018/10018, R.G. Tarih-Sayı: 24/12/2021-31699 (Erişim Tarihi:26/02/2024).

Anayasa Mahkemesi Birinci Bölüm, Muharrem Kılıç Başvurusu, 11/3/2015, B. No: 2012/1071, R.G. Tarih- Sayı:16/6/2015-29388 (Erişim Tarihi:26/02/2024).

Anayasa Mahkemesi Genel Kurul, 22/5/2013, E:2013/39, K:2013/65, R.G. Tarih-Sayı : 12.07.2013-28705 (Erişim Tarihi:26/02/2024).

Anayasa Mahkemesi Genel Kurul, Türkan Bal Başvurusu, 6/1/2015, B. No: 2013/6932,R.G. Tarih-Sayı: 9/5/2015-29350 (Erişim Tarihi:26/02/2024).

Anayasa Mahkemesi Genel Kurulu, 07/04/2016, E.2015/94, K.2016/2, R.G. Tarih-Sayı: 03.05.2016-29701(Erişim Tarihi:26/02/2024).

Anayasa Mahkemesi Genel Kurul, Ertan Yılmaz Başvurusu, 12/12/2019, B. No: 2018/14445, R.G. Tarih ve Sayı: 21/1/2020-31015 (Erişim Tarihi:26/02/2024).

Anayasa Mahkemesi Genel Kurul, 22/09/2021, E.2021/16, K.2021/62, R.G. Tarih-Sayısı: 21/10/2021-31635 (Erişim Tarihi:26/02/2024).

Anayasa Mahkemesi Genel Kurul, Kenan Kalkan Başvurusu, 15/2/2023, B. No: 2018/36174, R.G. Tarih ve Sayı: 5/4/2023- 32154 (Erişim Tarihi:26/02/2024).

Anayasa Mahkemesi Genel Kurul, 16/02/2023, E.2022/104, K.2023/28, R.G. Tarih-Sayı: 29/3/2023- 32147 (Erişim Tarihi:26/02/2024).

Anayasa Mahkemesi Genel Kurul, 09/03/2023, E.2023/5, K.2023/45, R.G.Tarih-Sayı : 20/6/2023-32227 (Erişim Tarihi:26/02/2024).

Anayasa Mahkemesi Genel Kurul, 22/03/2023, E.2022/156, K.2023/58, R.G.Tarih-Sayı : 4/5/2023-32180 (Erişim Tarihi:26/02/2024).

Anayasa Mahkemesi Genel Kurul, 25/12/2024, E:2024/86, K:2024/230, R.G.Tarih-Sayı: 13/03/2025- 32840 (Erişim Tarihi:30/03/2025).

Anayasa Mahkemesi Genel Kurul, 16/01/2025, E.2023/40, K.2025/14, R.G.Tarih-Sayı : 14/03/2025 - 32841 (Erişim Tarihi:30/03/2025).

Anayasa Mahkemesi Birinci Bölüm, Selçuk Emiroğlu Başvurusu, 20/3/2014, B. No: 2013/5660.R.G.Tarih-Sayı: 22/5/2014- 29007 (Erişim Tarihi:30/03/2025).

Danıştay Kararları

Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu,17/02/2020, E:2020/55, K:2020/10,https://www.danistay.gov.tr/assets/pdf/KararBultenleri/iddk/aykirili gingiderilmesineiliskinkararlar/2020-55.pdf (Erişim Tarihi:30/03/2025).

Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu, 17/02/2020, E:2020/58, K:2020/1,https://www.danistay.gov.tr/assets/pdf/KararBultenleri/iddk/isteminr eddineiliskinkararlar/1numaralikarar/2020-58.pdf (Erişim Tarihi:30/03/2025).

Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu, 17/02/2020, E:2020/63, K:2020/9,https://www.danistay.gov.tr/assets/pdf/KararBultenleri/iddk/isteminr eddineiliskinkararlar/2numaralikarar/2020-63.pdf (Erişim Tarihi:30/03/2025).

Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu, 24/02/2020, E:2020/3, K:2020/37,https://www.danistay.gov.tr/assets/pdf/KararBultenleri/iddk/istemin reddineiliskinkararlar/3numaralikarar/2020-3.pdf (Erişim Tarihi:30/03/2025).

Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu, 06/07/2020, E: 2020/72, K: 2020/100, https://www.danistay.gov.tr/assets/pdf/KararBultenleri/iddk/aykiriligingiderilm esineiliskinkararlar/2020-72.pdf (Erişim Tarihi:30/03/2025).

Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu, 28/09/2020, E:2020/117, K:2020/114, https://www.danistay.gov.tr/assets/pdf/KararBultenleri/iddk/isteminreddineilis kinkararlar/5numaralikarar/2020-117.pdf (Erişim Tarihi:30/03/2025).

Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu, 26/04/2021, E:2021/17 K:2021/22, https://www.danistay.gov.tr/assets/pdf/KararBultenleri/iddk/isteminreddineilis kinkararlar/7numaralikarar/2021-17.pdf (Erişim Tarihi:30/03/2025).

Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu, 30/06/2021, E:2021/24, K:2021/28,https://www.danistay.gov.tr/assets/pdf/KararBultenleri/iddk/istemin reddineiliskinkararlar/8numaralikarar/2021-24.pdf (Erişim Tarihi:30/03/2025).

Danıştay Vergi Dava Daireleri Kurulu, 13/10/2021, E:2021/4, K:2021/6, https://www.danistay.gov.tr/assets/pdf/KararBultenleri/vddk/digerkararlar/202 1-4.pdf? (Erişim Tarihi:30/03/2025).

Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu, 27/10/2021, E:2021/35, K:2021/46, https://www.danistay.gov.tr/assets/pdf/KararBultenleri/iddk/isteminreddineilis kinkararlar/9numaralikarar/2021-35.pdf (Erişim Tarihi:30/03/2025).

Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu, 14/02/2022, E: 2021/121, K:2022/7,https://karararama.danistay.gov.tr/getDokuman?id=854064300&aran anKelime=%C4%B0dare %20Dava%20Daireleri%20Kurulu,2021/121(Erişim Tarihi:30/03/2025).

Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu, 27/04/2022, E:2022/20, K:2022/20, https://www.danistay.gov.tr/assets/pdf/KararBultenleri/iddk/isteminreddineilis kinkararlar/13numaralikarar/2022-20.pdf (Erişim Tarihi:30/03/2025).

Danıştay Sekizinci Dairesi, 10/06/2022, E:2018/6155, K:2022/4003,https://karararama.danistay.gov.tr/getDokuman?id=817900100& arananKelime=8.%20Daire,2018/6155 (Erişim Tarihi:30/03/2025).

Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu, 15/06/2022, E: 2022/30, K:2022/39, https://karararama.danistay.gov.tr/getDokuman?id=1098967100&arananKelim e=%C4%B0dare%20Dava%20Daireleri%20Kurulu,2022/30 (Erişim Tarihi:30/03/2025).

Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu, 17/10/2022, E:2022/52, K:2022/65, https://www.danistay.gov.tr/assets/pdf/KararBultenleri/iddk/isteminreddineilis kinkararlar/16numaralikarar/2022-52.pdf (Erişim Tarihi:30/03/2025).

Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu, 13/04/2023, E:2023/10, K:2023/20,https://www.danistay.gov.tr/assets/pdf/KararBultenleri/iddk/istemin reddineiliskinkararlar/6numaralikarar/2023-10.pdf (Erişim Tarihi:30/03/2025).

Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu, 13/04/2023, E: 2023/25, K:2023/29,https://www.danistay.gov.tr/assets/pdf/KararBultenleri/iddk/istemin reddineiliskinkararlar/19numaralikarar/2023-25.pdf (Erişim Tarihi:30/03/2025).

Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu, 12/07/2023, E:2023/29, K:2023/34, https://www.danistay.gov.tr/assets/pdf/KararBultenleri/iddk/isteminreddineilis kinkararlar/18numaralikarar/2023-29.pdf (Erişim Tarihi:30/03/2025).

Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu, 12/10/2023, E:2023/33, K:2023/39, UYAP'tan edinilmiştir. (Erişim Tarihi:29/03/2025).

Danıştay Vergi Dava Daireleri Kurulu, 05/06/2024, E: 2024/1, K:2024/8, https://karararama.danistay.gov.tr/getDokuman?id=1068685700&arananKelim e=Vergi%20Dava%20Daireleri%20Kurulu,2024/1 (Erişim Tarihi:30/03/2025).

Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu, 14/10/2024, E:2024/23, K:2024/48, UYAP'tan edinilmiştir. (Erişim Tarihi:29/04/2025).

Danıştay 3. Dava Dairesi, 17/02/2025, E:2024/1963, K:2025/680, UYAP'tan edinilmiştir. (Erişim Tarihi:29/05/2025).

Danıştay 13. Dava Dairesi, 12/06/2025, E:2024/3198, UYAP'tan edinilmiştir. (Erişim Tarihi: 21/06/2025).

Bölge İdare Mahkemeleri Kararları

Adana Bölge İdare Mahkemesi 1. İdari Dava Dairesi, 25/05/2021, E:2021/954, K:2021/1108, UYAP'tan edinilmiştir. (Erişim Tarihi:29/04/2025).

İstanbul Bölge İdare Mahkemesi 1. Vergi Dava Dairesi, 22/12/2022, E:2022/4011, K:2022/4152, UYAP'tan edinilmiştir. (Erişim Tarihi:29/04/2025).

İzmir Bölge İdare Mahkemesi 4. İdari Dava Dairesi, 28/02/2024, E:2024/1487, K:2024/846, UYAP'tan edinilmiştir. (Erişim Tarihi:29/04/2025).